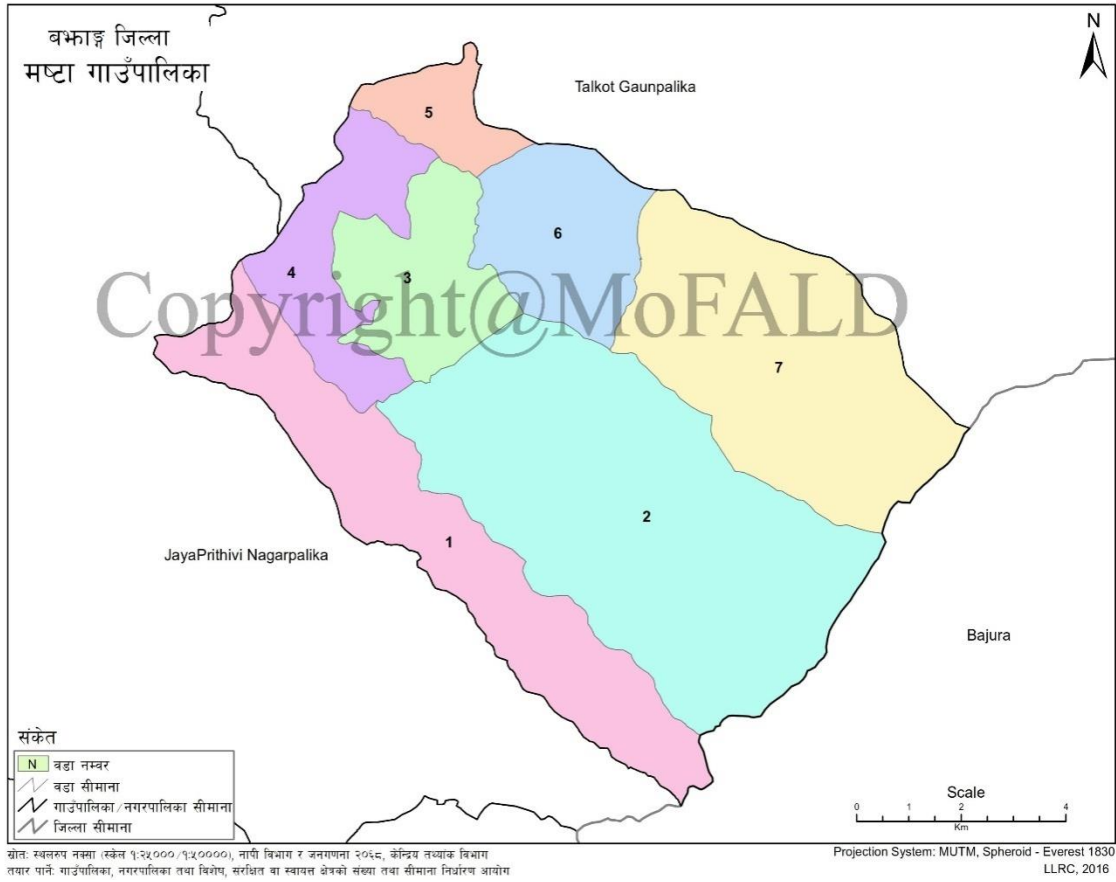

मष्टा गाउँपालिकाको बस्तुगत विवरण

(पाश्र्वचित्र) -२०८०

Masta Rural Municipality Profile-2024

प्रकाशक

मष्टा गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
भातेखोला बझाङ

मष्टा गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
भातेखोला बझाङ्ग

मन्तव्य

मिति: २०८१/०३/१०

स्थानीय तह निर्धारण तथा शिफारिस अयोगको २०७३ सालको शिफारिसका आधारमा नेपाल सरकारले देश भरी ७५३ तह घोषणा गर्दा बझाङ्ग जिल्लाका साविकका कोटदेवल, मष्टा, भातेखोला र रिलु गा.वि.स.हरूलाई समेटि मष्टागाउँपालिका स्थापना गरिएको थियो। यस मष्टा गाउँपालिकालाई सात वटा वडाहरूमा विभाजन गरिएको छ । २०७९ बैसाख ३० गते सम्पन्न स्थानीय तह निर्वाचनबाट गाउँपालिकाको अध्यक्षको पदमा मलाई निर्वाचित गरि गाउँपालिकाको विकासको अभियान सुरु हुने सम्पूर्ण गाउँपालिका बांसी आमबुवा, दाजुभाई तथा दिदिबहिनीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । बझाङ्ग जिल्लाकै धार्मिक आस्थाको धरोहर पर्यटक स्थल, छापा बरदान दिने धार्मिक आस्थाको धरोहर मष्टो, मालिका, तपोवन लगायत दर्जनौ धार्मिक स्थलहरू, बहुकला र सांस्कृतिक पहिचान झल्किएको क्षेत्र र देशकै अग्रणी बहु सम्भावना बोकेको मष्टा क्षेत्र हाम्रो गाउँपालिका भित्र रहनुलाई हामीले शौभाग्यशाली ठान्नु पर्दछ। विगतमा यस क्षेत्रलाई हेर्ने दृष्टिकोण भिन्ना भिन्नै भएता पनि वर्तमान अवस्थामा आई पुग्दा यस गाउँपालिकाको भाग्य र स्वर्णिम भविष्य कोर्ने अधिकार र अवसर स्थानीय सरकारकै काँधमा सुम्पिएको आएको छ । संविधानले सुनिश्चित गरेका प्रावधानहरूलाई अक्षरस पालना गरि यस गाउँपालिकाको विकास निर्माणमा सधैं हातेमालो गर्दै मष्टा गाउँपालिका 'नमूना गाउँपालिका' 'पर्यटकीय एवं धार्मिक आस्थाको धरोहरको पहिचानको गाउँपालिकाको रूपमा विकास गर्न यहाँहरूको सहयोग, सक्रिय सहभागीता र समर्थनका लागि हार्दिक अपिल गर्दछु ।

२०७४ साल वैशाख २६ गते नेपाल सरकार सचिव स्तरबाट सबै स्थानिय तहहरूले वस्तुगत विवरण (पार्श्वचित्र) तयार गर्ने निर्णय तथा यस गाउँपालिकाको कार्यपालिकाबाट भएको निर्णय अनुसार यस मष्टा गाउँपालिकाले समग्र विकासका योजना निर्माण गर्न सहायक सिद्ध हुने गरि गाउँपालिकाको यो वस्तुगत विवरण (पार्श्वचित्र) तयार पार्ने कार्य पुरा गरिएको छ। यस गाउँपालिकाले निर्माण गरेको पार्श्वचित्रले गाउँपालिकाको जनसंख्याको अवस्था, प्राक्तिक स्रोत साधनको सम्भावना, मानवीय शंसाधनको अवस्था लगायतका विविध पक्षको शुक्ष्म अध्ययन गरेकाले विकासका योजना निर्माण कार्यलाई निकै प्रभावकारी र वस्तुनिष्ठ बनाउने छ भन्ने आशा लिएको छु। पालिका पार्श्वचित्र निर्माण गर्ने कार्य यो हाम्रो पहिलो खुटकिला हो । गाउँपालिका बासीको समस्यालाई प्रकृयागत ढंगबाट सम्बोधन गरि सबै खालको सेवाहरू वडाबाटै पाउने सुनिश्चितता, यातायातमा पहुँच, आधारभुत शिक्षा, स्वास्थ्य सेवा, समग्र कृषि र पशु क्षेत्रमा लगानी मार्फत आर्थिक समृद्धिका लागि लागिने छ । बालमैत्री स्थानीय शासन, लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण मार्फत सबै खाले विभेद न्यूनीकरण, वातावरण मैत्री विकास लगायतका विविध सवालहरूलाई सम्बोधन गर्नको लागि यो पार्श्वचित्र आधार स्तम्भको रूपमा रहने कुरामा विश्वस्त छु। यस महान लक्ष्य प्राप्तीको कार्यमा हातेमालो गर्नका लागि सम्पूर्ण राजनितिक दल, नीति निर्माणकर्ता, योजनाकार, कार्यक्रम संचालनकर्ता, अनुसन्धानकर्ता, प्राध्यापक, शिक्षक, विद्यार्थीहरू, गैर सरकारी संघ संस्था लगायत हरूलाई समेत आवश्यक योजना सहित गाउँपालिका बाँसीहरूलाई सहयोगका लागि हार्दिक अपिल गर्दछु ।

यो कार्य पुरा गर्न प्रोत्साहन तथा सहयोग गर्नु हुने गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि एवं कर्मचारीहरू र प्राविधिक एवं व्यवस्थापकिय सहयोग गरि यस कार्यलाई पुरा गर्ने टिम प्रती कृतज्ञता सहित धन्यवाद प्रकट गर्दछु। आगामी दिनमा यस पार्श्वचित्रलाई आवश्यकता अनुसार अध्यावधिक गर्दै लगिने छ। गाउँपालिकाको योजनामा आ-आफ्नो क्षेत्रबाट सहयोग एवं सल्लाह सुझावका लागि गाउँपालिका स्थित राजनीतिक दल, सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरू, लगायत आम गाउँपालिका बांसीहरूमा अनुरोध सहित हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

ज्ञान बहादुर बोहरा अध्यक्ष
मष्टा गाउँपालिका, भातेखोला बझाङ्ग

मष्टा गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
भातेखोला बझाङ

मन्तव्य

मिति:

२०८१/०३/१०

बझाङ जिल्लाकै महत्व पूर्ण धार्मिक स्थलको रूपमा रहेको मष्टा मन्दिर, तपोवन, मालिका लगायत दर्जनौ धार्मिक स्थलहरू, बहुकला र साँस्कृतिक पहिचान झल्किएको क्षेत्र र देशकै अग्रणी बहुसम्भावनाहरू बोकेको मष्टा **गाउँपालिकाले** विकासको आधारस्तम्भ मानिने प्रारम्भिक अध्ययन मष्टा गाउँपालिकाको बस्तुगतविवरण (पार्श्वचित्र) २०८० प्रकाशन गर्न लागिएकोछ। कुनै पनि कार्यको प्रारम्भ गर्नुपूर्व त्यसैठानको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक, शैक्षिक अवस्थाको बारेमा बिस्तृत जानकारी प्राप्त गर्नु प्रधान हुने भएकाले यसैको परिपूर्तिगर्नाका लागि मष्टागाउँपालिकाको यो पार्श्वचित्र तयार गरिएकोछ। प्रस्तुत पार्श्वचित्रमा गरिएको बस्तुगत अध्ययन विश्लेषणले मष्टागाउँपालिकाको विकासका लागि आधारस्तम्भ बन्नेमा विश्वस्तछ। गाउँपालिकाको जनसंख्याकी अवस्था, प्राकृतिक स्रोतसाधनको सम्भावना, मानवीय शंसाधनको अवस्था लगायतका विविधपक्षको शुष्म अध्ययन गरेकाले विकासका योजना निर्माणकार्यलाई निकै प्रभावकारी र बस्तुनिष्ठ बनाउन यो सहयोग हुनेछ भने यसले सरोकारवाला पक्षहरूलाई समेत सहयोग पुर्याउनेछ।

करिव दुईदशक देखि स्थानीय निकायमा जनप्रतिनिधीविहि नरहेको अवस्थामा राज्यको पुर्नसंरचना पछि सम्पन्न स्थानीयतहको निर्वाचनबाट मलाई गाउँपालिकाको उपाध्यक्षपदमा निर्वाचित गरेर पठाउनुभएको छ। म आफु मष्टा गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष पदमा निर्वाचित भएर आए देखि सुन्दर समुन्नत मष्टा गाउँपालिकाको स्वर्णिमयोजनालाई चरितार्थ बनाउदै गाउँपालिका बाँसीले मलाई सुम्पेको जिम्मेवारी इमान्दारी ढंगबाट पुरागर्ने दिशामा निरन्तर लागी परेकोछ। सार्वजनिक सेवाप्रवाहलाई व्यवस्थित र सुलभ बनाउन हामीलाई सेवाग्राही मैत्री प्रशासन बनाउने देखि जनजी विकासासवाललाई समेत सम्बोधन गर्ने चुनौती हाम्रासामु छन। हाम्रो आर्थिक सामाजिक अवस्थालाई जरादेखिनै सुधारगर्नाका लागि सम्पूर्ण गाउँपालिकाबासी, व्यापारी, बुद्धीजीवी, संचारमाध्यम, कर्मचारी, राजनैतिकदलको सहकार्य र सहमतीका आधारमा विकासको गतिलाई द्रुतता दिनु आजको आवश्यकता हो। परम्परागत एवं जिवननिर्वाहमुखी रूपमारहेको बिद्यमान कृषिक्षेत्रको अवस्थालाई सुधार गरि व्यवसायिकरण र उत्पादन मुलक बनाउनु पर्नेछ। विभिन्न कुरीतिरकु-संस्कारले जेलिएको समाजलाई सभ्य र सु-संस्कृत बनाई एकाइसौं शताब्दी अनुकुलको समाजनिर्माण गर्नुछ। चुलोचौको भित्र सिमित महिलाहरूलाई संविधानले व्यवस्था गरे अनुसार राजनैतिक प्रतिनिधित्व स्थापित भएको अवस्थामा समावेशी समाजनिर्माणको जग तयार भएको सुनौलो अवसरको सदुपयोग गर्दै समाज निर्माणमा हामी सबैको एकता हुने कुरामा आशा एवं विश्वास रहेकोछ। महिलालाई सामाजिक, आर्थिक र राजनैतिक रूपमाअ गुवाई गर्न सक्षम बनाउने योजना हाम्रा प्राथमिक योजनाका रूपमा रहेकाछन। यस गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र पुस्तक कागजी प्रतिवेदन मात्र नभएर समग्र गाउँपालिकाको बस्तुस्थिती झल्किने ऐना बन्ने विस्वास लिएकोछु। बस्तुगतविवरणमा उल्लेख भएका तथ्याङ्कका आधारमा समस्यालाई प्राथमिकिकरण र समाधानका लागि ठोस कार्यक्रम तय गरेर कार्यान्वयन गर्ने कार्यमा गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधीहरू, कर्मचारीहरू एवं सम्पूर्ण सरोकार वालाहरूबाटसहयोग हुनेछ भन्ने आशा गरेकोछु।

मष्टा गाउँपालिकाको ऐनाका रूपमा रहेको बस्तुगत विवरण (पार्श्वचित्र) पुस्तक तयार गर्ने क्रममा अहोरात्र परिश्रम गर्ने, गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधीहरू, गाउँपालिकाकामर्मचारीहरू, यस कार्यमा संलग्न सबैमा हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु। यो पार्श्वचित्र पुस्तक केवल कागजी दस्तावेज मात्र नभएर मष्टा गाउँपालिकाको विकासको मार्गदर्शन गर्ने महत्वपूर्ण दस्तावेज बन्नेकुरामा विश्वास गरेकोछु।

हर्क धामी

उपाध्यक्ष

मष्टागाउँपालिका, भातेखोला बझाङ

मष्टा गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
भातेखोला बझाङ

मिति:

२०८०/०३/१०

प्रकाशकिय

स्थानीय तहमा उपलब्ध भएको तथ्यांक एवं सूचनाको महत्व र प्रयोगलाई मनन् गरि यस मष्टा गाउँपालिकाले पहिलो पटक स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण (पार्श्वचित्र) तयार गरि प्रकाशित गरेको छ । भरखरै देश केन्द्रीकृत शासन प्रणालीबाट प्रादेशिक (संघात्मक) प्रणालीमा गएपछि प्रशासनिक तथा राजनैतिक स्वरूपमै आमुल परिवर्तन भएकोले स्थानीय तहको सूचनाको माग हुनु स्वभाविकै हो । यस मष्टा गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण (पार्श्वचित्र)-२०८० ले तथ्यांकको आवश्यकतालाई परिपुर्ती गर्नेछ भन्ने आशा लिएको छु ।

भरखरै स्थापना भएको स्थानीय तहहरूको विवरण लगभग शून्य प्रायः रहेको परिप्रेक्षमा यस मष्टा गाउँपालिकाबाट हालै गरिएको सर्वेक्षणको आधारमा जनसांख्यिक तथा आर्थिक सामाजिक तथ्याङ्कहरू प्रस्तुत गर्ने प्रयास गरिएको छ । स्थानीय तहको समग्र विकास, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्न र आवधिक योजना निर्माण कार्यको लागि तथ्यांक अपरिहार्य हुन्छ । विकेन्द्रित शासन व्यवस्था लागु भईसकेको अवस्थामा स्थानीय स्तरमा तथ्यांकको महत्व आवश्यकता महशुस गरि यस पार्श्वचित्रले स्थानीय तहका नीति निर्माणकर्ता, योजनाकार, कार्यक्रम संचालनकर्ता, अनुसन्धानकर्ता, प्राध्यापक, शिक्षक, विद्यार्थीहरू समेतलाई आवश्यक सूचनामा सहयोग पुग्ने छ ।

यो पार्श्वचित्र तयार गर्न आवश्यक तथ्यांक उपलब्ध गराई सहयोग गर्नु हुने सम्पूर्ण जिल्ला स्थित सरकारी कार्यालय, संघसंस्था, विभिन्न सोरोकारवाला निकाय एवं व्यक्तिहरू प्रति धन्यवाद सहित हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । यस पार्श्वचित्र तयारी कार्य पुरा गर्ने कार्यमा खट्ने गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि एवं कर्मचारीहरू र प्राविधिक एवं व्यवस्थापकिय सहयोग गरि यस कार्यलाई पुरा गर्ने कर्मचारी टिमलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । आगामी दिनमा गाउँपालिका बाँसीहरू तथा सरोकारवालाहरूको निरन्तर सहयोगको अपेक्षा गरेको छु ।

यस कार्यमा यहाँहरूको अमूल्य सुझाव, सल्लाह, सहयोगको अपेक्षा सहित मष्टा गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण (पार्श्वचित्र २०८० गाउँपालिकाको नीति तथा योजनाका लागी सहयोगी बन्ने छ भन्ने कुरामा विश्वास लिएको छु ।

नि. प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
मष्टा गाउँपालिका, बझाङ

Contents

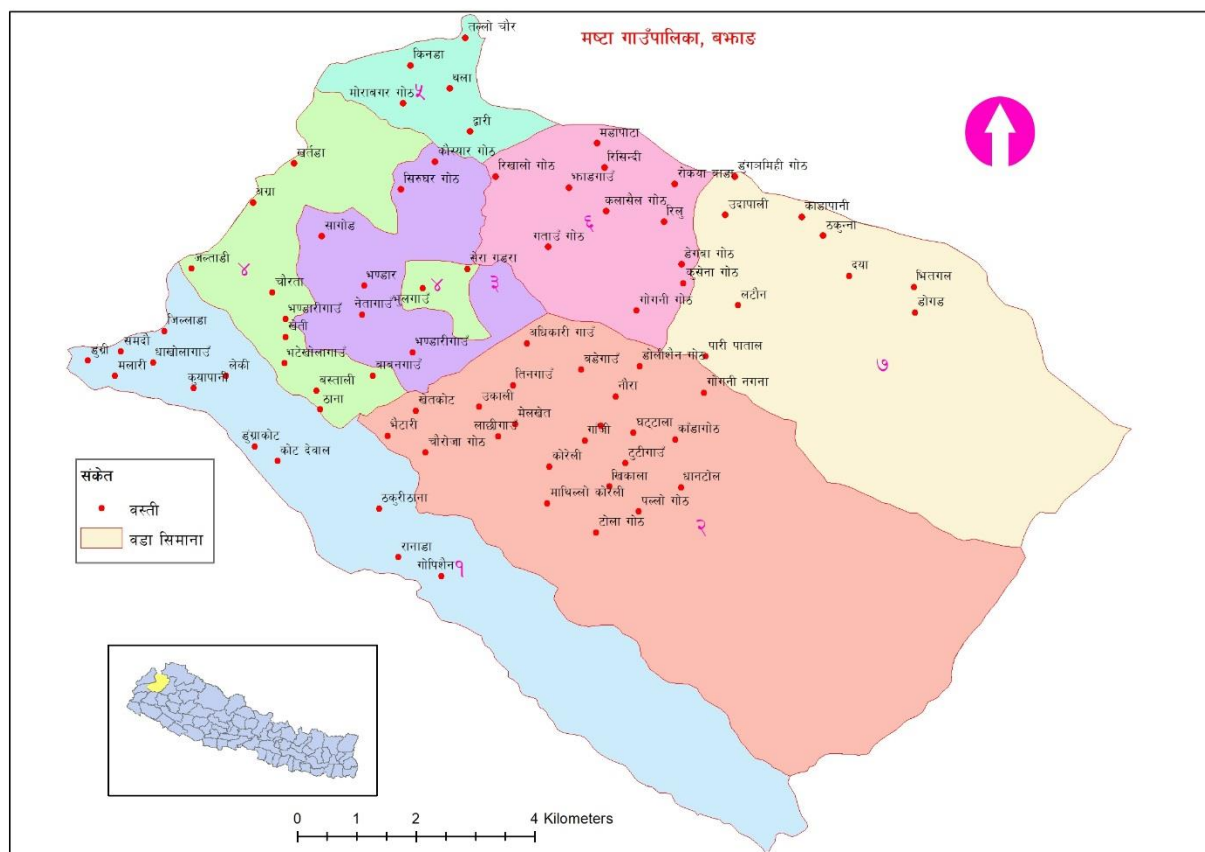
परिच्छेद १ परिचय	1
१.१ पृष्ठभूमि	1
१.२ .उद्देश्य	2
१.३ .कानुनी तथा नीतिगत आधारहरु	2
१.४ .तयारीका चरण	3
१.४.१. सहमती निर्माण	3
१.४.२. गाउँ वस्तुगत विवरण तयारीको ढाँचा सर्वेक्षण औजार तथा कार्यविधि र प्रक्रिया निर्धारण	3
१.४.३ गाउँपालिका स्तरीय अभिमुखिकरण	4
१.४.४. तथ्यांक संकलन	4
१.४.५. तथ्यांक प्रशोधन तथा विश्लेषण र स्रोत नक्सा तयारी	4
१.४.६. वस्तुगत विवरणको मस्यौदा तयारी	5
१.४.७ वस्तुगत विवरण सुझाव संकलन	5
१.४.८. गाउँ वस्तुगत विवरण अन्तिम प्रतिवेदन तयारी	5
१.४.२. सीमा	5
परिच्छेद : २	6
गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्था	6
२.१. भौगोलिक अवस्थिति	6
२.२. ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण	7
२.३. राजनीतिक अवस्थिति	7
२.४. धरातलीय अवस्था	7
२.५. प्राकृतिक सम्पदा	7
२.६. साँस्कृतिक उत्कृष्टता	8
२.७. विकासका सम्भावनाहरु	8
२.८. ग्राहस्थ उत्पादन, मानव विकास सूचकांक र गरिबी	9
परिच्छेद : ३	10
जनसंख्याको अवस्था	10
३.१. जनसंख्या वितरणको अवस्था	10
३.२ जनघनत्वको अवस्था	11
३.३. उमेर तथा लिंगको आधारमा जनसंख्या विवरण	12
३.४. मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण	13
३.५. धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण	13
३.६. जातिगत आधारमा जनसंख्या विवरण	14
३.७. घरमुलीको विवरण	15
३.८ अपागंताको आधारमा जनसंख्या	15

३.९ आवास माथीको स्वामित्वका आधारमा घरपरिवार विवरण	16
३.१० विदेश गएका घरपरिवार सम्बन्धी विवरण.....	17
परिच्छेद : ४ आर्थिक अवस्था.....	19
४.१. प्रमुख आर्थिक विवरण	19
४.१.१. मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण.....	19
४.१.२. बेरोजगार सम्बन्धी विवरण.....	19
४.१.३. वैदेशिक रोजगारीमा गएकाहरु र व्यक्तिगत सिप भएकाहरुको विवरण.....	20
४.१.४. सुकुम्वासी सम्बन्धी विवरण	21
४.१.५. मुख्य बजारकेन्द्र सम्बन्धी विवरण	22
४.१.६. व्यापार तथा व्यवसाय सम्बन्धी विवरण (किराना, मासु, तरकारी, फलफुल आदी).....	22
४.२. कृषि तथा पशु विकास.....	23
४.२.१. जग्गाको किसिम	23
४.२.२. जग्गाको किसिम	24
४.२.२. खाद्यान्न आत्मनिर्भरताको अवस्था	24
४.२.३. जग्गा जमिन भए नभएको विवरण	25
४.२.४. गाउँपालिकामा दर्ता भएका कृषक समूहहरुको समष्टिगत	25
४.२.५. कृषि कार्यमा उपयोग भएको जग्गा र स्वामित्व सम्बन्धी विवरण.....	26
४.२.६. आयात तथा निर्यातको अवस्था	26
४.२.७. सिंचाइ सुविधाको उपलब्धता.....	28
४.२.८. प्राविधिक, सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण (संक्षिप्त विवरण).....	29
४.२.९. कृषि तथा पशुसेवासंग सम्बन्धित मानव संसाधन (संख्या).....	29
४.२.१०. कृषि तथा पशु सेवासंग सम्बन्धित सामुदायिक संस्था तथा समूहको विवरण (संख्या).....	30
४.२.११. घट्ट, मिल तथा संकलन तथा प्रसोधन सम्बन्धी विवरण.....	30
४.३. पर्यटन तथा उद्योग विकास.....	31
४.३.१. उत्पादन तथा सेवामूलक उद्योग सम्बन्धी विवरण) उद्योग तथा पर्यटन(.....	31
४.३.२. औद्योगिक कच्चा पदार्थ उत्पादनको अवस्था.....	31
४.३.३. धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण	32
४.३.४. सार्वजनिक जग्गाको विवरण.....	33
४.३.५. खनिज तथा खानी सम्बन्धि विवरण	33
परिच्छेद ५: सामाजिक अवस्था.....	34
५.१. शैक्षिक तथा मानव संसाधन विकास.....	34
५.१.१. विद्यालयको भौतिक अवस्था.....	34
५.१.२. तहगत रुपमा विद्यालय सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा तथा विद्यार्थी संख्य.....	39
५.१.३. शैक्षिक विवरण	41
५.१.४. पाँच वर्ष भन्दा भन्दा माथिको साक्षरता विवरण	46
५.१.५. पाँच वर्ष र सो भन्दा माथिको शैक्षिक अवस्था	46
५.२. स्वास्थ्य तथा पोषण विवरण.....	47
५.२.१. स्वास्थ्य संस्था विवरण	47
५.२.२. उपलब्ध स्वास्थ्य सेवाहरु.....	48
५.२.३. चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीको विवरण.....	49

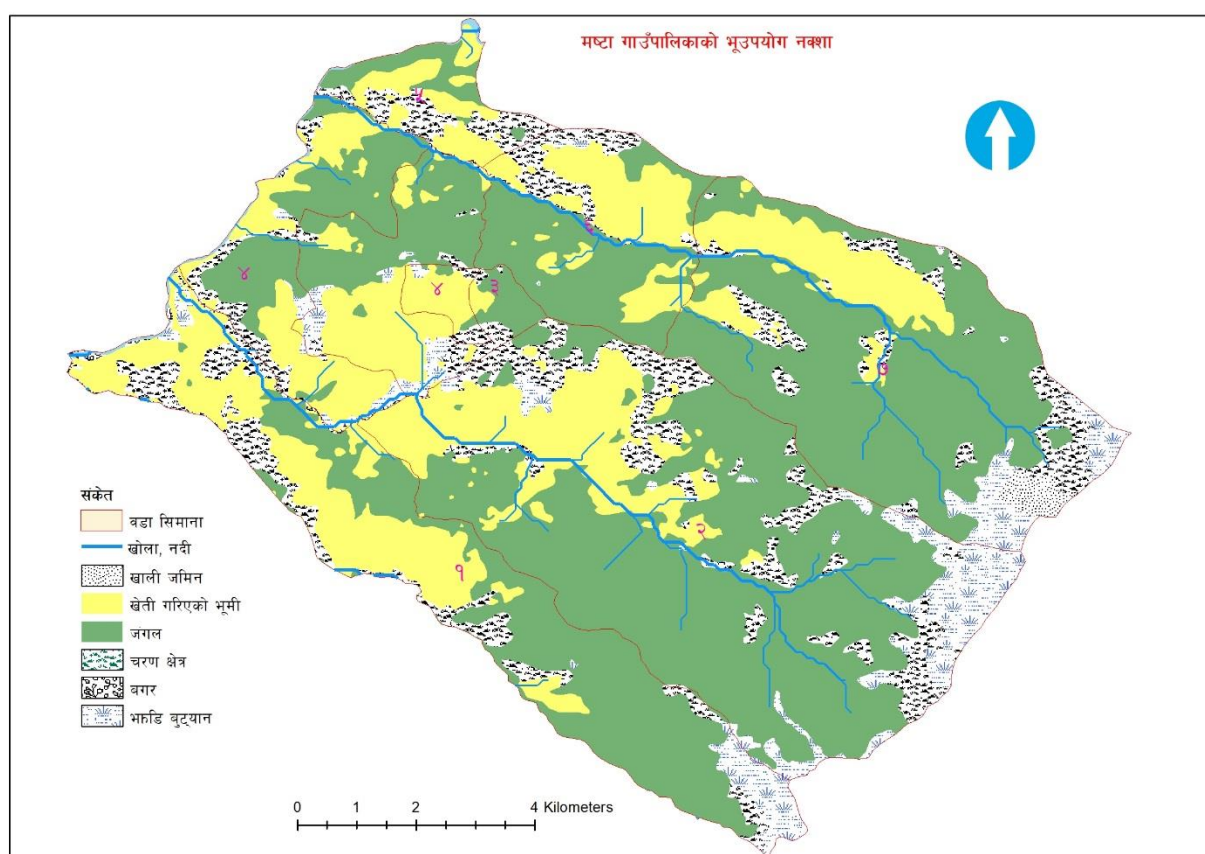
५.२.४. सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण.....	49
५.२.५. बाल मृत्यु, सुरक्षित मातृत्व तथा परिवार नियोजनको साधन प्रयोग सम्बन्धी विवरण.....	50
५.२.६. गाउँपालिका भित्रमा देखा परेका प्रमुखरोग र तिनको उपचारसम्बन्धी विवरण.....	51
५.२.७. प्राथमिक स्वास्थ्य सेवाको पहुँचको अवस्था.....	52
५.३. खानेपानी तथा सरसफाई.....	52
५.३.१. खानेपानी स्रोतको आधारमा घरपरिवार.....	52
५.३.२. शौचालयको प्रयोगको अवस्था.....	53
५.३.३.सार्वजनिक शौचालय तथा ढल सम्बन्धी विवरण.....	53
५.४.बालबालिका युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन.....	54
५.४.१. बाल क्लबको विवरण.....	54
५.४.२. अनाथ तथा टुहरा बालबालिकाहरुको विवरण.....	54
५.४.३. यूवाक्लब सम्बन्धी विवरण.....	55
५.४.४. खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जन स्थल सम्बन्धी विवरण।.....	56
५.५.५. मुख्य चाड, पर्व तथा मेला जात्रा सम्बन्धी विवरण.....	56
परिच्छेद : ६ वन तथा वातावरणीय स्थिति.....	57
६.१. वन, जैविक विविधता तथा वातावरण.....	57
६.१.१. वनको विवरण.....	57
६.१.२. जडिबुटीको विवरण.....	59
६.१.३. चरन क्षेत्र.....	60
६.१.४. जैविक विविधता सम्बन्धी विवरण.....	60
६.१.५. जलश्रोत तथा जलाशय क्षेत्र र उपयोगको स्थिति.....	61
६.२. विपद जोखिम तथा व्यवस्थापन.....	61
६.२.१. जोखिमयुक्त (संवेदनशिल (स्थानमा बसोबास गरेका परिवार विवरण.....	61
६.२.२. विपदबाट मानवीय क्षती.....	62
६.२.३. विपदको किसिम अनुसार जोखिमको समयमहिना उल्लेख गर्नुहोस्.....	62
६.२.४. विपदको असर विवरण.....	63
६.२.५.विपदबाट क्षति सार्वजनिक संरचना तथा पूर्वाधार गत ३ वर्षको आधारमा.....	63
६.२.६. संरक्षित पानी मुहान जमिन र भौतिक संरचना (नाम स्थान र क्षेत्रफला).....	64
६.३. फोहोरमैला व्यवस्थापन.....	64
परिच्छेद : ७ भौतिक विकासको अवस्था.....	65
७.१. यातायात पूर्वाधार.....	65
७.१.१. सडक संजालको विद्यमान अवस्था.....	65
७.१.२. सडक मार्ग.....	65
७.१.३. पैदल मार्ग.....	66
७.१.४. झोलुंगे पुल तथा पुलपुलेसा.....	68
७.१.५. सवारी रुटको विवरण.....	69
७.१.६. सरकारी भवन.....	69
७.१.७. सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवन.....	70
७.१.८. टाढाको बस्तीबाट सम्बन्धीत गापा नपाको केन्द्र पुग्न लाग्ने अनुमानित समय.....	71
७.१.९. बसपार्क तथा बस विसौनी सम्बन्धी विवरण.....	71

७.२. विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा	72
७.२.१. इन्धन उपयोग विवरण) खाना पकाउने इन्धनको आधारमा घरपरिवार(.....	72
७.२.२. बत्ति बाल्ने इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार.....	72
७.३.३. जलविद्युत, सौर्य उर्जा, वायु उर्जाबाट विद्युत उत्पादन विवरण.....	73
७.३. सञ्चार तथा प्रविधि.....	73
७.३.१. आधुनिक सुबिधामा पहुँच सम्बन्धी विवरण)उपलब्ध सेवा सुविधाको आधारमा घरपरिवारको विवरण	73
७.४. आवास तथा भवन	74
७.४.१. घरको जगको आधारमा घरपरिवार.....	74
७.४.२ छानोको प्रकारको आधारमा घरधुरी.....	75
७.४.३. घरको पर्खालको आधारमा घरपरिवार.....	75
७.४.४. शवदाह स्थल तथा समाधिस्थल सम्बन्धि विवरण	76
८. सार्वनिक संघ संस्थाहरुको विवरण	76
८.१.१.संघ संस्थाहरुको विवरण.....	76
८.१.२ सहकारी संस्थाहरुको विवरण	76
.....	77
८.१.३. हुलाक, पत्रपत्रिका, दुरसंचार र रेडियो स्टेसन सम्बन्धि विवरण	77
९..पञ्जीकरण तथा अपाङ्ग सम्बन्धि विवरणहरु.....	78
९.१ आर्थिक बर्ष २०८०।०८१ को व्यक्तिगत घटना दर्ताको विवरण	78
९.१.२. आर्थिक बर्ष २०८०।०८१ को सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउनेको विवरण	78
९.१.३.अपाङ्गता सम्बन्धि विवरण.....	79
परिच्छेद १०: संस्थागत र सुशासनको स्थिति.....	79
१०.१ संगठनात्मक तथा मानव संसाधनको अवस्था	79
१०.२.गाउँपालिकामा रहेका सरकारी कार्यालयहरुको विवर	80
१०.३ वाणिज्य बैङ्क वित्तिय संस्था तथा सहरकारी संस्था सम्बन्धी विवरण	81
१०.४ गाउँ कार्यपालिकाको विवरण.....	81
.....	81
सन्दर्भ सामाग्री	82

प्रदेश जिल्ला र गाउँपालिका छानिने नक्सा मष्टा गाउँपालिकाको राजनैतिक नक्सा

मष्टा गाउँपालिकाको भू उपयोग नक्सा

परिच्छद १ परिचय

गाउँपालिकाको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक, भौतिक पूर्वाधार लगायत अन्य विविध क्षेत्रको विद्यमान यथार्थ स्थिति झल्काउन आवश्यक तथ्याङ्क संकलन र विश्लेषणका माध्यमबाट तयार गरी तर्कपूर्ण, सिलसिलेवार र व्यवस्थित रूपमा प्रस्तुत गरिएको सूचनाको एकीकृत दस्तावेज वस्तुगत विवरण हो । वस्तुगत विवरण तयारीका लागि स्तरीय विधि, औजार तथा प्रकृयाको अवलम्बन गर्नु जरूरी हुन्छ । मष्टा गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तयारीको पृष्ठभूमि, उद्देश्य, नीतिगत तथा कानूनी आधार, तयारी विधि तथा प्रक्रिया र सीमालाई यस परिच्छेदमा समावेश गरिएको छ ।

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले संघीय लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्था अनुरूप जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारको रूपमा गाउँपालिका अथवा नगरपालिकाको व्यवस्था गरेको छ । जस अनुसार स्वायत्तताको उच्चतम अभ्यास तथा विकेन्द्रीकरणको माध्यमद्वारा स्थानीय शासनमा सहभागिता, जवाफदेहिता, पारदर्शिता र उत्तरदायित्व कायम गरी सेवा प्रवाहमा प्रभावकारीतासँगै विकास प्रक्रियालाई द्रुततर तुल्याई जनअपेक्षाको सम्बोधन गर्ने ऐतिहासिक जिम्मेवारी स्थानीय सरकारको काँधमा आएको छ । सहकारीता, समन्वय र सहअस्तित्वका आधारमा संचालन हुने स्थानीय शासन प्रक्रियामा जनसहभागिता र साझेदारीको मर्मलाई समेत उच्च महत्व दिइएको छ । स्थानीय जनताले प्राप्त गर्ने सेवा सुविधालाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी बनाई स्थानीय तहको सुदृढीकरण गर्न नीतिगत तथा व्यवहारिक अभ्यासहरू अगाडी बढि रहेका छन् ।

परिवर्तित नविनतम परिवेशमा स्थानीय सरकारले संविधान प्रदत्त अधिकार बमोजिमको अभिभारा पुरा गर्न गतिशिल विकास प्रक्रियालाई अनुशासित गराई सुशासन र समृद्धिका लागि अर्थपूर्ण पहल हुन जरूरी छ । यस कार्यका लागि नवनिर्वाचित पदाधिकारीको कुशल नेतृत्वमा शासन संचालन र विकास प्रकृयालाई प्रभावकारी रूपले दिशानिर्देश गर्नु आवश्यक छ । स्थानीय सरकारका गतिविधीहरूबाट जनतामा स्वायत्तताको महसुस हुने गरी संघीय समावेशी शासन व्यवस्थाको मर्मलाई जीवन्त तुल्याउने अपेक्षा गरिएको छ । मानव संसाधन तथा आर्थिक स्रोतको सिमिताका बावजुद उर्लदो जनआकांक्षाको व्यवस्थापनमा अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न वास्तविक सूचना तथा तथ्यांक बलियो आधारका रूपमा रहन्छ ।

स्थानीय सरकारको सेवा प्रवाहमा चुस्तता र विकास प्रक्रियालाई यथोचित गति प्रदान गर्न खण्डिकृत र क्षेत्रगत सूचना सहितको गाउँ वस्तुगत विवरण तयारी जरूरी हुन्छ । नेपालमा सर्वप्रथम सातौँ आवधिक योजनाले हरेक जिल्लाले विकासका संभावना र स्रोतको आवश्यक सूचना हासिल गर्न आर्थिक, सामाजिक र भौगोलिक क्षेत्र समेटिएको वस्तुगत विवरण तयार गर्नुपर्ने निर्देशित गरेको थियो । तत्कालिन गाविस तथा नगरपालिकाको सन्दर्भमा दशौँ आवधिक योजनाले वस्तुगत विवरण तयार गर्नुपर्ने कुरालाई उठान गरेको थियो

। स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ र तत्सम्बन्धी नियमावली लागु भए पछि तत्कालिन स्थानीय निकायमा वस्तुगत विवरण तयारी नियमित रूपमा अगाडी बढेको थियो ।

वर्तमान सन्दर्भमा नेपाल सरकारले गाउँ तथा नगर क्षेत्रको समग्र वस्तुस्थिति झल्किने वस्तुगत विवरणको ढाँचा तयार गरी उपलब्ध गराइ यथासक्य छिटो तयार गर्न पत्राचार गरेको छ । गाउँपालिकाको नेतृत्वमा यसरी तयार हुने वस्तुगत विवरणले स्थानीय तहमा तर्जुमा हुने योजनाका लागि सूचनाको आधार तयार गर्न महत्वपूर्ण हुनेछ । उपलब्ध कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाका साथसाथै सरोकारवालासँगको परामर्श र विगतका सफल अभ्यासको आधारमा तयार गरिएको वस्तुगत विवरणले गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, आन्तरिक स्रोत परिचालन तथा योजनावद्ध विकासमा टेवा पुऱ्याउने छ

१ उद्देश्य .२.

गाउँ क्षेत्रको विकासको विद्यमान अवस्था, संभावना र स्रोतको सम्बन्धमा आवश्यक सूचना व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाको समग्र स्थिति झल्किने वस्तुगत विवरण तयार गर्नु यस प्रतिवेदनको प्रमुख उद्देश्य हो । यसका विशेष उद्देश्य देहायअनुसार रहेका छन् ।

गाउँको जनसांख्यिक, भू-जैविक, भौतिक, मानविय, आर्थिक, सामाजिक, वातावरण र संस्थागत क्षेत्रको विषयगत र वस्तुगत स्थिति चित्रण हुने गरी वस्तुगत विश्लेषण विवरण तयार गर्ने ।

- गाउँपालिका, विषयगत कार्यालय / शाखा, संघ/ संस्थाको विवरण, अध्ययन, सर्वेक्षण तथा प्रगति प्रतिवेदनबाट प्राप्त आधारभूत तथा संस्थागत तथ्याङ्क एकीकृत र विश्लेषण गरी विषयगत रूपमा गाउँको एकीकृत वस्तुगत विवरण तयार गर्ने
- गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, स्थानीय राजस्वको आधार र दर निर्धारण र विकास निर्माण कार्यका लागि आवश्यक वस्तुगत तथा विषयगत सूचना उपलब्ध गराउने ।
- गाउँपालिकाको वार्षिक, एकीकृत, आवधिक/रणनीतिक तथा गुरुयोजना र विषयगत योजना तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि विषयगत र खण्डीकृत सूचना विवरण उपलब्ध गराउने ।

१ कानूनी तथा नीतिगत आधारहरू .३.

गाउँ वस्तुगत विवरण तयारी कार्यलाई चरणबद्ध र व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्न देहायअनुसारका कानूनी तथा नीतिगत आधारहरू रहेका छन् ।

कनेपालको संविधान: नेपालको संविधानअनुसार स्थानीय तहको अधिकार अनुसूची ८ को क्रम संख्या नम्बर ६ मा स्थानीय तथ्याङ्क तथा अभिलेख संकलन सम्बन्धी अधिकारलाई सूचीकृत गरिएको छ ।

खस्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४: ऐनको दफा ११ को उपदफा २ च, ड र थ मा गाउँपालिका वा नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्र अन्तरगत तथ्यांक संकलन र अद्यावधिक गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ ।

जस अन्तरगत, जनसांख्यिक, प्राकृतिक, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार, रोजगारीको अवस्था, कूल

ग्राहस्थ उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आय, मानव विकास सूचकांक, राजस्व तथा आयव्यय समेतको तथ्याङ्क संकलन र प्रशोधन गरी राष्ट्रिय तथा स्थानीय सूचना प्रणालीमा आवद्धता र पार्श्वचित्र तथा श्रोत नक्साको अद्यावधिक अभिलेखनलाई गाउँपालिका वा नगरपालिकाको काम कर्तव्य र अधिकार भनि उल्लेख गरिएको छ ।

घ) स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन ., २०७४ : यस दिग्दर्शनको दफा १ मा “प्रत्येक स्थानीय तहले वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा सहभागितामुलक प्रक्रियाबाट नतिजामुलक ढंगले बनाउनु पर्ने र योजना र बजेट तर्जुमा गर्नु पूर्व स्थानिय तहको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक तथसा पूर्वाधार लगायतका क्षेत्रको याथार्थ स्थिती देखिने गरी वस्तुस्थिति विवरणतयार गर्नु पर्ने छ” भनि प्रष्ट रुपमा उल्लेख गरिएको छ ।

१तयारीका चरण .४.

नेपाल सरकारले उपलब्ध गराएको गाउँनगरपालिका वस्तुगत विवरण ढाँचा, विगतका सिकाई, सम्बन्धि विषय विज्ञका सुझाव र गाउँपालिकाका सरोकारवालासँगको सहमतिअनुसार वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ । वस्तुगत विवरण तयारीमा देहाय बमोजिम चरण र प्रक्रिया अवलम्बन गरिएको छ ।

१.४.१. सहमती निर्माण

गाउँ वस्तुगत विवरण तयारीका लागि विद्यमान कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था तथा उपलब्ध कार्यविधि अनुसार जिल्ला समन्वय समिति मार्फत सामुदायिक विकास कार्यक्रम अन्तरगत विश्व खाद्य कार्यक्रमसँग समन्वय गरी प्राविधिक सहयोग परिचालन गरिएको छ । सामुदायिक विकास कार्यक्रमको क्षमता सुदृढीकरण मार्फत स्थानीय शासन प्रणालीमा सुदृढीकरणमा सहयोग पुऱ्याउने रणनीति तथा कार्यक्रम अनुसार गाउँसभा, गाउँ कार्यपालिका र गाउँ विकास सरोकारवालासँग राय परामर्शका आधारमा गाउँ कार्यपालिकाको नेतृत्वमा निर्धारित ढाँचा, तथ्याङ्कका विधि तथा प्रक्रिया अनुसार गाउँ वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ । यस प्रक्रियामा विश्व खाद्य कार्यक्रमबाट प्राविधिक तथा व्यवस्थापकीय सहयोग परिचालन गरिएको थियो । गाउँ वस्तुगत विवरण तयारी प्रक्रियालाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रुपमा संचालनका लागि मार्गनिर्देशन गर्ने उद्देश्यले मष्टा गाउँपालिकाका अध्यक्षको संयोजकत्वमा निर्देशन समिति गठन गरी वस्तुगत विवरण तयारी कार्य गरिएको थियो ।

१.२.४. गाउँ वस्तुगत विवरण तयारीको ढाँचा सर्वेक्षण औजार तथा कार्यविधि र प्रक्रिया निर्धारण

नेपाल सरकारबाट उपलब्ध स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण तयारी स्तरीय ढाँचा, सर्वेक्षण औजार र कार्यविधिलाई गाउँसभाबाट स्वीकृत गरी निर्धारण ढाँचा, सर्वेक्षण औजार र कार्यविधि बमोजिम गाउँ वस्तुगत विवरण तयार गर्ने निर्णय गरियो । यसका साथै गाउँ कार्यपालिकाको नेतृत्वमा गाउँ विकासका सरोकारवालाको सक्रिय सहभागिता र सहयोगमा उपलब्ध गाउँनगरपालिका वस्तुगत विवरणको स्तरीय ढाँचा, सर्वेक्षण औजार तथा कार्यविधिका अतिरिक्त गाउँपालिकाको स्थानीय परिवेश, विशिष्टता अनुसार गाउँ वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ । नेपाल सरकारबाट उपलब्ध गाउँनगरपालिका वस्तुगत विवरणको स्तरीय ढाँचा,

सर्वेक्षण औजार तथा कार्यविधि संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयको वेबसाइट www.mofald.gov.npबाट प्राप्त गर्न सकिनेछ ।

१ गाउँपालिका स्तरीय अभिमुखिकरण ३.४.

गाउँ कार्यपालिकाको आयोजनामा गाउँसभा, कार्यपालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी र गाउँ विकास सरोकारवाला बीच साझा धारणा, बुझाई र कार्ययोजना तयार गर्न माघ १० का दिन एक दिवसीय गाउँपालिका स्तरीय अभिमुखीकरण कार्यशालाको आयोजना गरियो । यस कार्यशालाको उद्देश्य गाउँ सभा तथा कार्यपालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी तथा गाउँ विकासका सरोकारवाला बीच गाउँ वस्तुगत विवरणको आवश्यकता, तयारी विधि तथा प्रक्रिया, वस्तुगत विवरण स्तरीय ढाँचा, तथ्याङ्क संकलन तथा विश्लेषण औजार, विधि तथा प्रक्रिया र सम्बन्धित सरोकारवालाको सहभागिता, सहयोग र प्रतिवद्धता लगायत विविध पक्षका बारेमा जानकारी गराउने तथा छलफल गर्ने रहेको छ । अभिमुखिकरण कार्यक्रममा गाउँ वस्तुगत विवरणको आवश्यकता, कानूनी तथा नीतिगत आधार, स्तरीय ढाँचा, तथ्याङ्कको विषय क्षेत्र, श्रोत, संकलन र विश्लेषणका औजार, तयारी विधि तथा प्रक्रियामा तर्जुमा प्रक्रियाबारे अन्तरक्रियामूलक छलफल गरी समान धारणा तथा बुझाई कायम गरियो । यस क्रममा गाउँपालिका तथा सरोकारवालाको जिम्मेवारी र भूमिका तथा प्रतिवद्धता बारे राय परामर्श गरी कार्यतालिका समेत तयार गरियो ।

१.४.४. तथ्यांक संकलन

वस्तुगत विवरण तयारीका लागि मुख्य गरेर प्राथमिक र द्वितीय श्रोतबाट तथ्यांक संकलन गरीएको छ । प्राथमिक श्रोतमा पारिवारिक विवरण संकलन तथा सहभागितामूलक विवरण संकलन फारम प्रयोग गरीएको थियो । द्वितीय श्रोतबाट तथ्यांक संकलनका लागि संस्थागत सर्वेक्षण फारम उपयोग गरियो । तथ्यांक संकलनका लागि उपयोग गरीएका पारिवारिक विवरण सर्वेक्षण फारम अनुसूची १, संस्थागत विवरण संकलन फारम अनुसूची २ प्रस्तुत गरिएको छ । संस्थागत तथ्याङ्कको प्रमुख श्रोतहरूमा गाउँ कार्यपालिका कार्यालय, जिल्लास्थित विषयगत तथा डिभिजन कार्यालय, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरू, शैक्षिक संस्था, स्वास्थ्य संस्था, गैसस र समुदायमा आधारित संस्था, बैंक तथा वित्तिय संस्था र उक्त कार्यालय, निकाय र संस्थाको अभिलेख तथा प्रतिवेदन र अनुसन्धानमूलक दस्तावेजहरू प्रमुख रूपमा रहेका छन् । निर्वाचित जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, स्थानीय सहजकर्ता तथा गणकहरू परिचालन गरी उपलब्ध सर्वेक्षण विधि तथा तत्सम्बन्धी औजार बमोजिम तथ्याङ्क संकलन गरियो ।

१.४.५. तथ्यांक प्रशोधन तथा विश्लेषण र स्रोत नक्सा तयारी

प्राप्त तथ्याङ्कलाई सूचनाको आवश्यकता अनुसार तथ्याङ्कशास्त्रीय विधिद्वारा विश्लेषण गरियो । प्राप्त तथ्याङ्क तथा विवरणलाई विषय क्षेत्रगत, वडागत र सामाजिक संरचनागत (लैंगिक र जातीयगत) रूपमा समेत विश्लेषण गर्ने प्रयास गरिएको छ । तथ्याङ्क विश्लेषणबाट प्राप्त सूचना तथा विवरणलाई सम्भव भएसम्म विषयगत, वडागत, लैंगिक र जातीयगत रूपमा खण्डीकृत गरी प्रस्तुत गर्ने प्रयास गरिएको छ । तथ्याङ्क न्यूनतम भएका विषय तथा सूचकहरूमा केन्द्रीय तथ्यांक विभागको साविक गाविसको तथ्यांकलाई हालको वडागत मानसँग मेलखाने

गरी प्रस्तुत गरिएको छ । यसैगरी जिल्लागत रूपमा मात्र प्रतिवेदन वा अभिलेखबाट प्राप्त तथ्यांकलाई गाउँपालिकाको प्रतिनिधित्व हुने वा सामान्यिकरण गर्न मिल्ने हदसम्म सोही अनुसार हुने गरी उल्लेख गरिएको छ । विश्लेषणबाट प्राप्त सूचनाहरू मध्ये भौगोलिक, भौतिक, प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक विवरणलाई भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित स्रोत नक्शा तयार गरियो ।

१.४.६. वस्तुगत विवरणको मस्यौदा तयारी

नेपाल सरकारबाट उपलब्ध गाउँ वस्तुगत विवरणको स्तरीय ढाँचा, गाउँ कार्यपालिका र सरोकारसँगको छलफल र निष्कर्ष बमोजिम गाउँ वस्तुगत विवरणको मस्यौदा तयार गरियो । मस्यौदा तयार गर्दा उपलब्ध स्तरीय ढाँचा, स्थानीय परिवेश र विशिष्टता विषय तथा सूचना र विवरणलाई समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ । मस्यौदामा संभव भएसम्मका सूचनालाई स्रोत नक्शाको रूपमा जिआईइस नक्शामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.४.७ वस्तुगत विवरण सुझाव संकलन

स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण कार्यविधिमा उल्लिखित स्तरीय ढाँचा बमोजिम तयार गाउँ वस्तुगत विवरणको मस्यौदा प्रस्तुत तथा छलफल गरी सुझाव प्राप्त गर्न गाउँपालिका स्तरीय प्रमाणीकरण कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना गरियो । कार्यशालामा विषयगत रूपमा मस्यौदा वस्तुगत विवरणको सूचना तथा विवरण प्रस्तुत गरी विषयगत समूह तथा वृहत समूह छलफलमा गरी सुझाव संकलन गर्नुका साथै वस्तुगत विवरणलाई औपचारिक रूपमा अनुमोदन गरी प्रस्तुत सूचना तथा विवरणलाई गाउँपालिकाको आधाररेखा सूचनाको रूपमा लिई योजना तर्जुमा, नतिजा अनुगमन तथा विकासका उपलब्धीको लेखाजोखाको लागि प्रयोग गर्ने प्रतिवद्धता प्राप्त गरियो । यसैगरी मस्यौदा विवरणमा वडा समिति र शाखा तथा इकाई र जिल्ला समन्वय समिति (जिसस) र सहयोगी निकायहरूलाई उपलब्ध गराई सुझाव संकलन गरियो ।

१.४.८. गाउँ वस्तुगत विवरण अन्तिम प्रतिवेदन तयारी

गाउँ वस्तुगत विवरण प्रमाणीकरण कार्यशालाबाट प्राप्त राय तथा सुझाव, जिसस, विषयगत शाखा, वडा समिति र सहयोगी निकायबाट समेत प्राप्त सुझावालाई समावेश गरी गाउँ वस्तुगत विवरणको अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरियो ।

१.२.४. सीमा

गाउँ वस्तुगत विवरणलाई नेपाल सरकारद्वारा जारी ढाँचा तथा विगतमा सफल अनुभव बमोजिम तयार गरिएको छ । विवरणमा यथासक्य बढी सूचना समाविष्ट हुने गरी तयारी गर्ने अभ्यास भएता पनि स्थानीय शासन संचालनको शुरुवाती अवस्था भएको हुँदा कानूनी, नीतिगत तथा तथ्याङ्क व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवहारिक कठिनाईहरू आइपुग्यो । सोको बावजुद सम्बन्धि सबैको प्रयासबाट गाउँ वस्तुगत विवरण तयारी कार्य पुरा गरिएको छ । प्रस्तुत तथ्यांकलाई संभव भएसम्म वडागत र सामाजिक रूपमा खण्डीकृत र विषयगत रूपमा एकीकृत गर्ने प्रयास गरिएको छ । नवगठित गाउँपालिकामा सीमित कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था, स्रोतसाधनको बावजुद पहिलो प्रयासको रूपमा तयार गरिएको यस वस्तुगत विवरण आगामी दिनमा आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्दै लगिनेछ ।

परिच्छेद : २

गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्था

बझाङ जिल्लाको पूर्वी भागमा अवस्थित मष्टा गाउँपालिका सुगमताका हिसावले तुलनात्मकरूपमा अन्य गाउँपालिकाहरू भन्दा सुगम तथा जिल्ला सदरमुकामसँग जोडिएको गाउँपालिका हो । उच्च पहाडी जिल्लाको रूपमा रहेका बझाङ जिल्लाकै धरातलिय विशेषता झल्काउने यस गाउँपालिका साविकका कोटदेवल, भातेखोला, रिलु र मष्टा गाविस मिलेर बनेको छ । यो गाउँपालिका हालको संघीय संरचनामा प्रदेश नं ७ अन्तर्गत पर्दछ । यो गाउँपालिका १०९.२४ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ । यस परिच्छेदमा यहाँको भौगोलिक अवस्थिति, ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण, राजनीतिक अवस्थिति, प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक उत्कृष्टता, विकास संभावनाहरूलाई देहाय बमोजिमका शिर्षकहरूमा व्याख्या गरिएको छ ।

२.१. भौगोलिक अवस्थिति

समुन्द्री सतहको १२०० मिटर देखि २५०० मिटर सम्मको उचाईमा रहेको मष्टा गाउँपालिका भौगोलिक अवस्थितिका हिसावले २९ डिग्री ७२ मिनेट देखि ३० डिग्री ७५ मिनेट उत्तरी अक्षांश र ८१ डिग्री ६८ मिनेट देखि ८१ डिग्री ७२ मिनेट पूर्वी देशान्तरमा फैलिएको छ । यस गाउँपालिका बझाङ जिल्लाको जिल्ला सदरमुकाम चैनपुर सँगै सिमाना जोडिएको गाउँपालिका भएता पनि गाउँपालिकाको केन्द्र सदरमुकामदेखि करीब ८ किमीको दुरीमा पूर्वी भागमा रहेको छ । यस गाउँपालिकाको पूर्वमा बाजुरा, पश्चिममा जयपृथ्वी नगरपालिका, जय पृथ्वी नगरपालिका र बाजुरा जिल्ला र उत्तरमा तलकोट गाउँपालिकासँग सिमाना जोडिएको छ । जिल्लाको कुल क्षेत्रफलको २ प्रतिशत भुभाग ओगटने यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १०९.२४ वर्ग किमी रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा विभाजनको टेबल

वडा नं.	समावेश साविकका गा वि स	क्षेत्रफल (वर्ग कि मि)	प्रतिशत
१	कोटदेवल १ देखि ९	१९.९	१७.४४
२	मष्टा १ देखि ९	३६.८६	३३.७५
३	भातेखोला गा वि स २,३,४,५,८	८.५९	७.८६
४	भातेखोला गा वि स १, ६,७,९	८.२२	७.५२
५	रिलु गा वि स ८ र ९	३.७३	३.४२
६	रिलु गा वि स ५,६ र ७	९.११	८.३४
७	रिलु गा वि स १,२,३ र ४	२३.३५	२१.३७
जम्मा		१०९.२३	१००

२.२. ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण

मष्टा गाउँपालिका ऐतिहासिक, प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक रूपले महत्वपूर्ण क्षेत्र हो । नामाकरण सन्दर्भमा गाउँपालिकाको नामाकरण हालको वडा नं.३ वा साविकको मष्टा गाविसमा रहेको मष्टाको मन्दिर जुन त्यस क्षेत्रका मुख्य कुल देवताको रूपमा पुजिन्छ कै नामबाट साविकको मष्टा गाविसको नामाकरण भएको र सोही गाविसको नाम तथा धार्मिक महत्वका आदि देव मष्टाको नामबाट नै यस गाउँपालिकाको नाम रहन गएको आम विश्वास रहेको छ ।

२.३. राजनीतिक अवस्थिति

प्रदेश नं ७ अन्तरगत रहेको बझाङ जिल्लामा अवस्थित मष्टा गाउँपालिका साविकका ४ गाविसहरू समावेश गरी बनेको हो र यो गाउँपालिका ७ वडाहरूमा विभाजित छ । जिल्लाको २ नगरपालिका र १० गाउँपालिका गरी १२ स्थानीय तहहरू मध्येको १ स्थानीय तह मष्टा गाउँपालिका हो । यस गाउँपालिकाको केन्द्र वडा नं ३ अन्तर्गत साविकको भातेखोला गाविसको भातेखोला भन्ने स्थानमा रहेका छ । संसदिय चुनावी प्रयोजनका लागि बझाङ जिल्लालाई २ निर्वाचन क्षेत्रमा विभाजन गरिए पनि पुर्नसंरचित अवस्थामा यस जिल्लालाई संघीय प्रतिनिधि चयनका लागि १ क्षेत्र तथा प्रादेशिक प्रतिनिधि चयनका लागि २ क्षेत्रमा विभक्त गरिएको छ ।

२.४. धरातलीय अवस्था

सुदुर पश्चिमको उच्च पहाडी जिल्ला अन्तरगत रहेको यस क्षेत्रमा धरातलिय स्वरूपका हिसाबले मिश्रित प्रकृतिको भु बनेोट रहेको पाईन्छ । पूर्व पश्चिम भएर बग्ने सेती नदीको तटीय क्षेत्रमा रहेका लोभलाग्दा समथर भुभागहरू यहाँका धरातलीय स्वरूपका आकर्षणहरू हुन् । पहाडका काखमा बान्की मिलेर बसेका खेतियोग्य भिराला जमिनहरू पनि देख्न सकिन्छ । ती बाहेक धेरैजसो भूभाग भिरालो र चट्टानी क्षेत्रले ओगटेको छ । अग्ला र भिराला पहाडी श्रृंखलाले बनेकोयस गाउँपालिकामा भीरपाखा तथा वसोवास योग्य क्षेत्र सहितको विविधतायुक्त धरातलिय अवस्थिति रहेको छ । यस क्षेत्रमा मुख्यतया मष्टागाडको तटीय क्षेत्रमा समथर भुभाग, केहि सामान्य भिरालो जमिन र केही स्थानमा भिर रहेको छ । सामान्यतया: यस क्षेत्रमा चिम्ट्याइलो खालको माटो कंकडयूक्त खालको चट्टान रहेको देखिन्छ ।

२.५. प्राकृतिक सम्पदा

गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रको करीब ६० प्रतिशत वनक्षेत्र, २५ प्रतिशत भुभाग खर्क वा चरण क्षेत्र र १५ प्रतिशत जमिन खेतियोग्य रहेको छ । गाउँपालिकालाई छोएर अविरल बगिरहने सेती नदि, भातेखोला, रिलुगाड लगायत नदि तथा खोलाहरू यहाँको मुख्य प्राकृतिक सम्पदाहरू हुन् । सिँचाइको मुख्य श्रोतको रूपमा रहेको भातेखोला जस्ता नदि तथा खोलाबाट यस क्षेत्रको जमिनमा सिँचाइ सेवा उपलब्ध रहेको छ । जैविक विविधताका हिसावले उच्च पर्वतिय चिसो हावापानीमा पाइने जीव तथा वनस्पति गुराँस, सल्ला, बाँझ तथा मृग, कालीज, झारल हरु मुख्य रूपमा रहेका छन् । जंगल क्षेत्रमा पाइने प्रमुख जडिबुटीका रूपमा पाखनबेद, सतुवा, पाँच औले आदि रहेका छन् । यसै क्षेत्रमा रहेको मष्टाको मन्दिरले पनि प्रशस्त प्रर्यटकीय सम्भावना

बोकेको छ । पहाडको माथिल्लो भागका अधिकांस स्थानमा वन तथा खर्कहरू रहेका छन् । यस गाउँपालिकाको उत्तरमा देखिने रमणिय हिमाली श्रृंखलाहरूले यहाँको सुन्दरता बढाएको छ । बालुवा तथा ढुंगा लगायतका खनिजहरू यस क्षेत्रमा पाइन्छ ।

२.६. साँस्कृतिक उत्कृष्टता

खस सभ्यता र हिन्दु साँस्कृतिलाई आफ्नो साँस्कृतिक पहिचानको रूपमा अँगालेको यस क्षेत्रको मौलिक संस्कृति र परम्परागत चलनहरूको अनुपम संगम रहेको छ । क्षेत्री, ब्राम्हण, दलित जातीको मिश्रित बसोबास रहेको यस गाउँपालिकामा मुख्य बोलिचालिको भाषा नेपाली रहेको छ । भने केहीले बझाडी भाषालाई नै आफ्नो स्थानीय भाषाको रूपमा प्रचलनमा ल्याएका छन् । धार्मिक रूपमा हिन्दु धर्मालम्बीहरूको उच्च बाहुल्यता रहेको यो क्षेत्रमा मनाइले चाडपर्वहरूमा कृष्णाष्टमी, तिज, जनैपुर्णिमा, दशैं, तिहार, माघे सक्रान्ती, चैते दशैं आदि रहेका छन् । धार्मिक तथा भाषिक रूपमा करिव एकरूपता रहेको यो क्षेत्रमा चाडपर्वका समयमा गरिने विभिन्न क्रियाकलापहरूले यहाँको सामाजिक र साँस्कृतिक उत्कृष्टता झल्काउने गर्दछन् । भेषभुषाका रूपमा पुरुषहरूले मुख्य रूपमा दौरा, सुरवाल, टोपी तथा कोट र महिलाले गुन्यु चोली र पटुकी लगाउने गर्दछन् । यस गाउँपालिकाको वडा नं ३ मा रहेका मष्टाको मन्दिर यहाँको महत्वपूर्ण साँस्कृतिक सम्पदाहरू हुन् ।

२.७. विकासका सम्भावनाहरू

मष्टा गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक सम्पदाहरू, आर्थिक अभ्यास र उपलब्ध मानविय पूँजी तथा पूर्वाधार लगायतको अवस्थालाई हेर्ने हो भने यस गाउँपालिकामा विकासका प्रशस्त सम्भावनाहरूको आँकलन गर्न सकिन्छ । गाउँ विकासका सम्भावनाहरूलाई देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.स.	विषय क्षेत्र	सम्भावना
१	आर्थिक विकास	• नगदेबालीमा तरकारी खेतिको प्रचुर सम्भावना • भौगोलिक विविधता • अमिला जातका फलफुल र स्याउँ खेति गर्न सकिने • पर्यटकिय सम्भावना बोकेका पाटन तथा थानहरू रहेको • सिचाईको लागि पानीका श्रोतहरू प्रशस्त रहेको • आलु तथा दलहन बालीको पकेट क्षेत्र • बैदेशिक रोजगारी तथा विप्रेषण प्रवाह • पशुपालनका घाँस प्रशस्त उपलब्धता • कृषि तथा उधमशिलता विकासको लागि सरकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्रको सहयोग • बेमौसमी तरकारी खेतिको लागि उपयुक्त भुभाग • पर्यटकिय क्षेत्रहरू प्रशस्त रहेको
२	सामाजिक विकास	• स्वास्थ्य चौकीको आफ्नै भवन रहेको

क्र.स.	विषय क्षेत्र	सम्भावना
		• एतिहासिक कोट र देवलहरू रहेको • मालिकाकुण्ड जोगबुढा ओडार शंखध्वनी ढुगाँ लगा मन्दिर जस्ता महत्वपूर्ण धार्मिक स्थलहरू रहेको • आधारभुत स्वास्थ्य सेवाको सुविधाका लागि स्वास्थ्य चौकि गाउँघर खोपकेन्द्र र स्वास्थ्य स्वयम सेविकाको व्यवस्था • पर्याप्त खानेपानीको श्रोत तथा क्रमश खानेपानीको सुविधा विस्तार हुदै
३	भौतिक विकास	• चैनपुर सँग जोडीएको गाउँपालिका • सबैजसो घरमा सौर्य उर्जाको उपयोग • हुलाक सेवाको उपलब्धता
४	वन वातावरण	• ५६ प्रतिशत भुभाग वन क्षेत्रले ढाकेको • उच्च पहाडी हावापानी तथा विविधता युक्त भूवोट • कस्तुरी, झारल ,रतुवा ,चितुवा, बाघ,घोरल, बदैल जस्ता जनावर र डाँफे मुलाल कालिज जस्ता ३५ भन्दा बढी प्रजातिका चरा पाईने क्षेत्र • कटुकि, सुगन्धवाल, नागवेलि,पाखनवेद, हातेजडी ,सतुवा पाँच औले अतिस, टिमुर ,चिराईतो ,पदमचाल लगायतका जडिवुटी पाइने • वनमा आधारित उधम विकासको प्रशस्त सम्भावना • जडिवुटी उत्पादन संकलन र प्रशोधन गर्ने सकिने
५	सुशासन तथा संस्थागत विकास	• वार्षिकरुपमा बजेट तथा कार्यक्रमको सार्वजनिकिकरण • संस्थागत क्षमता विकासका लागि सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट कार्यक्रम • सुशासन र जवाफदेहिताका बारेमा ज्ञान भएको • गाउँपालिका स्तरीय अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति भएको

२.८. ग्राहस्थ उत्पादन, मानव विकास सूचकांक र गरिबी

नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन २०१४ तथा गरिबीको लघु क्षेत्र अनुमान २०६८ मा बझाङ जिल्लाको सन्दर्भमा औलाइएका तथ्यहरूलाई मष्टा गाउँपालिकाका हकमा पनि सामान्यीकरण गरिएको छ । नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन, २०१४ अनुसार बझाङ जिल्ला मानव विकास सूचकांकका दृष्टिकोणले ७५ जिल्लाहरू मध्ये ७४ औं स्थानमा पर्दछ । यस जिल्लाको मानव विकास सूचकांकको मान ०.३६५ रहेको छ । जसअनुसार औषत आयु ६५.२२ वर्ष तथा प्रतिव्यक्ति आम्दानी ४८७ अमेरिकी डलर रहेको छ । राष्ट्रिय योजना आयोगको अनुसार यस जिल्लामा ४८.२ प्रतिशत गरिव रहेको देखिन्छ ।

परिच्छेद :३

जनसंख्याको अवस्था

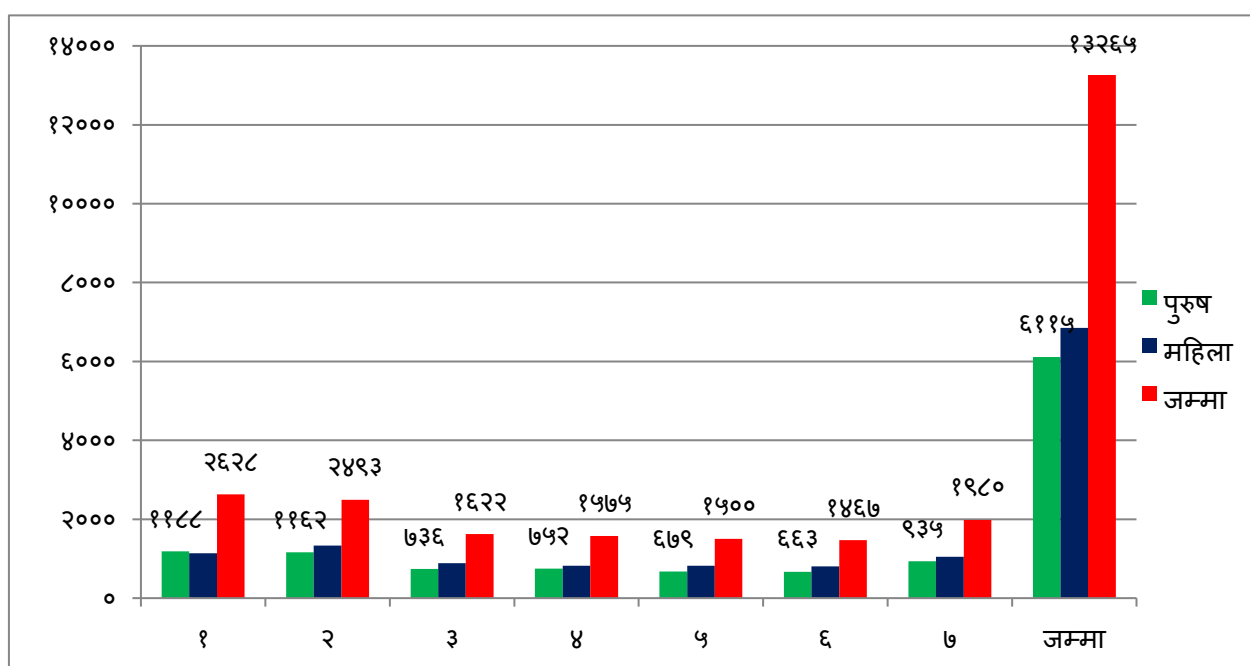
यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको जनसांख्यिक अवस्थसँग सम्बन्धीत वस्ती, घरधुरीको विवरण, जनसंख्या बनौट, संरचना तथा वितरण जस्ता विषयहरू समाविष्ट रहेका छन् ।

३.१.जनसंख्या वितरणको अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस गाउँपालिकाको कूल घरपरिवार र जनसंख्या क्रमशः २४४५ र १३२६५ रहेको छ । वडाअनुसार सबैभन्दा उच्च जनसंख्या वडा नं. १ मा २६६८ रहेको छ भने सबै भन्दा न्यून वडा नं. ६ मा १४६७ रहेको देखिन्छ । विवरण अनुसार औषत घरपरिवारको आकार ५.२१ र लैङ्गिक अनुपात ८५.५२ रहेकोछ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

वडानं	जम्मा घरधुरी	जनसंख्या			औषत परिवारको आकार	लैङ्गिक अनुपात
		जम्मा	पुरुष	महिला		
१	५९४	२६२८	११८८	१४४०	४.४२	८२.५०
२	४७५	२४९३	११६२	१३३१	५.२५	८७.३०
३	३०९	१६२२	७३६	८८६	५.२५	८३.०७
४	२८५	१५७५	७५२	८२३	५.५३	९१.३७
५	२८५	१५००	६७९	८२१	५.२६	८२.७०
६	२६४	१४६७	६६३	८०४	५.५६	८२.४६
७	३३३	१९८०	९३५	१०४५	५.९५	८९.४७
जम्मा	२५४५	१३२६५	६११५	७१५०	५.२१	८५.५२

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०७८

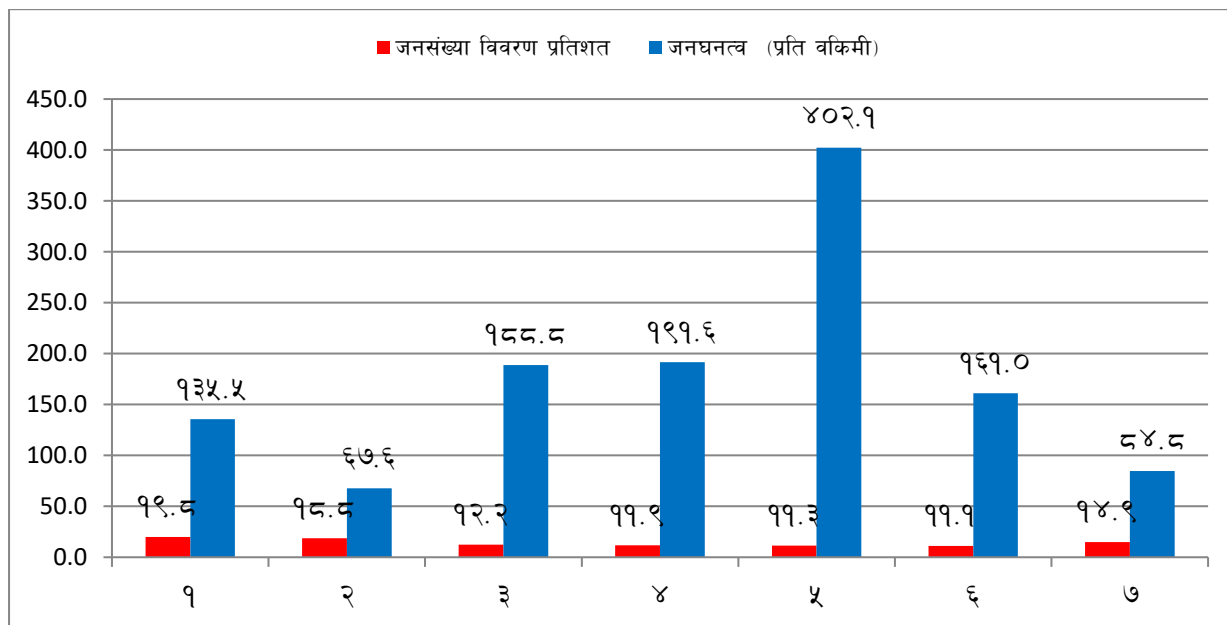

३ जनघनत्वको अवस्था २.

यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र जनघनत्वको अवस्थालाई हेर्दा सबैभन्दा बढी जनघनत्व वडा नं. ५ मा रहेको छ। प्रति वर्ग कि.मी. एकाई क्षेत्रफलमा ४०२.१४ जना बसोवास गरेको देखिन्छ भने सबैभन्दा कम जनघनत्व वडानं २ मा ६७.६३ जना रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा	जनसंख्याविवरण		क्षेत्रफलविवरण		जनघनत्व (प्रतिवर्गकिमी)
	जनसंख्या	प्रतिशत	क्षेत्रफल (वर्गकिमी)	प्रतिशत	
१	२६२८	१९.८११५	१९.३९	१७.७३	१३५.५३३८
२	२४९३	१८.७९३८	३६.८६	३३.७५	६७.६३४२९
३	१६२२	१२.२२७७	८.५९	७.८६	१८८.८२४२
४	१५७५	११.८७३४	८.२२	७.५३	१९१.६०५८
५	१५००	११.३०८	३.७३	३.४१	४०२.१४४८
६	१४६७	११.०५९२	९.११	८.३४	१६१.०३१८
७	१९८०	१४.९२६५	२३.३५	२१.३८	८४.७९६५७
जम्मा	१३२६५	१००	१०९.२३	१००	१२१.४४१

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०७८

३.३.उमेर तथा लिंगको आधारमा जनसंख्या विवरण

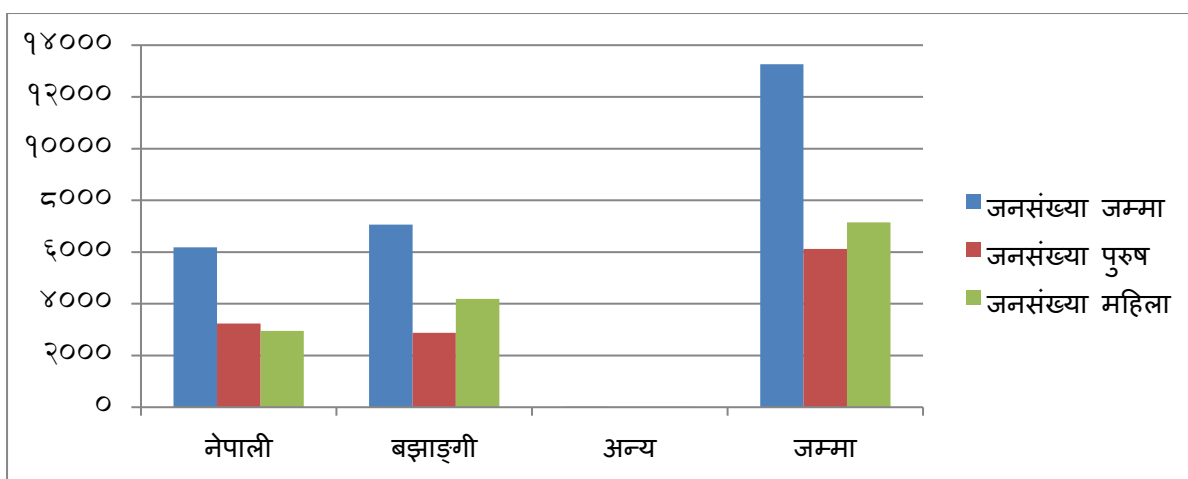
उमेर का आधारमा जनसंख्याको स्थिति हेर्दा उमेर समुह अनुसार ४ वर्षमुनिको १३२५ र ७० वर्ष माथिको कूल ६९७ रहेको देखिन्छ । लैंगिकताका आधारमा विभिन्न उमेर समुह अनुसार यस सम्बन्धी अन्य विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

उमेरसमूह	वडानं.							कुल जम्मा
	१	२	३	४	५	६	७	
००-०४	१६१	२५३	१३१	१४८	१४७	१७६	२१९	१२३५
०५-०९.	२७७	३५५	२०४	१९२	२१२	२१९	३०१	१७६०
१०-१४.	४०८	३७३	२७०	२२९	२१२	२३६	२९७	२०२५
१५-१९	३५३	३३१	२२३	२११	१७२	१५८	१९७	१६४५
२०-२४	२११	१७०	११३	१३७	१२०	९८	१२५	९७४
२५-२९	१२१	१४१	७१	७४	९६	७२	११४	६८९
३०-३४	११४	१०९	५८	६९	७४	७५	९५	५९४
३५-३९	१४७	१३७	६८	७२	८२	७८	१०४	६८८
४०-४४	१५४	११८	९२	७९	१११	८७	१२०	७६१
४५-४९	१५०	१०२	५७	७०	५६	६२	७५	५७२
५०-५४	१०५	१०३	७९	७८	४२	४१	९४	५४२
५५-५९	१०४	६३	६३	५२	३७	४०	५३	४१२
६०-६४	९७	५५	६७	४९	२६	३९	४४	३७७
६५-६९	७९	४५	३७	३८	३८	१२	४५	२९४
७०-७४	७९	८३	४२	३४	३०	३८	४६	३५२
७५-७९	५०	३१	२४	२६	२६	२३	२६	२०६
८०-८४	१६	१८	१५	७	११	६	१२	८५
८५-८९	१	४	२	८	३	५	८	३१
९०-९४	१	०	४	०	२	०	४	११
९५+	०	२	२	२	३	२	१	१२
कुलजम्मा	२६२८	२४९३	१६२२	१५७५	१५००	१४६७	१९८०	१३२६५

३.४.मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण

गाउँपालिका भित्र बोलिने मातृभाषाहरू मध्ये प्रायजसो सबैले ६१७८ ले नेपाली भाषा र ७०६६ जना (प्रतिशत) बझाङ्गी भाषा बोल्ने गरेको देखिन्छ । जनगणनाको तथ्यांक अनुसार यस क्षेत्रमा जम्मा २१ जनाले मात्र अन्य भाषा बोल्ने गर्दछन् । मातृभाषा अनुसारको जनसंख्या विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

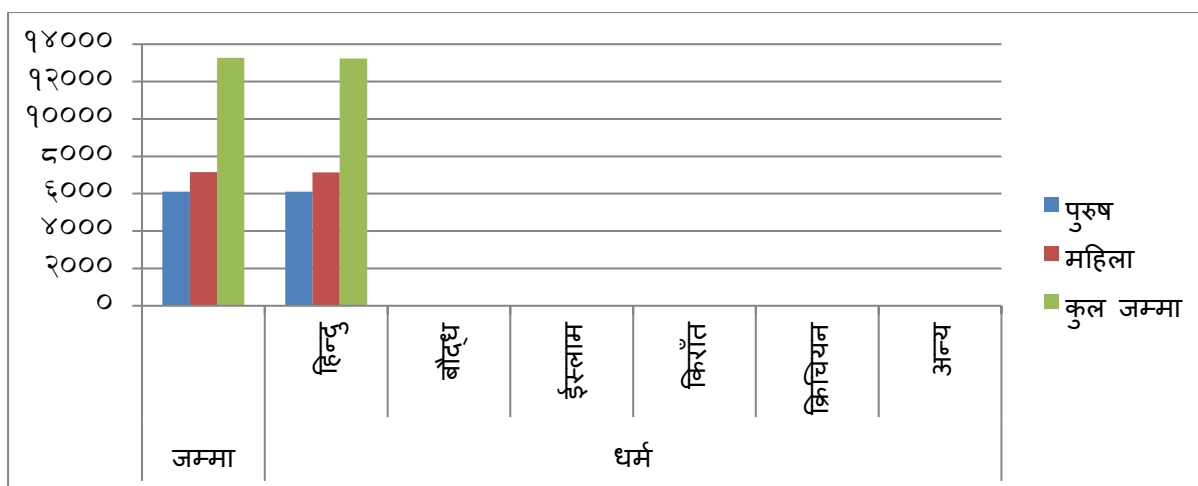
क्र.सं.	मातृ भाषा	जनसंख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	नेपाली	६१७८	३२३२	२९४६
३	बझाङ्गी	७०६६	२८७१	४१९५
४	अन्य	२१	१२	९
	जम्मा	१३२६५	६११५	७१५०

३.५.धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण

धार्मिक हिसाबले गाउँपालिका भित्र बोलिने मातृभाषाहरू मध्ये सबैभन्दा उच्च हिन्दु धर्म मान्नेहरू १३२२१ वा ९९.७४ प्रतिशत रहेका छन् । त्यसैगरी इसाई धर्म मान्नेहरूको जनसंख्या जम्मा ३४ रहेको देखिन्छ । धर्म अनुसारको जनसंख्या विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

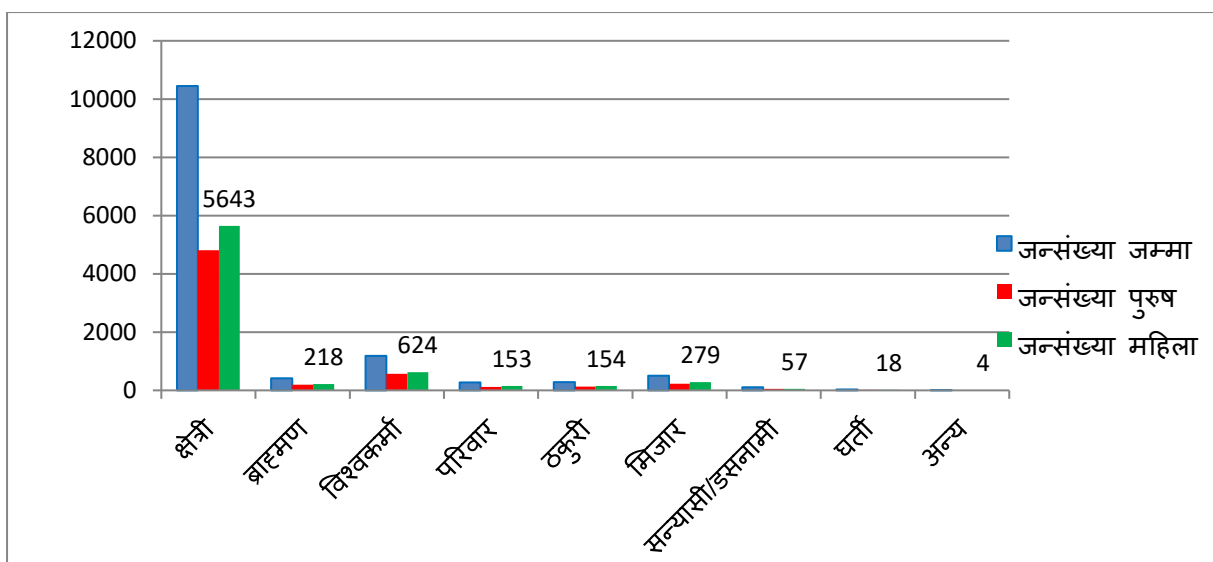
लिङ्ग	जम्मा	धर्म					
		हिन्दु	बौद्ध	ईस्लाम	किराँत	क्रिचियन	अन्य
पुरुष	६११५	६१०१	२	०	०	१२	०
महिला	७१५०	७१३०	२	०	०	१८	०
कुल जम्मा	१३२६५	१३२३१	४	०	०	३०	०

३.६.जातिगत आधारमा जनसंख्या विवरण

जातजातिगत आधारमा जनसंख्यालाई हेर्दा सबैभन्दा उच्च क्षेत्रीको जनसंख्या ७८.८० प्रतिशत र सबैभन्दा न्यून घर्ती जातीको ०.२५ प्रतिशत मात्र रहेको देखिन्छ । जस अनुसार क्षेत्रीको जनसंख्या १०४५३, विश्वकर्मा ११८८, मिजार ५०२, ठकुरी २८६, सन्यासी १०६ र पहाडी ब्राह्मण ४१६ रहेको छ । गाउँपालिकाको जनसंख्यालाई जातजातिगत रूपमा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं.	जातिय समूह	जनसंख्या			प्रतिशत
		जम्मा	पुरुष	महिला	
१	क्षेत्री	१०४५३	४८१०	५६४३	७८.८०
२	ब्राह्मण	४१६	१९८	२१८	३.१४
३	विश्वकर्मा	११८८	५६४	६२४	८.९६
४	परिवार	२७४	१२१	१५३	२.०७
५	ठकुरी	२८६	१३२	१५४	२.१६
६	मिजार	५०२	२२३	२७९	३.७८
७	सन्यासी/डसनामी	१०६	४९	५७	०.८०
८	घर्ती	३३	१५	१८	०.२५
९	अन्य	७	३	४	०.०५
	जम्मा	१३२६५	६११५	७१५०	१००

३.७. घरमुलीको विवरण

लैंगिकताका आधारमा घरमुलीको स्थिति हेर्दा कूल २४५६ घरपरिवार मध्ये सबैभन्दा बढि पुरुष घरमुली हुने घरपरिवार संख्या १६१७ र महिला घरमुली हुने परिवार ५८० मात्र रहेको छ । १० वर्ष माथिको उमेर समुहका आधारमा सबैभन्दा उच्च ३० वर्ष देखि ३९ वर्ष सम्मका घरमुली रहेको देखिन्छ । लिंग र उमेर समुहका आधारमा घरमुलीको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

उमेर समुह	१०-१४	१५-१९	२०-२९	३०-३९	४०-४९	५०-५९	६०-६९	७०+
पुरुष	९	३५	२०७	४२०	३९८	३२०	१२४	१०४
महिला	२	८	९२	१५४	११९	७६	९२	३७
जम्मा	११	४३	२९९	५७४	५१७	३९६	२१६	१४१

३.८ अपांगताको आधारमा जनसंख्या

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न खालका अपांगता भएका कूल २२३ व्यक्तिहरु मध्ये सबैभन्दा उच्च शारीरिक अपांगता भएकाहरुको संख्या ५४ रहेको छ भने अन्यहरुमा दृष्टि विहिन, सुस्त श्रवण र बहु अपांगको संख्या क्रमशः ५४, ५० र १८ रहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण लैंगिकता आधारमा देहाय बमोजिम रहेको छ ।

वडा नं.	अपांगताको प्रकार									जम्मा
	अपांगतानभएका	शारीरिक अपांगता	दृष्टिविहिन	सुस्त श्रवण	दृष्टि तथा श्रवण	बोलीअकमकिने	मानसिक	बौद्धिक	बहु अपांग	
१	३२४२	११	१७	५	०	५	३	१	७	३२९१

वडा नं.	अपांगताको प्रकार									जम्मा
	अपांगतानभएका	शारीरिक अपांगता	दृष्टिविहिन	सुस्त श्रवण	दृष्टि तथा श्रवण	बोलीअकमकिने	मानसिक	बौद्धिक	बहु अपांग	
२	२६९३	११	१३	७	३	९	४	०	३	२७४३
३	१८७०	३	१	४	०	१	४	०	०	१८८३
४	१६७७	३	६	६	०	१	१	०	०	१६९४
५	१६४७	६	१	४	०	२	०	०	३	१६६३
६	१६५५	८	९	६	३	१	३	०	२	१६८७
७	१९४४	१२	७	१८	४	२	०	०	३	१९९०
जम्मा	१४७२८	५४	५४	५०	१०	२१	१५	१	१८	१४९५१
प्रतिशत	९८.५१	०.३६	०.३६	०.३३	०.०७	०.१४	०.१०	०.०१	०.१२	१००

३.९ आवास माथीको स्वामित्वका आधारमा घरपरिवार विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका कूल २५४५ घरपरिवार मध्ये ९९.१४ प्रतिशत वा २४३५ घरपरिवार आफ्नै घरमा बस्ने गरेको देखिन्छ । त्यसैगरि, भाडामा बस्नेको घरपरिवार संख्या ८ र अन्य खालको स्वामित्व भएका घरमा बस्ने ८ रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरणलाई देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा नं.	स्वामित्वको प्रकार				जम्मा
	आफ्नै घर	भाडाको घर	संस्थागत	अन्य	
१	५९२	२	०	०	५९४
२	४७४	१	०	०	४७५
३	३०७	२	०	०	३०९
४	२८५	०	०	०	२८५
५	२८४	१	०	०	२८५
६	२६३	१	०	०	२६४
७	३३२	१	०	०	३३३
जम्मा	२५३७	८	०	०	२५४५
प्रतिशत	९९.६९	०.३१	०	०	१००

३.१० विदेश गएका घरपरिवार सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा रहेका कुल घरधुरीहरू मध्ये ३३.४७ प्रतिशत घरधुरीबाट वैदेशिक रोजगारीमा गएको देखिन्छ । जसमध्ये सबैभन्दा बढी ६२.५४ प्रतिशत वडा नं. ३ र सबभन्दा कम ३.३४ प्रतिशत वडा नं ७ मा रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा नं.	जम्मा घरधुरी	घरबाहिर गएकाहरूको संख्या	प्रतिशत
१	५५८	२२७	४०.६८
२	५००	२१३	४२.६०
३	३२३	२०२	६२.५४
४	२५६	१०५	४१.०२
५	२५८	२४	९.३०
६	२६२	४१	१५.६५
७	२९९	१०	३.३४
जम्मा	२४५६	८२२	३३.४७

परिच्छेद : ४ आर्थिक अवस्था

यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको पेशा, रोजगारी, कृषि, उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय, सहकारी, पर्यटन, बैंक तथा वित्तिय संस्था आर्थिक गतिविधि सम्बन्धी विवरणलाई विविध शिर्षकहरूमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

४.१.प्रमुख आर्थिक विवरण

४.१.१.मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण

यस क्षेत्रमा अबलम्बन गरिएको पेशा मध्ये सबैभन्दा बढि कृषि, वन तथा मत्स्य कामदारका रुपमा ४०९५ रहेको छ । दश वर्षभन्दा माथिको जनसंख्याको पेशागत स्थिति निहाल्दा सबैभन्दा न्यून ६ जना सुरक्षा निकायको रुपमा काम गर्ने रहेका छन् । पेशा अनुसार जनसंख्या सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ

पेशागतविवरण	निरक्षर			साक्षर			कूलजम्मा
	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	
सुरक्षानिकाय	०	०	०	४	२	६	६
व्यवस्थापक	३	२	५	१४	३	१७	२२
व्यवसाय	०	०	०	१४०	४२	१८२	१८२
प्राविधिक	३	०	३	३५	१०	४५	४८
कार्यालय सहायक	४	३	७	२८	५	३३	४०
ज्यालादारी	२१	१७	३८	१२६	१८	१४४	१८२
कृषि, वनतथामत्स्यकामदार	६३०	२१७०	२८००	९१०	३८५	१२९५	४०९५
हस्तकला व्यवसाय	७०	२८	९८	१०५	७	१०९	२०७
मेसिन अपरेटर	३	१	४	२	१	३	७
घरयासीकार्य	७७	११२	१८९	१७५	१४	१८९	३७८
उल्लेख नभएको	११	९	२०	३५	७	४२	६२
							५२२९

४.१.२.बेरोजगार सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकाभित्रको पूर्ण बरोजगारहरू संख्यादशवर्षमाथिको कुल जनसंख्यामध्ये ३४ जनामात्र रहेको देखिन्छ । तथापि, आर्थिक रुपमा सकृय नभएका र सधै सकृय नहुनेहरूको जनसंख्याक्रमशः ३३.०३ तथा ११.३८ प्रतिशत रहेको

देखिन्छ । जस अनुसार रोजगार प्राप्तभएकाहरुको जनसंख्या ५४.५४ रहेका छ । आर्थिक कृयाकलापअनुसार जनसंख्या सम्बन्धीविवरण देहायबमोजिम रहेको छ ।

आर्थिक कृयाकलाप	दस वर्ष माथिको जनसंख्या			
	पुरुष	महिला	जम्मा	प्रतिशत
रोजगार	२५५५	३११६	५६७१	५४.५४
बेरोजगार	२२	१२	३४	०.३३
संघै सकृय नहुने	४६८	७१५	११८३	११.३८
आर्थिक रुपमा सकृय नभएका	१६९५	१७३९	३४३४	३३.०३
नखुलेको	३८	३७	७५	०.७२
जम्मा	४७७८	५६१९	१०३९७	१००

४.१.३.वैदेशिक रोजगारीमा गएकाहरु र व्यक्तिगत सिप भएकाहरुकोविवरण

यस गाउँपालिकामा वैदेशिक रोजगारीका लागि सबैभन्दा बढी भारत ४६१७ जना र ११३ जना सबैभन्दा कम युरोप, अमेरिका लगायतका अन्य देशमा गएका छन् । त्यसै गरी खाडीमुलुक तथा मलेसिया तथा जापान वा कोरिया जानेको खंख्या पनि खासै उल्लेखनीय रहेको छैन । साथै यस गाउँपालिकामा विभिन्न सिप क्षमता भएका व्यक्तिहरु मध्ये सिकर्मी १९४ डकर्मी २०७ जना पलम्बर १६ र ईलेक्टिसियन १६ जना रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडानं.	टोल	बैदेशिक रोजगारीको संख्या			व्यक्तिगतलगत शिप संकलन			
		भारत	तेर्सो मुलुक	जम्मा	सिकर्मी	डकर्मी	पलम्बर	ईलेक्टिसियन
१	जिन्नाडा	१३९	३	१४२	५	५	४	२
	लेकी	१६२	८	१७०	०	४	१	१
	कोटदेवल	८४	३	८७	६	७	२	१
	ठाना	७९	०	७९	३	३	२	१
	द्वालवाडा	१०४	०	१०४	७	४	१	०
	भण्डारी/थापा टोल	१०८	०	१०८	१	२	१	१
	सिंह टोल	४१	२	४३	६	४	१	१
	जम्मा	७१७	१६	७३३	२८	२९	१२	७
२	खेतकोट	१६७	४	१७१	१०	१०	२	१
	धनातोली	७६	२	७८	३	१	१	१
	तुति	११३	३	११६	३	४	२	१
	खिकाला, नौरार गाँन्जी	१३६	५	१४१	१	१	१	१
	बाडेगाँउ	१८७	७	१९४	१	३	१	१
	धुरिल्	८६	३	८९	३	३	२	१
	उकालि	१४	८	२२	४	८	१	१
	तिनगाँउ	५३	१०	६३	१	३	२	१

	जम्मा	८३२	४२	८७४	२६	३३	१२	८
३	शेरागदाडा गाँउ	१५०	२	१५२	७	७	३	४
	धामी गाँउ	६२७	६	६३३	१२	१२	२	१
	भिन्मड	२५०	२	२५२	६	६	२	३
	गैरी गाँउ	३४५	०	३४५	२	२	१	१
	भण्डारी गाँउ	१०५	४	१०९	१	१	२	३
	जाम्मा	१४७७	१४	१४९१	२८	२८	१०	१२
४	खेती	१६६	२	१६८	२	३	२	२
	ठाना	८०	३	८३	४	४	१	१
	भातेखोला	८९	१९	१०८	१०	१०	५	६
	बामन गाँउ	३६	२	३८	२	२	१	१
	बास्तोली	१६७	०	१६७	६	६	२	१
	जाम्मा	५३८	२६	५६४	२४	२५	११	११
५	किनाडा	१०२		१०२	८	१४	२	७
	द्वारी	२८२	२	२८४	५	५	३	३
	जम्मा	३८४	२	३८६	१३	१९	५	१०
६	कमेडिखाना/रोङ्गायावाडा	३५	१	३६	८	९	१	४
	झाडगाँउ	६६	२	६८	१०	८	१	१
	रिलु	३३६	१	३३७	१९	१९	२	२
	जाम्मा	४३७	४	४४१	३७	३६	४	७
७	दय	८४	३	८७	१२	१३	३	२
	ठकना	९०	२	९२	१२	१२	१	१
	तल्ला ठकुना	३७	२	३९	७	६	२	१
	लटौन	२१	२	२३	७	६	१	२
	जम्मा	२३२	९	२४१	३८	३७	७	६
कुल जम्मा		४६१७	११३	४७३०	१९४	२०७	६१	६१

४.१.४. सुकुम्बासी सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकाको वडा नं ३ मा १० घरपरिवार र वडा नं ५ मा १ घरपरिवार गरी जम्मा ११ घरपरिवार सुकुम्बासी रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नं.	घर परिवार संख्या	सुकुम्बासीबसोबास रहेको प्रमुख स्थानअनुसार सुकुम्बासी परिवार
१	०	
२	०	
३	१०	

वडा नं.	घर परिवार संख्या	सुकुम्बासीबसोबास रहेको प्रमुख स्थानअनुसार सुकुम्बासी परिवार
४	०	
५	१	
६	०	
७	०	
जम्मा	११	

४.१.५. मुख्य बजारकेन्द्र सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र स्थानीय स्तरमा सञ्चालनमा रहेका साना खुद्रा पसलहरुबाहेक बजारक्षेत्रको रूपमा कुनै पनि क्षेत्रहरु रहेका छैनन् । खाद्यान्न तथा मूल्य आवश्यकताका सर सामान खरीदका लागि स्थानीयहरु सदरमुकाम चैनपुर जानुपर्ने अवस्था रहेको छ ।

४.१.६. व्यापार तथा व्यवसाय सम्बन्धी विवरण (किराना), मासु, तरकारी, फलफूल आदी)

यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र किराना तथा अन्य विभिन्न प्रकारका गरी जम्मा २५ वटा साना व्यवसायिक पसलहरु रहेका छन् । जसमध्ये वडा नं १ मा ६ वटा र वडा नं ७ मा ४ वटा पसल रहेका छन् । भने वडा नं २ मा कुनैपनि प्रकारको पसल रहेको छैन । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार छ ।

व्यापार र व्यवसायको किसिम कोडः १. किराना वा व्यापारिक वस्तु, २. मासु विक्री केन्द्र, ३. तरकारी तथा फलफूल विक्री केन्द्र, ४. दुध चिस्यान तथा विक्री केन्द्र, ५. निर्माण सामग्री, ६. औषधी पसल वा क्लिनिक, ७. मर्मत सेवा केन्द्र, ८. इलेक्ट्रिकल तथा इलेक्ट्रोनिकस पसल, ९. होटेल तथा रेष्टुरेण्ट, १०. कपडा तथा फेन्सी

क्र.स.	व्यापार तथा व्यवसाय संचालक तथा कम्पनीको नाम	व्यापार र व्यवसायको किसिम (★ कोड प्रयोग गर्ने)	पसलको प्रकार	वडा नम्बर	व्यापार व्यवसायको स्वामित्व (एकल, साझेदारी र सहकारी)	वार्षिक कारोबार (रु. हजारमा)
१	प्रेम बहादुर भण्डारी	१	किराना	१	एकल	८००००
२	भलक खड्का	१	किरानाहोलसेल	१	एकल	१५००००
३	केशव खड्का	१	किरानाहोलसेल	१	एकल	१०००००
४	भरत बहादुर खड्का	१	किरानाहोलसेल	१	एकल	२०००००
५	भिमा देवी खड्का	९	होटल चियापसल	१	एकल	२०००००
६	जुना देवी खड्का	९	होटल चियापसल	१	एकल	१०००००
७	तुलछी किरानापसल	१	किराना	३	एकल	१५००००
८	गिरसैन किराना	१	किराना	३	एकल	१५००००
९	हर्कस किराना	१	किराना	३	एकल	२५००००

क्र.स.	व्यापार तथाव्यवसाय संचालक तथा कम्पनीको नाम	व्यापार र व्यवसायको किसिम (★ कोड प्रयोग गर्ने)	पसलको प्रकार	वडा नम्बर	व्यापार व्यवसायको स्वामित्व (एकल, साझेदारी र सहकारी)	वार्षिक कारोबार (रु. हजारमा)
१०	निलखटी हिमालय किराना	१	किराना	३	एकल	१३००००
११	दिकेन्द्र मेडिकल, सहदेव किराना	१, ६	औषधी तथा किराना	३	एकल	२५०५००
१२	आमा किरानापसल	१	किराना	४	एकल	१८००००
१३	मष्टा देव किरानापसल	१	किराना	४	एकल	१५००००
१४	किड्स स्टोर, असिम किरानापसल	१, ३	किराना	४	एकल	२०००००
१५	गणेश बोहरा	१	किराना	५	एकल	३०००००
१६	धर्मराज कठायत	१	किराना	५	एकल	२०००००
१७	डम्बर बोहरा	१	किराना	५	एकल	३०००००
१८	अक्कलबोहरा	१	किराना	६	एकल	३०००००
१९	जय बहादुर रोकाया	१	किराना	६	एकल	५०००००
२०	माधव जेठारा	१	किराना	६	एकल	३०००००
२१	जोगिलाल जेठारा	१	किराना	६	एकल	३०००००
२२	गोरख बोहरा	१	किराना	७	एकल	२०००००
२३	सुर्य बोहरा	१	किराना	७	एकल	४०००००
२४	शंकर बोहरा	१	किराना	७	एकल	५०००००
२५	पद्म जेठारा	१	किराना	७	एकल	२५०००००

४.२.कृषि तथा पशु विकास

४.२.१.जग्गाको किसिम

मष्टा गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १०९२४ हेक्टर रहेको छ । उल्लेखित क्षेत्रफल मध्ये कृषि क्षेत्र २७९९ हेक्टर रहेकोछ तथापी हाल सम्म यो क्षेत्र उपयोग हुन सकेको छैन, विगतमा कृषि क्षेत्रमा ९९८.९ हेक्टर जग्गा उपयोग भएको भएपनि पछिल्लो बेला यो क्षेत्रफल घटेको छ। हाल कृषिका लागि उपयोग भएको क्षेत्रफल भनेको जम्मा ८३०.३० हेक्टर मात्र हो। यहाँका अधिकांश कृषि निर्वाहमुखी रकोको छ

।सिँचाई अभावका कारण गाउँपालिकाको कृषि जनगणना तथा कृषि तथा पशुपंक्षी योजना अनुसार कृषि योग्य जमिनको क्षेत्रफल मध्ये ५६२.५ हेक्टर अर्थात २० प्रतिशत क्षेत्रफल सिंचित खेति रहेको छ ।

खेती गरिएको जग्गाको किसिम	क्षेत्रफल (हे)	प्रतिशत
खेत	१३८.२	१.२७
पाखो वारी	२३९.७५	२.१९
जम्मा	३७७.९५	३.४६

४.२.२.जग्गाको किसिम

यस गाउँपालिकाको वडा नं ५,६,७ बाट प्राप्त तथ्यांक अनुसार कुल १३७० रोपनी दोयम, ६०३० रोपनी सिम र १२६२४ रोपनी चहार जग्गा रहेको छ । दोयम जग्गा सबैभन्दा कम वडा नं ५ मा १५० रोपनी मात्र छ भने सबैभन्दा बढी चहार जग्गा वडा नं ६ मा ५५६८ रोपनी रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नम्बर	इकाई	अबल	दोयम	सिम	चहार
१					
२					
३					
४					
५	रोपनी		१५०	२०००	२६५०
६	रोपनी		२००	३०००	५५६८
७	रोपनी		१०२०	१०३०	४४०६
जम्मा			१३७०	६०३०	१२६२४

४.२.२.खाद्यान्न आत्मनिर्भरताको अवस्था

वडा नं	जम्मा घरधुरी	खाद्यान्नउपलब्धताको आधारमा परिवार संख्या विवरण महिना				
		३ महिना सम्म	४महिना देखि ६	७महिना देखि ९	९महिना देखि १ वर्ष	खाएर खाद्यान्न बेच्ने परिवार
१	५९४	१७२	१९६	१६७	४६	१३
२	४७५	२७१	९६	७८	१२	१८
३	३०९	१५८	८८	३७	२३	३
४	२८५	१४७	७६	३२	१८	१२
५	२८४	१६२	८६	२८	८	०
६	२६४	८९	१०३	३३	३९	०

७	३३३	१२९	११२	४७	४५	०
जम्मा	२५४४	११२८	७५७	४२२	१९१	४६

४.२.३. जग्गा जमिन भए नभएको विवरण

वडानं.	जम्मा घरधुरी	भूस्वामित्वकोविवरण				
		स्वामित्वभएका	स्वामित्वनभएका	आपनोजग्गा अरुलाई कमाउन दिएको स्वामित्व नभएका	अरुकोजग्गा कमाउने	उल्लेखनभएको
१	७०४	४३५	१४५	२	०	१२२
२	६०६	५१९	४४	१	०	४२
३	३६९	३०७	३२	४	०	२६
४	३०२	२६२	१०	२	०	२८
५	३३५	२५२	१५	१	०	६७
६	३४१	२८६	२७	०	०	२८
७	४१६	२४४	१२	६	०	१५४
जम्मा	३०७३	२३०५	२८५	१६	०	४६७

४.२.४ गाउँपालिकामा दर्ता भएका कृषक समूहहरूको समष्टिगत

वडा नं	समुह संख्या	महिला आवद्धसंख्या	पुरुष आवद्धसंख्या	जम्मा सदस्य	महिला समुह संख्या	मिश्रित समुहसंख्या	दलित मात्र आवद्धसमुह	दलित आवद्ध समुह	दलित संख्या
१	३६	५७३	१६५	७३८	१३	२३	२	४	४५
२	३०	५०३	११२	६१५	१५	१५	१	३	२४
३	३४	४९३	१८२	६७५	१२	२२	३	११	८८
४	२७	४२३	८४	५०७	१४	१३	०	१	२
५	९	७३	८१	१५४	१	८	१	१	१३
६	६	९०	३५	१२५	३	३	०	०	०
७	१९	३३४	९७	४३१	८	११	०	२	२
जम्मा	१६१	२४८९	७५६	३२४५	६६	९५	७	२२	१७४

४.२.५ कृषि कार्यमा उपयोग भएको जग्गा र स्वामित्व सम्बन्धी विवरण

वडा नं	आफ्नोपरिवारको नामको जग्गा उपभोग गर्ने		अरुकोनाममा रहेको जग्गा उपभोग गर्ने		अन्यस्वामित्वको जग्गा उपभोग गर्ने		कृषि कार्य नगर्ने परिवार	कृषि कार्यका लागि उपयोगभएको कुल जमिन क्षेत्रफल (रो.)
	परिवार	क्षेत्रफल (रो.)	परिवार	क्षेत्रफल (रो.)	परिवार	क्षेत्रफल (रो.)		
१	४१४	२७३४	९६	२८४	२	१७	८२	३०३५
२	३९२	१५९१	६६	१०७	१	७	१६	१७०५
३	२७९	७५१	१२	७३	४	२९	१४	८५३
४	२४८	१९४०	१४	५०	२	११	२१	२००१
५	२२६	१४३१	२८	३३	१	१	२९	१४६५
६	२३३	२०६९	२२	५६	१	१	८	२१२६
७	२६२	२११४	१२	४७	६	१९	१८	२१८०
जम्मा	२०५४	१२६३०	२५०	६५०	१७	८५	१८८	१३३६५

४.२.६ आयात तथा निर्यातको अवस्था

यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र उत्पादन हुने खाद्यान्न, दलहन, तेलहन, फलफूल तथा जडीबुटीको निर्यात तथा आवश्यक खाद्यान्न, दलहन, तेलहन लगायत वस्तुको आयातको अवस्थालाई हेर्दा सबैभन्दा बढी ७० मे.ट. चामल आयात हुने गरेको देखिन्छ भने गिटी बालुवा, जडीबुटी र आलु क्रमशः ४५०, ३८ र ३० मे.ट. निर्यात हुने गर्दछ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

निर्यात आयात हुने प्रमुख वस्तु	इकाई	गा पा भित्र आयात परिमाण	गा पा बाट निर्यात हुने परिमाण
खाद्यान्न			
धान चामल	मे ट	११८	३५
गहुँ पिठो	मे.ट.	३११२	३०
मकै	मे.ट.	१८५	६०
जौ		०	२००
तरकारी			
आलु	मे.ट.	४४३	५६२
टमाटर	मे.ट.	१३६	३५
काउली	मे.ट.	४९	३२

निर्यात आयात हुने प्रमुख वस्तु	इकाई	गा पा भित्र आयात परिमाण	गा पा बाट निर्यात हुने परिमाण
फलफूल			
केरा	मे.ट.	७६	२०
आँप	मे.ट.	१५०	०
स्याउ	मे.ट.	४०	०
लिचि	मे.ट.	०	०
सुन्तला	मे.ट.	५३	६
दलहन			
मसुरो	मे.ट.	२९	३
मास	क्विन्टल	७	७
गहत		०	३०
भटमास		०	७५
गुँरास		४	८
तेलहन			
तोरी	मे.ट.	५	
तिरकुलो			५
नगदे बाली			
तिल	मे.ट.	२	
भाँगो बनाँगो		२	४
पशुजन्य उत्पादन			
माछा	क्विन्टल		३
मह	लिट्र		५०
दुध र दुधजन्य उत्पादन	लिट्र		३३१०००
मासु र मासुजन्य उत्पादन	क्विन्टल		५०
अण्डा	क्यारेट		
जडी बुटी	क्विन्टल		३८०
गिट्टी बालुवा	मे.टन		४५०
अन्य	क्विन्टल		२५

४.२.७. सिंचाइ सुविधाको उपलब्धता

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र २३ वटा सिंचाई सुविधाको श्रोतहरू उपलब्ध रहेका छन् । जसमध्ये ५ वटाले वर्षैभरी र अन्यले मौसमीरूपमा सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराइरहेका छन् । उपलब्ध सिंचाइ सुविधाहरूले गाउँपालिकाको ५६२.५ हेक्टर जमिनमा सिंचाइ सुविधा पुगेको छ । जसबाट ३५०९ घरधुरीहरू लाभान्वित भइरहेका छन् । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.स.	सिंचाइ सुविधा तथा योजनाको नाम	वडा नम्बर	सिंचाइको किसिम (सतह (कुलो/नह	सिंचाइ कोमाध्यम कुलो नहर,	स्रोतको विवरण		सिंचाइको उपलब्धता वर्षै भरी / मौसमी)	सिंचित क्षेत्र (हेक्टर)	लाभान्वित
					इकाई (कि.मि, क्षेत्रफल)	परिमाण			
१	धनाघाट सिंचाई	१	कुलो	कुलो	कि.मी.	२	मौसमी	२५	२४०
२	सिंचाई कुलो	१	कुलो	कुलो	कि.मी.	२	मौसमी	२५	२४०
११०३	पाराल सिंचाई	१	कुलो	कुलो	कि.मी.	३	मौसमी	२५	२४०(११०)
४	पदालदेव सिंचाई	१	कुलो	कुलो	कि.मी.	०.५	वर्षै भरी	२०	९०
५	रामदेव सिंचाई	१	कुलो	कुलो	कि.मी.	३	वर्षै भरी	५	२६
६	जालतडी सिंचाई	१	कुलो	कुलो	कि.मी.	३	वर्षै भरी	१०	१४५
७	अंशुवगर सिंचाई	२	कुलो	कुलो	कि.मी.	७००	वर्षै भरी	५	१०(९५)
८	गडा सिंचाई	२	कुलो	कुलो	कि.मी.	२५	वर्षे मात्र	३०	७६
९	बैतडी सिंचाई	२	कुलो	कुलो	कि.मी.	२५	मौसमी	१५	४००
१०	आग्रा सिंचाई	४	कुलो	कुलो	कि.मी.	५००	वर्षै भरी	१०	६२(५८)
११	आग्रा सिंचाइ	४	कुलो	कुलो	कि.मी.	५.५	मौसमी	२	९०
१२	लछीखेत सिंचाई	४	कुलो	कुलो	कि.मी.	३	मौसमी	१.७५	२००
१३	कोडमसी सिंचाई	४	कुलो	कुलो	कि.मी.	३	मौसमी	०.७५	१५
१४	लछिखेत सिंचाई	४	कुलो	कुलो	कि.मी.	३	मौसमी	३५	२००
१५	भेरामुनि सिंचाई	५	कुलो	कुलो	कि.मी.	३	६महिना	३०	१४०(१४०)
१६	द्वारी सिंचाई	५	कुलो	कुलो	कि.मी.	३.५	६महिना	४०	१६०
१७	सेरुपैल सिंचाई	५	कुलो	कुलो	कि.मी.	५	६महिना	७०	१६५
१८	दोगाडे सिंचाई	६	कुलो	कुलो	कि.मी.	६	३महिना	८०	२००(९०)
१९	रिलु सिंचाई	६	कुलो	कुलो	कि.मी.	५	६महिना	३०	१८०
२०	हलारा सिंचाई	६	कुलो	कुलो	कि.मी.	४.५	४महिना	४०	१७०
२१	दोगाडे सिंचाई	७	कुलो	कुलो	कि.मी.	५	३महिना	४५	१८०

क्र.स.	सिँचाइ सुविधा तथा योजनाको नाम	वडा नम्बर	सिँचाइको किसिम (सतह/कुलो/नहर)	सिँचाइ कोमाध्यम कुलो/नहर	स्रोतको विवरण		सिँचाइको उपलब्धता वर्षे भरी / मौसमी	सिंचित क्षेत्र (हेक्टर)	लाभान्वित
					इकाई (कि.मि, क्षेत्रफल)	परिमाण			
२२	भगाड सिँचाई	७	कुलो	कुलो	कि.मी.	४.५	६ महिना	३५	१००(८९)
२३	दोभगाल्या सिँचाई	७	कुलो	कुलो	कि.मी.	६	६ महिना	२८	१८०
२४	कुस्यालाटा सि कु	६/७	कुलो	कुलो	कि.मी.	८	मौसमी	७०	५००
जम्मा								५६२.५	३५०९

४.२.८. प्राविधिक, सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण (संक्षिप्त विवरण)

यस गाउँपालिकामा प्राविधिक, सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधन संख्या १२५ जना रहेका छन् । जसमध्ये कृषि र पशु सम्बन्धी प्राविधिक संसाधन ३९ जना रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ

वडा नम्ब र	विषय क्षेत्र अनुसार प्राविधिकमानव संशाधन																
	कृषि र पशु		इञ्जिनियरिङ्ग		वन		मेडिसिन		खाद्यप्रसोधन		वकिल		पत्रकार		अन्य		जम्मा
	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	
१	२	२	०	२	०	०	०	३	०	०	०	०	०	०	०	०	९
२	२	१०	०	३	०	०	२	७	०	०	०	१	०	१	०	०	२६
३	१	५	०	०	०	१	२	१६	०	०	०	१	०	२	०	०	२८
४	२	१	१	४	०	४	०	५	०	१	०	०	०	०	०	०	१६
५	२	३	०	१	०	०	०	२	०	०	०	०	०	०	०	०	८
६	०	३	०	०	०	०	१	१३	०	०	०	०	०	०	०	०	१७
७	०	६	०	१	०	२	३	९	०	०	०	०	०	०	०	०	२१
जम्मा	९	३०	१	११	०	७	८	५५	०	१	०	२	०	३	०	०	१२५

४.२.९. कृषि तथा पशुसेवासंग सम्बन्धित मानव संसाधन (संख्या)

यस गाउँपालिकामा १७ जना अगुवा कृषक, ६ जना सक्रिय ग्रामीण कृषि कार्यकर्ता, ७ जना पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता र ३ जना नर्सरी संचालक रहेका छन् । सबैभन्दा बढी कृषि अगुवा कृषक वडा नं ४ मा ५ जना रहेका छन् । यस सम्बन्धी थप विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नम्बर	व्यवसायिक/अगुवा कृष	सक्रिय ग्रामीण कृषीकार्यव (जेटीए)	सक्रिय ग्रामीण पशुस्वास्थ्यकार्यकर्ता	व्यवसायिक नर्सरी संचा
१	०	२	२	०
२	५	२	२	०
३	४	१	१	१
४	५	१	२	२
५	१	०	०	०
६	१	०	०	०
७	१	०	०	०
जम्मा	१७	६	७	३

४.२.१०. कृषि तथा पशु सेवासंग सम्बन्धित सामुदायिक संस्था तथा समूहको विवरण (संख्या)

१६१ समूह मध्ये वटा कृषक समूह रहेको यस गाउँपालिकामा १९ वटा पशुपालन समूह, १३ वटा सहकारी रहेका छन् । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ

वडा नं	कृषक समूह			पशुपालन समूह			व्यवसायिक कृषि फर्म			कृषि सहकारी			एग्रोभेट तथा बिउबिजन केन्द्र	कोल्ड स्टोर स्टोर राष्ट्रिक	जैवीक कमपोष्ट मल उ. केन्द्र
	समूह संख्या	सदस्य		समूह संख्या	सदस्य		फर्म संख्या	सदस्य		सहकारी संख्या	सदस्य		संख्या	संख्या	संख्या
		म	पु		म	पु		म	पु		म	पु			
१	३६	५७३	१६५	४	३८	४०	२६	०	०	४	८०२	१००	०	०	०
२	३०	५०३	११२	३	३८	३९	१२	०	०	१	२	०	१	०	०
३	३४	४९३	१८२	४	८५	६२	१७	०	०	१	४३	०	०	०	०
४	२७	४२३	८४	६	६६	३१	१३	०	०	७	१३०	७७	०	०	०
५	९	७३	८१	३	१४	२३	४	०	०	०	०	०	०	०	०
६	६	९०	३५	४	२४	३५	८	०	०	०	०	०	०	०	०
७	१९	३३४	९७	७	४८	०	१४	०	०	०	०	०	०	१	०
जम्मा	१६१	२४८९	७५६	१९	२४३	८२	९४	०	०	१३	९७७	१७७	१	१	०

४.२.११ घट्ट, मिल तथा संकलन तथा प्रसोधन सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा कुटानी तथा पिसानीका लागि १०८ वटा घट्ट र १÷१ वटा डिजेल र विद्युत मिल रहेका छन् । सबैभन्दा बढी घट्ट वडा नं ३ मा २३ र सबभन्दा कम घट्ट वडा नं ५ मा ७ वटा घट्ट रहेको छ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडानम्बर	पानीघट्टसंख्या		चिस्यान केन्द्र	कुटानी ,पिसानीरपेलानी -मिल _ संख्या			संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र			विक्रि केन्द्र वा कोसेली घर
	परम्परागत	सुधारिएको		पानी मिल	डिजेल मिल	विद्युत मिल	कृषि	जडीबुटी	उद्योग	
१	१९	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२	२०	०	०	०	०	१	०	०	०	०
३	२३	०	०	०	१	०	०	०	०	०
४	१९	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५	७	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६	८	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७	१२	०	०	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा	१०८	०	०	०	१	१	०	०	०	०

४.३.पर्यटन तथा उद्योग विकास

४.३) १ उत्पादन तथा सेवामूलक उद्योग सम्बन्धी विवरण.उद्योग तथा पर्यटन(

यस गाउँपालिकामा निजी स्वामित्वमा रहेका ३ वटा घरेलु उद्योग हरू रहेका छन् । वडा नं २ मा २ वटा र वडा नं ३ मा १ वटा रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

उद्योगको नामतथा ठेगाना	वडा नम्बर	उद्योगको स्वामित्व (सरकारी, निजी,	उद्योगको प्रकार (लघु, घरेलु, साना, मफौलातथा ठूला आदी)	प्रत्यक्ष रोजगारी जना			उत्पादनहुने वस्तु र सेवाको नाम	उत्पादित वस्तु सेवा बाट भएको बार्षिक आम्दानी
				महिला	पुरुष	जम्मा		
घरेलु								
कैलाशउद्योग	२	नीजि	घरेलु	०	२	२	धान, काठ	४०
मिलन कुटानी पिसानी	२	नीजि	घरेलु	०	२	२	कुटानी पिसानी	४५
स मिल	३	नीजि	घरेलु	१	१	२	काठ चिरानी,	५०

४.३.२.औद्योगिक कच्चा पदार्थ उत्पादनको अवस्था

यस गाउँपालिकामा मुख्य गरी लोक्ता, अल्लो, बालुवा, खोटो जस्ता औद्योगिक कच्चा पदार्थ उत्पादन हुने गर्दछ । बालुवा यहाँको सबैभन्दा बढी उत्पादन हुने औद्योगिक कच्चा पदार्थ हो । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र. सं.	कच्चापदार्थको नाम	इकाई	परिमाण	कैफियत
१	लोक्ता	क्विन्टल	७००	

२	अल्लो	क्विन्टल	४१५	
३	वालुवा	मे.टन	४११००	
४	खोटो	क्विन्टल	४११०	

४.३.३. धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा १७ वटा धार्मिक महत्व बोकेका सार्वजनिक स्थलहरू रहेका छन् । वडा नं १ मा ५ वटा र वडा नं ७ मा १ वटा मात्र धार्मिक स्थल रहेको छ । यी धार्मिक स्थलहरू यस गाउँपालिकाका आर्थिक उपार्जनका सम्भावित श्रोतहरू हुन् । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.स.	स्थलको नाम	वडा नम्बर	भौतिकपूर्वाधार			स्वामित्व (नीजि, पब्लिक लि., सामुदायिक)	विशेषता (धार्मिक, साँस्कृतिक, ऐतिहासिक, पर्यटकीय र अन्य)	वार्षिक पर्यटक आगमन संख्या
			सडकको पहुँच पुगेको/नपुगेको	होटल, लज, रेष्टुराँ संख्या	नजिकको बजार केन्द्र सम्मको दुरी (किमी)			
१	मालिका माइतिवन	१	पुगेको	०	१०	सामुदायिक	धार्मिक/पर्यटकीय	
२	मर्तिनाउला खोला, घोनकोट	१	पुगेको	०	८	सामुदायिक	पर्यटकीय	
३	पुगाकोट	१	नपुगेको	०	५	सामुदायिक	ऐतिहासिक	
४	लेकी भुम्का	१	नपुगेको	०	४	सामुदायिक	ऐतिहासिक	
५	जारीम कोट	१	नपुगेको	०	२	सामुदायिक	ऐतिहासिक	
६	मलिका पर्यटकीय क्षेत्र	२	पुगेको			सामुदायिक	धार्मिक	०
७	सुर्मा देवी मन्दिर	२				सामुदायिक	धार्मिक	०
८	कालिका भवानी मन्दिर	२				सामुदायिक	धार्मिक	०
९	कालाशिल्ला	२					धार्मिक	
१०	ढडार मष्टा मन्दिर	३	नपुगेको	०	८	सामुदायिक	धार्मिक	५००
११	बाठपाली मन्दिर	३	नपुगेको	०	३	सामुदायिक	धार्मिक	०
१२	लवादेव निलखरी भवानी	३	नपुगेको	०	८	सामुदायिक	धार्मिक	०
१३	पैयाजडा मष्टा	३	पुगेको	०	०			
१४	कालसैन बाठपाली	४	पुगेको	१	८	सामुदायिक	धार्मिक	०
१५	तपोवन तिर्थ स्थल	४	नपुगेको	०	६	पब्लिक	धार्मिक	०
१६	भवानी मन्दिर सिउरो						धार्मिक/	

	मेला						ऐतिहासिक	
१७	मालिका पर्यटकीय क्षेत्र	७	नपुगेको	०	०	सामुदायिक	धार्मिक/पर्यटकीय	२००

४.३.४.सार्वजनिक जग्गाको विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा २६२४० वर्ग मी क्षेत्रफलमा सार्वजनिक जग्गा रहेको छ । सबैभन्दा बढी वडा नं.१ मा २५००० वर्ग मी. सार्वजनिक जग्गा रहेको छ । उपलब्ध सार्वजनिक जग्गाको प्रयोग चरन क्षेत्र, मन्दिर, वडा कार्यालयको भवनको रूपमा भइरहेको छ । यस सम्बन्धी अन्य विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नम्बर	सार्वजनिकजग्गा रहेको स्थान	जग्गाको क्षेत्रफल (व.मी)	हालको उपयोग	जग्गाको स्वामित्व
१	मुलापानी	८०००	घास, दाउरा, चरन	सार्वजनिक
	घचाया	५०००	घर बनाएको	सार्वजनिक
	ठाण्ठे बान्ना घेटुबगर	१०००	घास, दाउरा, चरन	सार्वजनिक
२	मलिका पर्यटकीय क्षेत्र	१०००	घास, दाउरा, चरन	सार्वजनिक
३	मष्टा मन्दिर	५००	मन्दिर, धर्मशाला	समुदाय
४	तपोवन	१०००	मन्दिर	समुदाय
	ताम्पाटा	१०००	चरिचरन	सार्वजनिक
५	भारीकोट	२००	वडा कार्यालय	सार्वजनिक
७	डोउरी र पाल्त	११००	पर्यटकीय क्षेत्र	सार्वजनिक
	जम्मा	१८८००		

४.३.५.खनिज तथा खानी सम्बन्धि विवरण

यस गाउँपालिका भित्र रहेका ४ वटा खानीहरू मध्ये ३ वटा स्लेट खानी र १ वटा तामाखानी रहेको छ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ .

वडा नं.	खनिजको नाम	पाईने स्थान
२	स्लेट खानी	काँडा
५	स्लेट खानी	तल्ला तन्ना
६	स्लेट खानी	अयारचौका पारी
७	तामा खानी	भगाड

वडा नं.	खनिजको नाम	पाईने स्थान
७	स्लेट खानी	लटौन र रनकुरेला दयको डौरी

परिच्छेद ५: सामाजिक अवस्था

यस परिच्छेदमा शिक्षा, स्वास्थ्य, कला, संस्कृति, लक्षित वर्ग, लैंगिकता, खानेपानी, सरसफाई जस्ता सामाजिक विषयहरूमा देहाय बमोजिमका शिर्षकहरूमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

५.१.शैक्षिक तथा मानव संसाधन विकास

५.१.१.विद्यालयको भौतिक अवस्था

यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न ३४ वटा सामुदायिक विद्यालयहरू तथा १ वटा संस्थागत विद्यालयको भौतिक अवस्थालाई देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं.	बालविकास केन्द्र तथा विद्यालयको नाम	वडा नम्बर वडा नं.	भवन संख्या		कोठा संख्या		पुस्तकालय र अध्ययन केन्द्र छ/छैन	प्रयवगशाला कम्प्युटर समेत	डेस्क बेन्चको क्षमता (जना)	खेलमैदानको क्षेत्रफल (वर्ग मी.)	कम्पाउन्ड वालको किसिम (तारबार कच्ची पक्की पर्खाल)	चर्पीको सुविधा छ/छैन	खानेपानी छ/छैन
			पक्की	ढोका	पक्की	ढोका							
१	सरस्वतीविद्यामन्दिर	१	१	३	२	१०	छैन	छैन	३	१२५	छैन	छ	छैन
२	मालिकासा.आ.वि.	१	०	१	०	४	छैन	छैन	३	५०	छैन	छ	छ
३	माईतिबन राष्ट्रिय आ.वि.	१	१	२	२	६	छ	छैन	३	८५	कच्ची	छ	छ
४	घटाल देव आ.वि.	१	१	०	४	०	छैन	छैन	३	४०	छैन	छ	छ
५	दुर्गा देवि आ.वि.	१	१	१	२	३	छैन	छैन	३	६५	पक्की	छ	छ
६	घचाया मा.वि.	१	३	१	४	१२	छैन	छैन	३	८०	तार जाली	छ	छ
७	बेताल सामुदायिक आ.वि.	१	०	२	०	५	छैन	छैन	३	६५	छैद	छ	छैन
८	सुर्मा देवि आ.वि.	१	३	२	६	५	छैन	छैन	३	९०	तार जाली	छ	छ
९	नेपाल राष्ट्रिय आ.वि.	१	१	१	३	३	छैन	छैन	३	४०	तार जाली	छ	छ
१०	डाँडाबाघ आ.वि.	१	१	१	३	२	छैन	छैन	३	५०	छैन	छ	छ

૧૧	મંગલમય આ.વિ.	૧	૦	૧	૦	૪	છૈન	છૈન	૩	૭૫	છૈન	છ	છ
૧૨	બાલવિકાસ આ.વિ.	૨	૧	૨	૨	૫	છૈન	છૈન	૩	૫૫	કચ્છી	છ	છ
૧૩	ભૈરવ આ.વિ.	૨	૧	૧	૩	૫	છૈન	છૈન	૩	૬૦	કચ્છી	છ	છ
૧૪	ગૌરી શંકર આ.વિ.	૨	૧	૧	૨	૪	છૈન	છૈન		૬૦	કચ્છી	છ	છ
૧૫	શાન્તિ આ.વિ.	૨	૧	૧	૨	૨	છૈદ	છૈન	૩	૫૦	છૈન	છ	છ
૧૬	મષ્ટા આ.વિ.	૨	૧	૩	૨	૧૦	છૈન	છૈન	૩	૮૫	તારજાલી	છ	છૈન
૧૭	ઘટાલ મંગલદેવ આ.વિ.	૨	૧	૦	૪	૦	છૈન	છૈન	૪	૪૦	છૈન	છ	છ
૧૮	ભવાની આ.વિ.	૨	૧	૧	૪	૬	છૈન	છૈન	૩	૬૦	છૈન	છ	છ
૧૯	શારદા મા વિ	૨	૨	૧	૬	૫	છ	છ	૦	૭૦	છૈન	છ	છ
૨૦	માલિકા આ.વિ.	૩	૧	૨	૨	૮	છૈન	છૈન	૩	૬૫	છૈન	છ	છ
૨૧	ગિરશૈન આ.વિ.	૩	૦	૧	૦	૮	છૈન	છૈન	૩	૫૦	તારજાલી	છ	છ
૨૨	યુવાવર્ષ આ.વિ.	૩	૦	૨	૦	૬	છૈન	છૈન	૩	૫૦	તારજાલી	છ	છ
૨૩	ભવાની આ.વિ.	૩	૨	૦	૬	૦	છૈન	છૈન		૩૨	તારજાલી	છ	છૈન
૨૪	કુલમષ્ટાજન મા.વિ.	૪	૫	૩	૨૪	૮	છ	છ	૩	૮૦	પક્કી	છ	છ
૨૫	ઁકવાર આ.વિ.	૪	૧	૧	૨	૩	છૈન	છૈન	૫	૪૦	છૈન	છ	છ

२६	कुलनानवदेवआ.वि.	४	०	२	०	८	छैन	छैन	३	५५	छैन	छ	छ
२७	कालिका आ.वि.	४	०	२	०	८	छैन	छैन	३	५५	छैन	छ	छ
२८	द्वारिकानाथ आ.वि.	५	२	२	४	५	छैन	छैन	३	५५	छैन	छ	छ
२९	जानकी आ.वि.	५	१	२	३	६	छ	छैन	४	६५	कच्ची	छ	छ
३०	कालिका आ.वि.	६	१	०	१०	३	छैन	छैन	४	५०	छैन	छ	छ
३१	रिलु चौर आ.वि.	६	२	२	४	८	छैन	छैन	३	१२०	कच्ची	छ	छ
३२	कैलाश आ.वि.	७	१	१	५	२	छैन	छैन	३	६०	तारजाली	छ	छ
३३	मालिका आ.वि.	७	१	२	४	८	छैन	छैन	३	६०	छैन	छ	छ
३४	हिमालय आ.वि.	७	३	१	८	२	छैन	छैन	३	१२०	तारजाली	छ	छ

५.१.२. तहगत रुपमा विद्यालय सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बातथा विद्यार्थी संख्य

यस गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयमा रहेका छात्र छात्राहरुको संख्या हेर्दा पूर्व प्राथमिक तहमा छात्रा ३५४ र छात्र ३४१ जना रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं.	विद्यालयको किसिम	पूर्व प्राथमिक			आधारभुत १ -८			माध्यमिक ९-१२			जम्मा		
				छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	यूवावर्ष आ.वि.	३	सामुदायिक	७	७	१४	२६	१६	४२	०	०	०	३३	२३	५६
२	कालिकाआ. वि.	४	सामुदायिक	१३	१८	३१	६९	८०	१४९	०	०	०	८२	९८	१८०
३	मालिकाआ. वि.	३	सामुदायिक	१२	१०	२२	७१	५५	१२६	०	०	०	८३	६५	१४८
४	कुलमष्टजनउ. मा. वि.	४	सामुदायिक	२३	२३	४६	२००	२३८	४३८	२५२	२४७	४९९	४७५	५०८	९८३
५	गिरसैनआ.वि.	३	सामुदायिक	७	७	१४	२३	२१	४४	०	०	०	३०	२८	५८
६	कुलनाननदेव आ. वि.	४	सामुदायिक	१०	५	१५	१४	१०	२४	०	०	०	२४	१५	३९
७	ऐकेवरआ. वि.	४	सामुदायिक	३	१५	१८	२०	१२	३२	०	०	०	२३	२७	५०
८	भवानीआ. वि.	४	सामुदायिक	५	०	५	३६	२४	६०	०	०	०	४१	२४	६५
९	डाडाबाघ आ. वि.	१	सामुदायिक	५	४	९	३३	२३	५६	०	०	०	३८	२७	६५
१०	नेपालराष्ट्रिय आ. वि.	१	सामुदायिक	१९	१३	३२	३८	४०	७८	०	०	०	५७	५३	११०

୧୧	ମାର୍ଦିବନଆ. ବି.	୧	ସାମୁଦାୟିକ	୧୦	୧୩	୨୩	୧୧୦	୭୭	୧୮୭	୦	୦	୦	୧୨୦	୧ ୦	୨୧୦
୧୨	ସରସ୍ବତୀବିଦ୍ୟା ମନ୍ଦିର ମା.ବି.	୧	ସାମୁଦାୟିକ	୧୨	୬	୧୮	୧୧	୭୪	୧୬୫	୩୧	୨୬	୫୭	୧୩୪	୧୦ ୬	୨୪୦
୧୩	ସୁମଦିବି ଆ. ବି.	୧	ସାମୁଦାୟିକ	୧	୧୬	୨୫	୪୫	୫୦	୧୫	୦	୦	୦	୫୪	୬୬	୧୨୦
୧୪	ମାଳିକାଆ. ବି.		ସାମୁଦାୟିକ	୧୫	୮	୨୩	୫	୫	୧୦	୦	୦	୦	୨୦	୧୩	୩୩
୧୫	ଘଚାୟାମା.ବି.	୧	ସାମୁଦାୟିକ	୮	୮	୧୬	୧୧୪	୮୦	୧୧୪	୩୦	୨୩	୫୩	୧୫୨	୧୧ ୧	୨୬୩
୧୬	ବେତାଳକୋଟଭୈରବ ଆ. ବି.	୧	ସାମୁଦାୟିକ	୭	୧	୧୬	୪	୭	୧୧	୦	୦	୦	୧୧	୧୬	୨୭
୧୭	ଦୁର୍ଗଦିବି ଆ. ବି.	୧	ସାମୁଦାୟିକ	୧୨	୧	୨୧	୨୩	୨୨	୪୫	୦	୦	୦	୩୫	୩୧	୬୬
୧୮	ଘଟାଳଦେବ ଆ. ବି.	୨	ସାମୁଦାୟିକ	୧୭	୭	୨ ୪	୮	୭	୧୫	୦	୦	୦	୨୫	୧୪	୩୧
୧୯	ମଙ୍ଗଳମୟଆ. ବି.	୧	ସାମୁଦାୟିକ	୫	୫	୧୦	୨୩	୨୩	୪୬	୦	୦	୦	୨୮	୨ ୮	୫୬
୨୦	ମଞ୍ଜୁଆ. ବି.	୨	ସାମୁଦାୟିକ	୧୫	୨୦	୩୫	୧୪୮	୧୪୨	୨୧୦	୦	୦	୦	୧୬୩	୧୬ ୨	୩୨୫
୨୧	ଶାରଦାମା.ବି.	୨	ସାମୁଦାୟିକ	୭	୧୫	୨୨	୬୩	୫୨	୧୧୫	୮୬	୬୦	୧୪୬	୧୫୬	୧୨ ୭	୨୮୩
୨୨	ଗୌରୀଶଙ୍କର ଆ. ବି.	୨	ସାମୁଦାୟିକ	୧	୧୧	୨୦	୩୦	୨୦	୫୦	୦	୦	୦	୩୧	୩୧	୭୦
୨୩	ଭବାନୀଆ. ବି.	୨	ସାମୁଦାୟିକ	୨୭	୨୩	୫୦	୧୦୦	୮୧	୧୮୧	୦	୦	୦	୧୨୭	୧୦ ୪	୨୩୧
୨୪	ଭୈରବଆ. ବି.	୨	ସାମୁଦାୟିକ	୧୦	୮	୧୮	୧୮	୨୧	୪୭	୦	୦	୦	୨୮	୩୭	୬୫

२५	बालविकासआ. वि.	२	सामुदायिक	८	८	१६	२०	२६	४६	०	०	०	२८	३४	६२
२६	शान्तिआ.वि.	२	सामुदायिक	१२	१०	२२	२०	१९	३९	०	०	०	३२	२९	६१
२७	घटालदेवआ. वि.	१	सामुदायिक	९	९	१८	२१	१३	३४	०	०	०	३०	२२	५२
२८	मालिकाआ. वि.	७	सामुदायिक	१८	१०	२८	१२६	९३	२१९	०	०	०	१४४	१०३	२४७
२९	जानकीआ. वि.	५	सामुदायिक	१८	१५	३३	७७	८२	१५९	०	०	०	९५	९७	१९२
३०	कैलाशआ. वि.	७	सामुदायिक	१३	१५	२८	५१	३६	८७	०	०	०	६४	५१	११५
३१	द्वारीकानाथआ. वि.	५	सामुदायिक	११	१७	२८	१५०	१०५	२५५	०	०	०	१६१	१२२	२८३
३२	हिमालयआ. वि.	७	सामुदायिक	१३	१३	२६	१०४	८२	१८६	०	०	०	११७	९५	२१२
३३	रिलुचौरमा.वि.	६	सामुदायिक	१७	२३	४०	११३	८२	१९५	१०१	९०	१९१	२३१	१९५	४२६
३४	कालिकाआ. वि.	६	सामुदायिक	१९	१८	३७	१६७	१४८	३१५	०	०	०	१८६	१६६	३५२
	कुलजम्मा			४०५	३९८	८०३	२१६१	१८७४	४०३५	५००	४४६	९४६	३०६६	२७१८	५७८४

५.१.३.शैक्षिक विवरण

यस गाउँपालिकामा रहेका ३४ वटा सामुदायिक तथा १ वटा संस्थागत विद्यालयमा शिक्षकहरुको संख्या विश्लेषण गर्दा स्वीकृत दरबन्दी संख्या १५२ रहेपनि कार्यरत शिक्षक शिक्षिकाको संख्या २४० रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

सि.नं.	विद्यालय को नाम	स्थायी			अस्थायी			राहत			प्राविधिक/ अनुदान		कर्मचारी	बालविकास	लेखापाल	जम्मा	निजी स्रोत
		मा.वि.	नि.मा.वि.	प्रा.वि.	मा.वि.	नि.मा.वि.	प्रा.वि.	मा.वि.	नि.मा.वि.	प्रा.वि.	मा.वि.	नि.मा.वि.					
१	मंगलमय आ वि वनगाड						१						१	१		३	१
२	माईतिवन राष्ट्रिय आ.वि			२					२	३		२	१	१		११	२
३	सरस्वती विद्यामन्दिर मा वि रनाडा			४			०		३	१	२		१	१	१	१३	२
४	दुर्गादेवी आ.वि									३			१	१		५	१
५	घचाया मा.वि कोटदेवल	१	३	४				३	०	३	०	०	१	१	१	१७	१
६	सुमदेवी आ.वि लेकी			४						२		२	१	१	०	१०	०
७	डाँडावाग आ.व जिन्नाडा			२									१	१	०	४	०
८	नेपाल राष्ट्रिय आ .वि			२									१	१	०	४	०
९	कालिका आ .वि			३						१			१	१		६	३

	आग्रा																
१०	ऐकवर आ वि खेती												१	१		२	१
११	कुलमष्टजन मा.वि	५	३	४	१		१	४	१	१	४	२	१	१	१	२८	३
१२	कुलनाननदेव आ वि									२			१	१	०	४	१
१३	भवानी आ. वि भिन्मड	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१	०	३	०
१४	यूवावर्ष आ. वि गैरीगाँउ	०	०	२	०	०	०	०	०	१	०	०	१	१	०	५	१
१५	मालिका आ. वि ढंडार	०	०	३	०	०	०	०	१	०	०	१	१	१	०	७	२
१६	गिरशैन आ वि सेरागदाडा	०	०	०	०	०	०	०	०	३	०	०	१	१	०	५	१
१७	वालविकास आ वि खेतकोट	०	०	१	०	०	१	०	०	१	०	०	१	१	०	५	१
१८	भैरव आ. वि उकाली	०	०	२	०	०	०	०	०	१	०	०	१	१	०	५	०
१९	शारदा मा. वि तीनगाउँ	०	०	४	०	०	०	३	३	१	०	०	१	१	१	१४	१
२०	गौरीशंकर आ. वि खिकाला	०	०	२	०	०	०	०	०	१	०	०	१	१	०	५	१

२१	शान्ति आ. वि नौरा	०	०	०	०	०	०	०	०	२	०	०	१	१	०	४	१
२२	भवानी आ. वि वाडेगाउँ	०	०	३	०	०	०	०	२	१	०	०	१	१	०	८	०
२३	मष्टा आ. वि तुती	०	०	३	०	०	०	०	०	१	०	२	१	१	०	८	३
२४	घटालदेवमंगल आ वि धनातोली	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	१	१	०	३	१
२५	द्वारीकानाथ आ. वि द्वारी	०	०	२	०	०	१	०	०	२	०	२	१	१	०	९	३
२६	जानकी आ. वि किनाडा	०	०	२						२		२	१	१	०	८	१
२७	कालिका आ वि रिलु	०	०	०	०	०	०	०	०	२	०	०	१	१	०	४	२
२८	रिलुचौर मा. वि रिलु	०	२	१	०	१	३	३	१	१	०	०	१	१	१	१५	२
२९	हिमालय आ .वि ठकुन्ना	०	०	२	०	०	०	०	०	१	०	२	१	१	०	७	३
३०	मालिका आ. वि दय	०	०	१	०	०	१	०	०	२	०	१	१	१	०	७	३
३१	कैलाश आ. वि लटौन	०	०	१	०	०	१	०	०	१	०	०	१	१	०	५	१
३२	वेतालकोट भैरव आ वि												१	१	०	२	०
३३	घटालदेव आ. वि												१	१	०	२	०

	ठाना																
३४	मालिका सामुदायिक आ. वि												१	१	०	२	०
	जम्मा	५	७	५२	१	१	१३	१३	१३	४०	६	१६	३४	३४	५	२४०	४२

५.१.४.पाँच वर्ष भन्दा माथिको साक्षरता विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रको साक्षरताको स्थिति हेर्दा पाँच वर्ष माथिको कुल १२८५९ जनसंख्या मध्ये ५६.४५ प्रतिशत साक्षर रहेका छन् । लैंगिकताका आधारमा यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

लिंगका आधारमा साक्षरताको स्थिति					
लिंग	५ वर्ष माथिको जनसंख्या	पढन लेख्न सक्ने जनसंख्या	पढन सक्ने जनसंख्या	पढन लेख्न नसक्ने जनसंख्या	साक्षरता दर
पुरुष	६०६२	४३०९	११५	१६३७	७२.७६
महिला	६७९७	२७०३	११०	३९७८	४०.१७
जम्मा	१२८५९	७०१२	२२५	५६१५	५६.४५

यस गाउँपालिकाको साक्षरताको स्थिति हेर्दा वडा नं १ मा सबभन्दा बढी ६०.२ प्रतिशत औषत जनसंख्या साक्षर देखिन्छ भने सबैभन्दा कम साक्षरता वडा नं. ५ मा ४४.१ प्रतिशत रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा नं	साक्षरता दर (%)		
	पुरुष	महिला	जम्मा
१	८०.२	४४.१	६०.२
२	७३.४	३९.४	५५.८
३	७६.०	४.६	५७.५
४	७४.८	३९.०	५५.९
५	५६.८	३२.२	४४.१
६	६०.१	३८.२	४८.७
७	६८.०	३८.०	५३.२

५.१.५.पाँच वर्ष र सो भन्दा माथिको शैक्षिक अवस्था

यस गाउँपालिकाको अन्तर्गत ५ वर्ष तथा सो भन्दा माथिको कूल जनसंख्या ७२८८ मध्ये आधारभूत तहको शिक्षा प्राप्त गर्ने जनसंख्या ७४.०४ प्रतिशत रहेको छ । यसै गरी माध्यमिक शिक्षा अध्ययन गर्नेको अनुपात मात्र १६.९९ प्रतिशत वा ६१ जना रहेको छ । अनौपचारिक शिक्षा प्राप्त गर्नेको जनसंख्या २ प्रतिशत रहेको

छ । शैक्षिक स्तर अनुसार ५ वर्ष र सो भन्दा माथिको जनसंख्या सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा नं.	शैक्षिक स्तर अनुसार ५ वर्ष र सो माथिको जनसंख्या								
	पूर्व प्राथमिक	आधारभूत	माध्यमिक	स्नातक	सनाकोत्तर	पि.एच.डी	अनौपचारिक	उल्लेख नभएको	जम्मा
१	३३	१३६०	३२५	१४	२	१	३	६	१७४४
२	९३	१०२६	२२२	१७	०	०	२५	२	१३८५
३	९३	६९९	१५४	८	०	०	३९	४	९९७
४	१०२	५५१	१८४	१३	२	०	९	७	८६८
५	१	५२९	११६	१	०	०	६	०	६५३
६	३३	५५६	८१	५	०	०	२१	०	६९६
७	५९	६७५	१५६	१२	०	०	४३	०	९४५
जम्मा	४१४	५३९६	१२३८	७०	४	१	१४६	१९	७२८८
प्रतिशत	५.६८	७४.०४	१६.९९	०.९६	०.०५	०.०१	२.००	०.२६	१००

५.२ स्वास्थ्य तथा पोषण विवरण

५.२.१.स्वास्थ्य संस्था विवरण

यस गाउँपालिकामा ४ वटा स्वास्थ्य चौकी रहेका छन् । सबै स्वास्थ्य चौकीहरूमा प्रसुती सेवा उपलब्ध रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

यस गाउँपालिकामा ४ वटा स्वास्थ्य चौकी रहेका छन् । सबै स्वास्थ्य चौकीहरूमा प्रसुती सेवा उपलब्ध रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

स्वास्थ्य संस्थाको नाम, ठेगाना	वडा नं.	स्वास्थ्यकर्मी		सेवासुविधा (उपलब्ध छ/छैन)						
		स्विकृत दरबन्दी	पूर्तीकोअवस्था	सेवा प्रसुती	ल्याब	क्लिनिक	एक्सरे सेवा	परिवार नियोजन	खोप सेवा	एस सिटि
कोटदेवलस्वास्थ्य चौकी	१	५	५	छ	छैन	छ	छैन	छ	छ	छैन

मष्टास्वास्थ्य चौकि	२	५	६	छ	छैन	छ	छैन	छ	छ	छैन
भातेखोलास्वास्थ्य चौकि	४	५	७	छ	छ	छ	छैन	छ	छ	छैन
रिलुस्वास्थ्य चौकि	६	५	९	छ	छ	छ	छैन	छ	छ	छैन
जिन्नाडासा.स्वा.ई	१	०	२	छैन	छैन	छ	छैन	छ	छ	छैन
भागेतोलाआधारभुतस्वा. केन्द्र	३	०	२	छ	छैन	छ	छैन	छ	छ	छैन
भाडिकोटआधारभुतस्वा. केन्द्र	५	०	२	छ	छैन	छ	छैन	छ	छ	छैन
ठकुन्नाआधारभुत स्वा. केन्द्र	७	०	४	छ	छैन	छ	छैन	छ	छ	छैन
नौराबर्थिङ्ग सेन्टर	२	०	१	छ	छैन	छ	छैन	छ	छ	छैन
आग्राबर्थिङ्ग सेन्टर	४	०	१	छ	छैन	छ	छैन	छ	छ	छैन
लटौनबर्थिङ्ग सेन्टर	७	०	१	छ	छैन	छ	छैन	छ	छ	छैन

१. अस्पताल, २. प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, ३. स्वास्थ्य चौकी, ४. निजी अस्पताल, ५. आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, ६. आखा उपचार केन्द्र, ७. प्रसुती गृह, ८. बाल अस्पताल, ९. मानसिक अस्पताल, १०. प्राकृतिक चिकित्सालय, ११. रक्त संचार केन्द्र, १२. एचआईभि परीक्षण तथा परामर्श केन्द्र, १३. शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, १४. सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई, १५. निजी क्लिनिक, १६. अन्य

५.२.२ उपलब्ध स्वास्थ्य सेवाहरु

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका ४ वटा स्वास्थ्य चौकीहरुमा सुरक्षित मातृत्व, पोषण सेवा तथा परामर्श सेवा जस्ता प्राथमिक सेवाहरु उपलब्ध रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

स्वास्थ्यसंस्थाको नाम, ठेगाना	वडा नं.	संस्थाको प्रकार	अन्य स्वास्थ्य सेवा छ/छैन						
			सुरक्षित मातृत्व	पोषण सेवा	रक्त सञ्चार	फार्मसी	आँखा उपचार सेवा	स्वास्थ्य शिक्षण सेवा	परामर्श सेवा
कोटदेवलस्वास्थ्य चौकि	१	सरकारी	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ
मष्टास्वास्थ्य चौकि	२	सरकारी	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ
भातेखोलास्वास्थ्य चौकि	४	सरकारी	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ
रिलुस्वास्थ्य चौकि	६	सरकारी	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ
जिन्नाडासा.स्वा.ई	१	सरकारी	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ
भागेतोलाआधारभुत स्वा. केन्द्र	३	सरकारी	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ
भाडिकोटआधारभुत स्वा.केन्द्र	५	सरकारी	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ

ठकुन्नाआधारभुत स्वा. केन्द्र	७	सरकारी	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ
नौराबर्थिङ्ग सेन्टर	२	सरकारी	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ
आग्राबर्थिङ्ग सेन्टर	४	सरकारी	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ
लटौनबर्थिङ्ग सेन्टर	७	सरकारी	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ

५.२.३.चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीको विवरण

स्वास्थ्य चौकीमा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीहरूमा स्वास्थ्य सहायक ३ र अहेव ८ जना रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

स्वास्थ्यसंस्थाको नाम, ठेगाना	वडा नं.	संस्थाको प्रकार	स्वास्थ्यकर्मी		कार्यरतस्वास्थ्यकर्मीको संख्या				
			स्विकृत दरबन्दी	पूर्तीको अवस्था	हे.अ	नर्स	अहेव	अनमी	ल्यावटेक्निसियन
कोटदेवलस्वास्थ्य चौकी	१	सरकारी	५	५	०	०	२	३	०
मष्टास्वास्थ्य चौकी	२	सरकारी	५	६	१	०	२	३	०
भातेखोलास्वास्थ्य चौकी	४	सरकारी	५	७	१	०	२	३	१
रिलुस्वास्थ्य चौकी	६	सरकारी	५	९	१	०	३	४	१
जिन्नाडासा.स्वा.ई	१	सरकारी	०	२	०	०	१	१	०
भागेतोलाआधारभुत स्वा. केन्द्र	३	सरकारी	०	२	०	०	१	१	०
भाडिकोटआधारभुत स्वा.केन्द्र	५	सरकारी	०	२	०	०	१	१	०
ठकुन्नाआधारभुत स्वा. केन्द्र	७	सरकारी	०	४	०	०	२	२	०
नौराबर्थिङ्ग सेन्टर	२	सरकारी	०	१	०	०	१	०	०
आग्राबर्थिङ्ग सेन्टर	४	सरकारी	०	१	०	०	०	१	०
लटौनबर्थिङ्ग सेन्टर	७	सरकारी	०	१	०	०	०	१	०
जम्मा			२०	४०	३	०	१५	२०	२

५.२.४.सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकाको मातृत्वको अवस्थालाई विश्लेषण गर्दा गत वर्ष गर्भवति तथा प्रसुती भएका कुल ३३४ जना मध्ये २३१ जना स्वास्थ्य संस्थामा गई प्रसुती सेवा लिएको पाइन्छ भने ३८ जनाले स्वास्थ्यकर्मीको अनुपस्थितिमा घरमै प्रसुति गराएका थिए । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नं.	गत वर्षको गर्भवति/प्रसूती भएका महिला संख्या	टि.टि खोप लिने गर्भवति		गर्भावस्था को ४ पटक जाँचगराउने संख्या	प्रसूति भएको आधारमा गर्भवतिको संख्या		
		टि.टि १ पहिलो जाँचमा	टि.टि.२ पहिलो खोपको १ महिना पछि		स्वास्थ्य संस्था मा	दक्षस्वास्थ्यकर्मीको सहयोगमा घरमा	स्वास्थ्यकर्मीको अनुपस्थितिमा घरमा
१	१६	१९	७	४०	१६		
२	२९	१३	१०	३१	२९		
३	९	७	८	१७	९		
४	२५	४	०	२७	२५		
५	१५	१०	१०	१५	१५		
६	३९	६	६	१७	३९		
७	२७	५	७	३१	२७		
जम्मा	१६०	६४	४८	१७८	१६०		

५.२.५. बाल मृत्यु, सुरक्षित मातृत्व तथा परिवार नियोजनको साधन प्रयोग सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा विगत १ वर्षको अवधिमा जिवित जन्मेका २६३ शिशुहरूमध्ये १ जनाको मृत्यु भएको तथ्यांक रहेको छ । त्यसरी नै ८५ जना महिलाले परिवार नियोजनको स्थायी साधन प्रयोग गरेका छन् भने १४६ जना पुरुषले स्थायी परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गरेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडानं .	गर्भावस्था/प्रसूति /सुत्केरीपछिको ६ हप्ताभित्र मृत्यु भएका महिला	जीवित नवजात शिशु संख्या	मृत जन्म नवजात शिशु	जन्मेको २८ दिनभित्रमृ त्यु भएका नवजात शिशु	१५-५९ वर्षका महिलाको संख्या	परिवारनियोजनको साधन प्रयोग गर्ने				महिला स्वास्थ्यस्व यंसेविका संख्या
						महिला		पुरुष		
						कुल स्थायी	कुल अस्थायी	कुल स्थायी	कुल अस्थायी	
१	०	१६	०	०	७६४	२६	१०४	६८	३५	९
२	०	२९	०	०	६५३	४८	११५	८१	१२	९
३	०	९	०	०	४७९	४	२९	८	६७	५
४	०	२५	०	०	४५३	५६	५६	६५	१४	४
५	०	१५	०	०	४१२	०	३४	०	१२	२
६	०	३९	०	०	४४२	०	९९	४९	३०	३

७	०	२७	०	०	६१२	०	६४	३३	२२	४
जम्मा	०	१६०	०	०	३८१५	१३४	५०१	३०४	१९२	३६

५.२.६. गाउँपालिका भित्रमा देखा परेका प्रमुखरोग र तिनको उपचारसम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र देखा परेका प्रमुख रोगहरु मध्ये सबैभन्दा बढी झाडा पखाला १८४ जनालाई देखा परेको थियो । विगत १ वर्षभित्र ३२८ लाई कुनै न कुनै रोग लागेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.स	रोगको नाम	विरामी संख्या	उपचार भएकोसंख्या	फलोअप गरिएकोसंख्या	रेफर गरिएकोसंख्या	मृत्यु भएकोसंख्या
१	निमोनिया	१२	१२	१२	०	०
२	झाडा पखाला	१८४	१८४	१८४	०	०
३	मलेरिया	०	०	०	०	०
४	कालाजार	०	०	०	०	०
५	क्षय रोग/टि.वि	३	३	३	०	०
६	कुष्ठ रोग	०	०	०	०	०
७	रक्तचाप	४२	४२	४२	०	०
८	मुटु रोग	०	०	०	०	०
९	ग्यास्ट्रिकअल्सर	०	०	०	०	०
१०	पक्षघात	०	०	०	०	०
११	एच.आई.भि/एड्स	०	०	०	०	०
१२	क्यान्सर	०	०	०	०	०
१३	मधुमेह/चिनिरोग	०	०	०	०	०
१४	दम(श्वासप्रश्वास)	७६	७६	७६	०	०
१५	प्रसूतिजन्यरोग	११	११	६	५	०
१६	अन्य	०	०	०	०	०
जम्मा		३२८	३२८	३२३	५	०

नोट ः- स्वास्थ्य संस्थामा सबैभन्दा बढी आएका १० वटा रोगहरुको नाम क्रमशः लेखे (रोगको नाम सूची राखे) श्रोतः संस्थागत सर्वेक्षण, २०७९

५.२.७. प्राथमिक स्वास्थ्य सेवाको पहुँचको अवस्था

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुसम्म सेवा लिन आइपुग्न १५४ घरधुरीहरुलाई १ घण्टा भन्दा बढी समय खर्चनु पर्ने देखिन्छ भने सबैभन्दा बढी १२९३ घरधुरीहरु स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गर्न आइपुग्न ३० मिनेट समय लाग्दछ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

बडा नम्बर	नजिक स्वास्थ्यचौकी सम्म आइपुग्नलाग्ने समय अनुसार घरपरिवार संख्या			
	१५ मिनेट	३० मिनेट	१ घण्टा	१ घण्टा भन्दा बढी
१	२३४	२७७	०	०
२	११७	३३५	९९	०
३	४८	८७	१०८	४१
४	१८६	३३२	५०	११३
५	०	०	२५८	०
६	०	२६२	०	०
७	०	०	२९९	०
जम्मा	५८५	१२९३	८१४	१५४

५.३. खानेपानी तथा सरसफाई

५. १.३ खानेपानी स्रोतको आधारमा घरपरिवार

मष्टा गाउँपालिकामा खानेपानीको अवस्थालाई हेर्दा गाउँपालिकालयले ६४५ अर्थात् २५.३४ प्रतिशत अव्यवस्थित पाईप तथा जिर्ण संरचना र खुला मुहानबाट पाईप जोडेर पानी प्रयोग गर्ने १६४९ घर धुरी अर्थात् ६४ प्रतिशत र बाँकी २३३ घरधुरीहरुले मुल नदी कुवाको पानी प्रयोग गर्ने गरेको छ ।

वडा नं	जम्मा	खानेपानीकोमुख्य स्रोतहरु								
		Tap/piped water (within premises)	Tap/piped water (outside premises)	टयुबवेलहे न्ड पाईप	ढाकिएकोइ नार कुवा	नढाकिएकोइ नार इनार	मुलकोपानी	नदीखोलाको पानी	जारबोतल	अन्य
१	५९४	२२९	३०१	०	९	२२	२	३१	०	०
२	४७५	८०	३९२	०	०	२	१	०	०	०
३	३०९	२०	२८९	०	०	०	०	०	०	०
४	२८५	११२	१७३	०	०	०	०	०	०	०
५	२८५	५७	१४१	०	८	३२	१८	२५	०	४
६	२६४	९६	१०८	०	१	३३	२५	१	०	०

७	३३३	५१	२६३	०	१	१	१३	०	०	४
कुल जम्मा	२५४	६४५	१६४९	०	१९	९०	५९	५७	०	८

५.३.२ शौचालयको प्रयोगको अवस्था

शौचालयको प्रयोगको अवस्थालाई हेर्दा २४७१ घरपरिवार फल्स भएको ३९ घरपरिवार सामान्य खालको र २२ घरपरिवारमा चर्पी नभएको अवस्था देखाउँछ । यस सम्बन्धि विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

वडा नं.	शौचालयको प्रकार				शौचालय नभएको	कुल जम्मा
	खुला शौचालय	फल्सभएको सेफ्टी टंकी भएको	खाल्टेचर्पी	सार्वजनिक शौचालय		
१	०	५८३	७	१	४	५९४
२	२	४६९	३	१४	१	४७५
३	२	३०१	५	३	१	३०९
४	०	२७८	४	१	३	२८५
५	३	२६९	२	१	९	२८५
६	१	२४७	१४	१	१	२६४
७	०	३२४	४	२	३	३३३
जम्मा	८	२४७१	३९	२३	२२	२५४५

५.३.३.सार्वजनिक शौचालय तथा ढल सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा वडा नं १ देखि ७ सम्म सबै वडाहरूमा महत्व पूर्ण ठाउँमा मात्र सार्वजनिक शौचालय रहेको छ भने वडा नं २ मा सबैभन्दा बढी टोल बस्तीको मुख्य स्थानहरूमा सार्वजनिक शौचालयहरू रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नं.	सार्वजनिक शौचालय रहेको स्थान	ढल रहेको टोल र मिटर
१	ठाना	सबै टोलहरूमा/८०० मिटर
२	सबै टोलहरूमा	सबै टोलहरूमा/९००
३	ढडार मष्टा मन्दिर र भाँगेतोला	गैरीगाउँ /१००
४	भातेखोला	बामन गाउँ भातेखोला /३५०
५	भाडीकोट	लाम्पाटा र द्वारी २५० मिटर
६	भवानी मन्दिर रिलुधारा	रिलु, झाडगाउँ, रोकायाबाडा/८००
७	गौनी	दय,मल्ला ठकुन्ना/९००

५.४. बालबालिकायुवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन

५.४.१. बाल क्लवको विवरण

यस गाउँपालिकामा रहेका ८ वटा बालक्लबहरूमा १०८ बालिका ६४ बालिका सदस्यहरू रहेका छन् । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	बाल क्लवको नाम	ठेगाना	सदस्य संख्या	
			बालक	बालिका
१	सप्तर्षी बाल क्लव	वडा नं.१	१२	१३
२	प्रगतीशील बाल क्लव	मष्टा २ बाडेगाउँ	१३	१२
३	स्पतरंगी बाल क्लव	मष्टा -२ खिकाला	१३	१२
४	मालिका बाल क्लव	मष्टा-३	११	४
५	कालिका बाल क्लव	मष्टा ४	१४	११
६	ऐकवार बाल क्लव	मष्टा ४	१५	१०
७	समाज सुधार बाव क्लव	झाडगाउँ	१२	१३
८	जय उजला बाल क्लव	मष्टा ६ रोकायावाडा	१४	१६
९	काल भैरव बाल क्लव	मष्टा ६ रिलु	१६	१४
१०	जनमुखि बाल क्लव	मष्टा -७ ठकुन्ना	१२	१३
११	नमुना आदर्श बाल क्लव	मष्टा-७	१३	१२
१२	नव प्रभात बाल क्लव	मष्टा-७	१५	१०
१३	मालिका बाल क्लव	मष्टा -७	१४	११
जम्मा			१७४	१५१

श्रोत: संस्थागत तथा सहभागितामूलक सर्वेक्षण, २०८०

५.४.२ अनाथ तथा टुहरा बालबालिकाहरूको विवरण

यस गाउँपालिकाका विभिन्न वडाहरूमा गरी ५ जना बालक र ६ जना बालिका घरपरिवार विहिन रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नं.	घरपरिवार विहिन बालबालिकाको संख्या		जम्मा
	बालक	बालिका	
१	३	१	८
२	०	०	०
३	०	०	०

वडा नं.	घरपरिवार विहिनबालबालिकाको संख्या		जम्मा
	बालक	बालिका	
४	१	२	३
५	१	३	४
६	०	०	०
७	०	०	०

५.४.३ यूवाक्लब सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा १३ वटा युवा क्लबहरू रहेका छन् । विभिन्न सामाजिक क्षेत्रमा क्रियाशिल युवा क्लबहरूको विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	यूवाक्लबको नाम	ठेगाना	सदस्य संख्या		मुख्य कार्य
			युवा	युवती	
१	कोटदेवल शान्ति यूवा क्लब	वडा नं १ कोटदेवल	३०	१०	समाज सुधार
२	जनज्योती यूवा क्लब	वडा नं. १ डुम्राकोट	२०	१०	समाज सुधार
३	शक्ति यूवा क्लब	वडा नं. १ रनाडा	३०	५	समाज सुधार
४	जनचेतना यूवा क्लब	वडा नं. १ ठाना	२५	०	समाज सुधार
५	समाज कल्याण यूवा क्लब	वडा नं. १ जिन्नाडा	१०	५	समाज सुधार
६	नानन देव यूवा क्लब	वडा नं. १ लेकी	१५	०	समाज सुधार
७	जन विकास यूवा क्लब	वडा नं २ बाडेगाउँ	५०	४०	समाज सुधार
८	सुर्मा देवि यूवा क्लब	वडा नं २ २	२५	२०	समाज सुधार
९	आर. आई. सी. यूवा क्लब	वडा नं. २ खेतकोट	३०	२४	समाज सुधार
१०	धलपुरा यूवा क्लब	वडा नं. ५ द्वारी	७	४	समाज सुधार
११	सप्तर्षी यूवा क्लब	वडा नं. ५ किनाडा	७	४	जनचेतना
१२	सेती साईपाल यूवा क्लब	वडा नं ५	५	४	समाज सुधार
१३	जयउजला यूवा क्लब	वडा नं ६	६	५	कुरीतिको अन्त्य
१४	साईनो स्टार यूवा क्लब	वडा नं.७ ठकुन्ना			समाज सुधार

१५	मालिका यूवा क्लब	वडा नं. ७ दय			समाज सुधार
१६					

५.४.४. खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरन्जन स्थल सम्बन्धी विवरण ।

यस गाउँपालिकाको वडा नं १, २,३,४ र ७ मा गरी ७ वटा पिकनिक स्थलहरू रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नं.	स्थलको नाम	उपयोग खेलकुद /प्रदर्शनी /मनोरञ्जन / पिकनिक	क्षेत्रफल/ आकार वर्ग मि.	स्वामित्व (सरकारी, सामुदायिक, निजी, अन्	आम्दानी (बार्षिक रु.)	सेवाग्राही/आगन्तुक संख्या (बार्षिक)
१	बस्तल	पिकनिक	२०००	सामुदायिक		
	ईछ्यौन	पिकनिक	१०००	सामुदायिक		
	नौलो वन	पिकनिक	२०००	सामुदायिक		
	बाटुल्या	पिकनिक	१५००	सामुदायिक		
२	उनेसैन खेल मैदान	खेल मैदान	१०००	सामुदायिक		
	मालिका पर्यटकिय पार्क	पार्क	१५००	सामुदायिक		
	भतेली	पिकनिक/मनोरञ्जन	१००००	सामुदायिक		
३	हरेना मालिका	पिकनिक/मनोरञ्जन	१५००	सामुदायिक		
४	कालसैन सामुदायिक वन	पिकनिक	१०००	सामुदायिक		
५	गोलाकाँडा	पिकनिक	२०००	सामुदायिक		
६	डौरामथि	पिकनिक	३००	सामुदायिक		
	गतौन	पिकनिक	६००	सामुदायिक		
७	मालिका पर्यटकिय क्षेत्र डौडी	पिकनिक मनोरञ्जन/धार्मिक	१२००	सामुदायिक		
	कुयालचौर	पिकनिक	२०००	सामुदायिक		

५.५.५. मुख्य चाड,पर्व तथा मेला जात्रा सम्बन्धी विवरण

दशैं, तिहार, भुव, सिउरो, माघेसंक्रान्ति, शिवरात्री यस गाउँपालिकामा मनाइने मुख्य चाडपर्वहरू हुन् । विभिन्न वडाहरूमा मनाइने चाडपर्वहरूको विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नम्बर	मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्यविशेषता (धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन)	कैफियत
१	दशैं, तिहा, गौरा, भुव, शिवरात्री, माघेसंक्रान्ति, चैते अष्टमी, विसु	समुदायमा	भदौ, असोज, मंसिर, पौष	ऐतिहासिक, धार्मिक	
२	वडा दशमी, माघेसंक्रान्ति, गावा संक्रान्ति, भुओ, चैते अष्टमी, नयाँवर्ष, हरेलो	वाडेगाउँ	असोज, कार्तिक, माघ १, भदौ १, पुष, चैत, वैशाख, भदौ १८	धार्मिक	
३	इन्द्रजात्रा, गौरा पर्व, माघेसंक्रान्ति, शिवरात्री, विसु, आश्विन १४ पर्व	मष्टा मन्दिर, तपोवनतिर्थ स्थान, लामादेव मन्दिर	औसी पूर्व, रात्री, दिनमा	धार्मिक, ऐतिहासिक	
४	मकरसंक्रान्ति, शिवरात्री, दशैं, गौरा, चैते अष्टमी	तपोवनतिर्थ स्थान, कालसैन प्रांगण	दिनमा	धार्मिक	
५	सिउरो, दशैं, भुवो		भदौ, असोज	धार्मिक	
६	सिउरो, दशैं, भुवो		भदौ, असोज	मनोरञ्जन, धार्मिक	
७	दशैं, तिहार, भुवो		असोज	मनोरञ्जन, धार्मिक	

परिच्छेद : ६ वन तथा वातावरणीय स्थिति

यस परिच्छेदमा वन तथा वातावरण, जैविक विविधता, जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन जस्ता विषय र क्षेत्र समावेश गरिएको छ ।

६.१. वन ,जैविक विविधता तथा वातावरण

६.१.१. वनको विवरण

यस गाउँपालिकामा ३१ वटा सामुदायिक वनहरू रहेका छन् । सबैभन्दा बढी वडा नं २ मा ७ वटा सामुदायिक वनहरू रहेका छन् भने वडा नं ३ मा २ वटा मात्र सामुदायिक वनहरू रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

सि.नं.	सामुदायिक वनकोनाम	ठेगाना	क्षेत्रफल	घरधुरी	जनसंख्या	हस्तान्तरण मिति
१	रनाडा सामुदायिकवन	मष्टा -१	२०९४	२६७	१९२२	१/१९/२०५१
२	अकुडा सामुदायिक वन		५८.२३	२३४	१६८८	३/२१/२०५५
३	घट्टे वगर सामुदायिकवन		१५.७२	५४	४११	९/१५/२०५५
४	मत्तिनाउला सामुदायिकवन		४५९.९	२३४	१६८८	४/१/२०६१
५	पाल्ती सामुदायिक वन		३८	८६	७६२	३/१४/२०६४
६	लेकी थुम्को सामुदायिकवन		१३.५	५७	४३७	३/२३/२०५३
७	दाउनेमेला चुफि दुङ्गासामुदायिक वन	मष्टा -२	१२	२८	६७	३/२५/२०५४

८	तिनगाउँपातल सामुदायिकवन		२०	३१	२४८	३/२५/२०५४
९	पारीवन सामुदायिक वन		७२१.२	८३	१०७९	३/२१/२०५५
१०	भैरव पातल सामुदायिकवन		१.६	१६	११३	२०५३/३/२१
११	सदावाहार सामुदायिक वन		१२.८	९२	५४०	३/२१/२०५८
१२	माडुपातल सामुदायिक वन		५.२	१३५	६११	३/२१/२०५८
१३	खातीमेला सामुदायिक वन		२.१५	१७	९३	३/२१/२०५८
१४	बाटपालो सामुदायिक वन		९.७५	३७	१६८	३/२४/२०६०
१५	धौलपुर सामुदायिक वन		८.८९	३०	१८७	२/१३/२०६१
१६	घटाल देव सामुदायिक वन		११.६२	६४	२७५	२/१३/२०६१
१७	सिममाडु सामुदायिक वन		२.३७	५७	३७०	११/२२/२०६५
१८	पारीमेला सामुदायिक वन		२३.१	५७	३४६	१२/२५/२०५९
१९	पारीविडी सामुदायिक वन		१६.४	१३८	८८६	३/१४/२०५३
२०	भैतनको सेरोफेरोसामुदायिक वन		१२९.४	७३	५०१	३/२१/२०५३
२१	गोयाला सामुदायिक वन		१४.१४	५७	१६५	३/२१/२०५३
२२	लोदपानी सामुदायिक वन		२.९	४२	२७६	३/२१/२०५५
२३	ढँडार मष्टा महिलासामुदायिक वन		८.३९	७७	७२६	४/२६/२०७८
२४	नेटोचौधार सामुदायिकवन	मष्टा -३	१०६.५	१७७	१४२३	९/५/२०५८
२५	लालेको पातल सामुदायिकवन		२८.४	७९	५०८	१/२२/२०६६
२६	पारीवन सामुदायिक वन		३२.६२	८९	५८२	३/१४/२०५३
२७	कालसैन सामुदायिक वन		९.७२	५५	४१४	१२/१४/२०५५
२८	रामरी सामुदायिक वन		४	२०	२११	३/२५/२०५७
२९	पातल सामुदायिक वन		३.८४	१६	१२८	३/२४/२०६०
३०	वनरादेव सामुदायिक वन	मष्टा-४	१४९.३	९९	७८१	६/२५/२०७२
३१	सकुन्याडी सामुदायिकवन		६७.२	५२	३५३	३/२५/२०६०
३२	लामीचौर नाउछारसामुदायिक वन		११.६२	४२	३९१	३/८/२०६२
३३	लीप्यानु गैरीभज्याङ्ग		१५२.३	१३७	११६२	१०/१५/२०६४
३४	किनाडी पातल सामुदायिकवन	मष्टा -५	१५२.८	७३	५०६	१/१२/२०५३
३५	द्वारी सामुदायिक वन		२५३.६	२०१	७७४	३/२९/२०५३

३६	रिखाली महिलासामुदायिक वन	वडा नं.५/६/७	३३.६१	७०	५१३	३/२४/२०६०
३७	खोल्लोक सामुदायिक वन	मष्टा -६	१०	४५	६७५	३/२७/२०५४
३८	माचकापातल सामुदायिकवन		४.०५	३१७	११४५	२/१३/२०६१
३९	पेटारीमेला सामुदायिकवन	मष्टा -६/७	८०.५ ४	२४७	२२०	११/२७/२०५२
४०	बगीर सामुदायिक वन	मष्टा -६/७	६.३५	२२०	१५०९	२/१३/२०६१
४१	लटौन सामुदायिक वन	मष्टा -७	७२८	७८	२६४	२/१६/२०५०
४२	ठकुन्ना सामुदायिक वन		७०.५१	१२०	४८१	१/१२/२०५३
४३	पारीपातल सामुदायिक वन		७२.७१	११७	४७७	३/२१/२०५३
४४	दय सामुदायिक वन		१०७५	११२	५७५	३/२५/२०५४
४५	बुढी पातल सामुदायिकवन		४८.८ ८	७८	५३९	३/११/२०५८
४६	कलेनी डाँडा समुदायिकवन		३.८१	४६	३१६	३/२४/२०६०
	जम्मा		६७८७	४४५६	२७५०६	

६.१.२ जडिबुटीको विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न सामुदायिक वनहरूमा सुगन्धवाल, कटुकी, पाषणवेद, लोक्ता जस्ता बहुमुल्य जडीबुटीहरू पाइने गर्दछन् । यसको संकलन तथा विक्रीबाटपनि स्थानीयहरूले आम्दानी गरिरहेका छन् । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

जडिबुटीको नाम	वनको नाम	वडा नम्बर	उत्पादन (के.जि.)	बार्षिक आम्दानी (रु. हजारमा)	बार्षिक राजस्व संकलन (रु. हजारमा)
सुगन्धवाल	मालिका	१	१५०		
भिर्णेतजणा	माईतिवन	१	२५		
लसुन	माईतिवन	१	१००००		
सातो च्याउ	माईतिवन	१	५०००		
लोक्ता	माईतिवन	१	५०		
लालिगुरास	माईतिवन	१	२५०		
चिच्याईतो	माईतिवन	१	२५०		
सतुवा	माईतिवन	१	३०००		
कटुकी	माईतिवन	१	१०००		
गुनाल्लो	माईतिवन	१	२०		
पाषणवेद	गोयला सा.व.उ.स.	२	०	०	०
पाषणवेद	पारिवन सा.व.	२	५००	५०	२
चिराईतो	पारिवन सा.व.	२	१००	६०	२
भुनो	पारिवन सा.व.	२	२००	६०	२

जडिबुटीको नाम	वनको नाम	वडा नम्बर	उत्पादन (के.जि.)	बार्षिक आम्दानी (रु. हजारमा)	बार्षिक राजस्व संकलन (रु. हजारमा)
लोक्ता	पारिवन सा.व.	२	१५००	०	०
हत्ताजडी	पारिवन सा.व.	२	१००	५०	२
	लालेको पातल	३	२०	१५००	
भिड्याली	कालसिन सा.व.	४	४०	२५००	
कड्की, सतुवा र पाषणवेद	लटौन सा.व.	७	२०००	४००००	१००००
कड्की, सतुवा र पाषणवेद	दय सा.व.	७	३०००	५००००	१२०००
कड्की, सतुवा र पाषणवेद	ठकुत्रा सा.व.	७	२५००	३५०००	१००००

नोट: जडिबुटी भन्नाले काठ, दाउरा र स्याउला बाहेक अन्य वन पैदावर जस्तै: जरा, पात, फूल, फूल, खोटो, रस, चोप, कोया, विया, भुवा आदी बुझ्नु पर्दछ ।

६.१.३. चरन क्षेत्र

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका चरन क्षेत्रहरू विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा नम्बर	चरन क्षेत्रको नाम	चरन हुने स्थान	क्षेत्रफल ((व.कि.मि.))	चरन व्यवस्थापन प्रणाली (घुम्ती, चक्लाबन्दी, सामान्य)
१	माईतिवन	माईतिवन	१००००	सामान्य
	भुस्या	भुस्या	१५०००	सामान्य
	नौलावन	नौलावन	१५०००	सामान्य
	इछौन	इछौन	१००००	सामान्य
	अकुडा	अकुडा	१५०००	सामान्य
	घट्टेनगर	घट्टेनगर	१००००	सामान्य
	रजानीगडा	रजानीगडा	५०००	सामान्य
४	लामपाटा	लामपाटा		सामान्य
७	तल्ला खरक	तल्ला खरक सिम	३५०००	घुम्ती
	बिराइना	बिराइना	२०००	घुम्ती

६.१.४.जैविक विविधता सम्बन्धी विवरण

हिमाली क्षेत्र अन्तर्गत रहेको यस गाउँपालिका जैविक विविधताका हिसावले निकै अक्बल मानिन्छ । जैविक तथा वानस्पतिक महत्वका जीव तथा वनस्पति मध्ये यो क्षेत्रमा झारल, रतुवा, चितुवा, भालु, घोरल, बँदेल जस्ता जनावर र डाँफे, मुनाल, कालिज जस्ता चरा पाइने क्षेत्र चराहरूको वसोवास स्थलको रूपमा परिचित छ । जडिबुटीकाहरूमा लौंठे सल्लो, पाखनवेद, हातेजडी, सतुवा, पाँचऔंले, अत्तिस, टिमुर र बाज, गुराँस, सल्लो, उत्तीस, देवदार लगायतका वनस्पति पाइन्छ । यस सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

प्रकार	विवरण
वनस्पती	लौंठे, सल्लो, पाखनवेद, हातेजडी, सतुवा, पाँचऔंले, अत्तिस, टिमुर, चिराइतो, पदमचाल, काकरसिरा जस्ता जडिवुटी र बाज, गुराँस, सल्लो, उत्तीस, देवदार, धुपिसल्ला
पशुपक्षी	रातो पण्डा, कस्तुरी, झारल, रतुवा, चितुवा, भालु, घोरल, बँदेल जस्ता जनावर र डाँफे, मुनाल, कालिज

६.१.५. जलश्रोत तथा जलाधर क्षेत्र र उपयोगको स्थिति

यस गाउँपालिका भित्र सेती नदी, भातेखोला, डुग्रीगाड र पाल्तीखोला लगायत बाह्रै महिना बहने खोलाहरू यस क्षेत्रमा रहेका छन् । घट्ट, सिंचाइ तथा खानेपानीका लागि जलश्रोतको उपयोग हुने गरेको छ ।

६.२.विपद जोखिम तथा व्यवस्थापन

६.२.१.जोखिम युक्त स्थानमा बसोवास गरेका परिवार विवरण (संवेदनशिल)

यस गाउँपालिकामा २१५० घरधुरीहरू विपद जोखिमयुक्तक्षेत्रमा बसोवास गर्ने गर्दछन् । मुख्यगरी पहिरो, बाढी र अति भिरालो जमिन विपद जोखिमका मुख्य कारकहरू हुन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ

वडा नं.	जोखिमयुक्त स्थान	घरधुरी संख्या					
		पहिरो	नदि कटान	बाढी	अति भिरालो	अन्य	जम्मा
१	जिन्नाडा	७५	४०	०			७५
	लेकी	३०		०			३०
	रनाडा	५		०			५
	सम्देउ	०	१७	०			१७
	जालतडी	०	२०	२०			४०
	डुग्री	०		३०			३०
२	धनातोली	१५०		०			१५०
	खिकाला	३०		०			३०
	घट्टाला	५०		०			५०
	बाडेगाउँ	०		२०			२०
	मेलखेत	०		१७			१७
	तिनगाउँ	०		३०			३०
	तुती	०		२०			२०
३	गैरी गाउँ	१५०		१७			१६७
	भिन्मड	३०		३०			६०
	धामीगाउँ	५		२०			२५
	भण्डारी गाउँ	०		१०			१०

४	भातेखोला	१२०		०			१२०
	वास्तोली	३०		०			३०
	बावन गाउँ	२५		०			२५
	आग्रा	५	२०	०			५
५	ठुलापाल्ता किनाडा	२०		०			२०
	थला बस्ती	५		०			५
	देवान बस्ती	३०		०			३०
	लाम्पाटा	०		१७			१७
	माछेपानी	०		३०			३०
	भिमढुङा	०		२०			२०
	तलचौर	०		४०			४०
६	झाड गाउँ	९०		०			९०
	रोकाया बाडा	३५		०			३५
	हलारा	२०		०			२०
	कमेडीखाना	०		२०			२०
	लाम्पाटा	०		२८			२८
७	दय	१४५		४५			१९०
	मल्ला ठकुन्ना	७२		७२			१४४
	तल्ला ठकुन्ना	४०		४०			८०
	लटौन	८७		८७			१७४
	उदापाली	०		१६			१६
जम्मा		१२४९	१०७	६२९	०	०	१९१५

६.२.२. विपदबाट मानवीय क्षती

यस गाउँपालिकामा विगत १ वर्षमा प्राकृतिक विपदबाट कुनै प्रकारको क्षति नभएपनि सर्पदंशबाट ३ जना घाइते र जंगली जनावरको आक्रमणमा परी १ को मृत्यु र ८ जना घाइते भएका थिए । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडा न.	आगलागी		बाढी		पहिरो		शितलहर		रोग माहामारी		सर्पदंस		जंगलीजनावरबाट क्षती		भूकम्प		अन्य	
	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते	मृत्यु	घाइते
१.	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	३	१	८	०	०	०	०

६.२.३. विपदको किसिम अनुसार जोखिमको समय महिना उल्लेख गर्नुहोस्

विपद जोखिमको समय सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा नं.	विपदअनुसार जोखिमको समय (महिना)					
	आगलागी	बाढी डुवान	पहिरो	रोग माहामारी	सर्पको टोकाइ	जंगलीजनावरबाट क्षती
१	चैत्र, वैशाख र जेष्ठ	अषाढ आश्विन	श्रावण, असोज			बाह्रै महिना
२	चैत्र, वैशाख र जेष्ठ	अषाढ देखि आश्विन	श्रावण, असोज			बाह्रै महिना
३	चैत्र, वैशाख र जेष्ठ	अषाढ देखि आश्विन	श्रावण, असोज			बाह्रै महिना
४	चैत्र, वैशाख र जेष्ठ	अषाढ देखि आश्विन	श्रावण, असोज			बाह्रै महिना
५	चैत्र, वैशाख र जेष्ठ	अषाढ देखि आश्विन	श्रावण, असोज			बाह्रै महिना
६	चैत्र, वैशाख र जेष्ठ	अषाढ देखि आश्विन	श्रावण, असोज			बाह्रै महिना
७	चैत्र, वैशाख र जेष्ठ	अषाढ देखि आश्विन	श्रावण, असोज			बाह्रै महिना

६.२.४.विपदको असर विवरण

गाउँपालिकाको वडा नं २, ३ र ४ मा पहिरोबाट १०८४ घरको बाली तथा जग्गाजमीन क्षति भइ रु.३०,५०००० बराबरको क्षति भएको थियो । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्षतिविवरण	विपदको क्षेत्र अनुसार क्षतिविवरण								
	वडा नम्बर	घरगोठ		पशुपक्षी		बाली र जग्गाजमीन		अन्यक्षती	
		परिवार	क्षति रकम(रु.)	परिवार	क्षति रकम(रु.)	परिवार	क्षति रकम(रु.)	परिवार	क्षति रकम (रु.)
पहिरो	२	०	०	०	०	७४१	२४०००००	०	०
	३	४०	४०००००	०	५५०००	१७७	३५००००	९२	१९००००
	४					१३०	३०००००	८	१५००००
जम्मा						१०४८	३०५००००		

६.२.५.विपदबाट क्षति सार्वजनिक संरचना तथा पूर्वाधार गत ३ वर्षको आधारमा

विपदबाट यस गाउँपालिकामा ३ वटा विद्यालय, २ वटा कुलो क्षति भएका छन् । विगत ३ वर्षको अवधिमा विपदबाट क्षति भएका सार्वजनिक संरचना सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्षतिविवरण	विपदको क्षेत्र अनुसार क्षतिविवरण										
	वडा नम्बर	विद्यालय		पुलपुलेसा		बाटोघाटो		कुलो नहर, खानेपानी		अन्य	
		संख्या	क्षति रकम (रु.)	संख्या	क्षति रकम (रु.)	कि.मी.	क्षति रकम (रु.)	संख्या	क्षति रकम (रु.)	संख्या	क्षति रकम (रु.)
बाढी डुवान	३	१	४०००००	०	०	०	०	०	०	०	०
पहिरो	५-९	१	०	०	०	०	०	२	१०५००	०	०
हावाहुरी	१	१	५०००००	०	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा		३	९०००००	०	०	०	०	२	१०५००	०	०

६.२.६. संरक्षित पानी मुहान जमिन र भौतिक संरचना (नाम स्थान र क्षेत्रफला)

यस गाउँपालिकामा वडा नं ३ र ४ मा गरी ७ वटा पानी मुहान रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

संरक्षितपानीमुहान, जमीन र भौतिक संरचनाको नाम	वडा नम्बर	रहेको स्थान	संरक्षितपानीमुहान, जमीन, खेतवारी र संरचना	
			इकाई	परिमाण
संरक्षितपानीमुहान			हेक्टर	
ढाला भौधारा खानेपानी	३	ढाला	४०	
पनेरी खेन्ला	३			
धारिखोला, तेलपाट	३	नाउला		
मुसेखोला	४	मुसेखोला		
भिरालो	४	मुलडाँडा		
मुलडाडाँ खानेपानी	४	मुलडाँडा		
आग्राखानेपानीपारिपातल	४	पारिपातल		

६.३..फोहोरमैला व्यवस्थापन

यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र फोहोरमैला व्यवस्थापनको उपयुक्त प्रबन्ध भएको छैन । जनसंख्याको बृद्धि, बढ्दो औद्योगिकीकरणका कारण फोहोरमैला निष्काशनमा पनि बृद्धि हुने र त्यसले समग्र पर्यावरणमा पनि असर गर्न सक्ने भएकोले घरबाट निष्काषित हुने कुहिने तथा नकुहिने फोहोरहरु साथै औद्योगिकजन्य फोहोरको व्यवस्थापन गर्न जरुरी देखिएको छ ।

परिच्छेद : ७ भौतिक विकासको अवस्था

यस परिच्छेदमा भौतिक पूर्वाधारको स्थिति र त्यसको उपयोगको अवस्थालाई प्रस्तुत गरिएको छ। जस अन्तरगत सडक, विद्युत, भवन, वस्ती, उर्जा, सूचना संचार र आवास र भवन जस्ता विषयहरू समावेस गरिएको छ

७.१. यातायात पूर्वाधार

७.१.१.सडक संजालको विद्यमान अवस्था

यस गाउँपालिकाका प्रत्येक वडा सडक सञ्जालले जोडिए पनि यातायातको साधन सुचारु हुन सकेको छैन । सदरमुकाम चैनपुर सँगै जोडिएको गाउँपालिका भएता पनि सेति नदिमा यातायातका साधन चलाउन मिल्ने सडक वा पुल नभएको हुनाले यस गाउँपालिकामा यातायातको साधन पुग्न सकेको छैन । यद्यपी हिउँदको समयमा सेती नदीमा अस्थायी काठेपुलको प्रबन्ध गरी गाउँपालिकामा यातायातको साधन पूर्याउन गाउँपालिका प्रयासरत रहेको छ । गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका सडक सञ्जालहरूको विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

७.१.२. सडक मार्ग

वडा नं.	सडकको नाम	जोडिने बस्तिहरू		लम्बाई कि.मि.)	प्रकार(कच्चि,ग्राभेल, कालोपत्रे)	सरदर चौडाई (मि.)	लाभान्वित जनसंख्या
		देखि	सम्म				
१	डुङ्ग्रीभुस्या सडक खण्ड	डुङ्ग्री गाड	डौँका पातल	९.७२	कच्चि	४	२०००
	दखालदेखि ठाना जोड्ने सडक	दखाल	ठाना	०.७५	कच्चि	४	८००
	द्वालवाडासडक खण्ड	सिलिक	डौँका पातल	२.७३	कच्चि	४	१०००
	जिन्डाणालेकि सडक खण्ड	मलारि	लेकि खौला	३.६	कच्चि	३.७५	३००
	डुङ्ग्रीगाड लाछिगाड सडक	डुङ्ग्री गाड	लाछिगाड	२.९३	कच्चि	४	५००
	खेतकोटघचाया सडक खण्ड	खेतकोट	घचाया	१.८६	कच्चि	४	
२	उकालीभतेली सडक खण्ड	उकाली	खड्यालत	९.२६	कच्चि	४	
४	लाछिगाडभातेलि सडक खण्ड	लाछिगाड	उकाली		कच्चि	४	
२,७	लेकखौलाउकालि बाडेगाउँ लटौन हुदै चौराथा जोड्ने सडक	लेकि खौला	चौराथा	२०.१४	कच्चि	४.५	
२	मालडांडानौरा बाडेगाउँ सडक ख	मालडांडा	बाडेगाउँ	२.७९	कच्चि	४	
४	लाछिगाडतपोवन सडक खण्ड	लाछिगाड	तपवोन	३.९२	कच्चि	४	

	गोठालपानीआग्राबर्थिङ्गसेन्टर सडक खण्ड	गोठालपानी	आग्रा	१.२२	कच्चि	४	
३,४,६	खेतिधामिगाउँ रिलुगाड हुदै धौलाभिरि जोड्ने सडक	खेति	धौलाभिरि	१६.१७	कच्चि	४	
३	सितलादेखि गैरिगाउँ सडक	सितला	गैरिगाउँ	२.६७५	कच्चि	४	
	सेरासडक खण्ड	हडयाना	सेरा	२.१२	कच्चि	४	
५	कोड्कादेखि तपोवन जोड्ने सडक खण्ड	कोड्का	तपोवन	१.४४	कच्चि	४	
५,६,७	भिमदुङ्गामालिका सडक खण्ड	देबसैन	मालिका पार्क	१७.०३	कच्चि	४	
५	भारिकोटथला गोलाकांडा सडक	भारिकोट	गोलाकांडा	२.९३	कच्चि	४	
६	धौलाभिरिकमेडिखाना सडक खण	धौलाभिरि	कमेडिखाना	०.४२	कच्चि	४	
	अन्साल्नादेखि तल्कोट जोड्ने सडक	अन्साल्ना	डुङ्ग्रामाथि	२.५	कच्चि	४	
५	सेरापैलदेखि मसान घाट जोड्ने सडक	सेरापैल	मोसानघाट	१.३८	कच्चि	४	
७	कुस्यानीखोला देखि लटौन जोड्ने सडक	कुस्यानी खोला	लटौन	१.५	कच्चि	४	
जम्मा				१०५.५८५			

७.१.३. पैदल मार्ग

वडानं.	पैदलमार्गको नाम	जोडिनेबस्तिहरु		लम्बाई(कि.मि.)	प्रकार(कच्चि, ग्राभेल)	लाभान्वित जनसंख्या
		देखि	सम्म			
१	डुङ्ग्री रनाडा गोरेटो बाटो	डुङ्ग्रि गाड	रनाडा	६.५		२०००
	डुङ्ग्रि लेकि गोरेटो बाटो	डुङ्ग्रि गाड	लेकि	२.५		४००
	जिन्नाडा लेकि गोरेटो बाटो	जिन्नाडा	लेकि	१.३		५००
	लेकि घचायागोरेटो बाटो	लेकि	घचाया	२.१		३००

	घचाया रनाडा गोरेटो बाटो	घचाया	रनाडा	२.५		८००
२	गडखेत तिनगाउँ गोरेटो बाटो	गडखेत	तिनगाउँ	३.		१३०००
	घट्टाला बाडेगाउँ गोरेटो बाटो	घट्टाला	बाडेगाउँ	२.		४०००
	तुति दर्फ गोरेटो बाटो	तुति	दर्फे	१.५		१०००
	खिकाला तोला गोरेटो बाटो	खिकाला	तोला	२.		८००
	अधिकारीगाउँ कोरेली गोरेटो बाटो	अधिकारी गाउँ	कोरेली	३.		५०००
३	भातेखोला देखि भिन्मड,धामीगाउँ हुदै सेरा गदाणा जोड्ने गोरेटो बाटो	भातेखोला	सेरा	७.		
	भातेखोला देखि गैरिगाउँ,ताल जोड्ने गोरेटो बाटो	भातेखोला	ताल	४.३		
	भिन्मड देखि आग्रा जोड्ने गोरेटो बाटो	भिन्मड	आग्रा	९.७		
	भातेखोला देखि भण्डारीगाउँ हुदै दुनापाटा सम्म गोरेटो बाटो	भातेखोला	दुनापाटा	२.८		
६	रिलु गाड देखिझाडगाउँहुदै डुङ्गा माथि गोरेटो बाटो	रिलु गाड	डुङ्गामाथि	४१५०		२३००
	रिलु गाड देखि रोकायावाडा ,कमेडिखाना हुदै खोले लेकगोरेटो बाटो	रिलु गाड	खोले लेक	४२५०		२३००
	रिलु चौर हुदै गौडा रिखाला गोरेटो बाटो	रिलुचौर	रिखाला	१८००		३०००
	रिलु चौर देखि जेठारावाडा टोल जोड्ने गोरेटो बाटो	रिलु चौर	जेठारा वाडा	१५००		८००
७	लटौन,रमाला,ठकुन्ना हुदै वडा कार्यालय जोड्ने गोरेटो बाटो	लटौन	वडा कार्यालय	३६००		२०००
	लटौन,रनकुर्याला हुदै दय जोड्ने गोरेटो बाटो	लटौन	दय	५२५०		२५००
	मल्ला ठकुन्ना देखि विद्युत घट्ट जोड्ने गोरेटो बाटो	मल्ला ठकुन्ना	विद्युत घट्ट	२६००		१५००
	तल्ला ठकुन्ना हुदै चिन्या रुख जोड्ने गोरेटो बाटो	तल्ला ठकुन्ना	चिन्यारुख	३०००		२०००
	लटौन हुदै तोला जोड्ने गोरेटो बाटो	लटौन	तोला	२५००		२०००
	वडा कार्यालय हुदै कांडापानी जोड्ने	वडा कार्यालय	कांडापानी	१३००		६००

गोरेटो बाटो					
-------------	--	--	--	--	--

. ७.१.४. झोलुंगे पुल तथा पुलपुलेसा

यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र सेति नदीमा रहेको ८० मी.लम्बाई भएको झोलुंगे पुल बाहेक अन्य खोलामा भएका पुलहरूको संख्या ११ रहेको छ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडानं.	पुलको नाम	पुलभएको खोला वा खोल्सिकोनाम	जोडिनेबस्तिहरू		झोलुङ्गे/ काठे/ट्रष्ट/ पक्कि	लम्बाई(मि.)	अवस्था(राम्रो, ठिकै, जीर्ण)	निर्मित साल
			देखि	सम्म				
१	गएलखोचा झो.पु.	डुङ्ग्रगाड	साडा	पातल	झो.पु.	७५	ठिकै	
	जिन्नाडिगाड झो.पु.	जिन्नाडि गाड	जिन्नाडा	राजिकुडा	झो.पु.	७५	ठिकै	
	डुङ्ग्रगाडझो.पु.	डुङ्ग्रगाड	डुङ्ग्र	ऐडिवाड	झो.पु.	८०	ठिकै	
	घट्टेबगरझो.पु.	लाछिगाड	भातेखोला	लेकि	झो.पु.	७०	ठिकै	
२	हलेखाडाझो.पु.	दोखाडे	धनातोली	हलेखडा	झो.पु.	६०		निर्माणा धिन
	धनाघाटझो.पु.	धनाघाट	उकाली	खेतकोट	झो.पु.	५०	ठिकै	
	तुतिपुल	तुति गाड	आटोगाड	डाफे	ट्रष्ट	३०	ठिकै	
	खिकालीगाड काठे पुल	खिकाली गाड	खिकाला	कोरेली	काठे पुल	३०	जिर्ण	
	अंगबगरकाठे पुल	अंकु	अंकु	कोरेली	काठे पुल	३०	जिर्ण	
	पाल्तपुल	सिस्यना गाड	सिस्याना	पाल्त	काठे पुल	३०	जिर्ण	
६	रिलुगाड काठे पुल	रिलु गाड	रिलु	गतौन	काठे पुल	२०	ठिकै	
७	दोगाडेकाठे पुल	रिलु गाड	दय	तल्ला खर्क	काठे पुल	१५	ठिकै	
	गोरुतराउनाकाठे पुल	रिलु गाड	ठकुन्ना	पारी	काठे पुल	२०	ठिकै	
	अनाकाठे पुल	रिलु गाड	रमाला	लटौन	काठे पुल	२०	ठिकै	

७१.५. सवारी रुटको विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र २ वटा सवारी रुटहरू रहेका छन् । ती रुटहरूमा चल्ने जीपले स्थानीय स्तरमा यातायातको सुविधा उपलब्ध गराइ रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

सवारी रुट			
देखि	सम्म	समय	गाडीको प्रकार
चैनपुर	किनाडा हुदै दय	१:३० बजे	जीप
डुग्री	लेकी कोटदेवलहुदै रनाडा	३० मिनेट	जीप
डुग्री	जिन्नाडा भातेखोलाधामीगाउँ सेरा हुदै वडा न ६ र ७	२ घण्टा ३० मिनेट	जीप
डुग्री	लेकी खेतकोट उकालीहुदै धनातोली	२ घण्टा	जीप
डुग्री	लेकी खेतकोट उकाली बाडेगाउँहुदै लटौन दय	२ घण्टा ३० मिनेट	जीप

७.१.६. सरकारी भवन

यस गाउँपालिका भित्र रहेका सरकारी भवन सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेका छन् ।

वडा नं.	भवनको नाम	भवन भएको स्थान	कार्यालयको नाम	क्षेत्रफल (वर्ग मि.)		अवस्थाराम्रो , ठिकै, जिर्ण
				जग्गा	भवन	
१	स्वास्थ्य चौकी भवन	कोटदेवल	स्वास्थ्य चौकी	२२०	१००	जिर्ण
	वडा कार्यालय भवन	कोटदेवल	वडा कार्यालय	१२००	१२०	राम्रो
२	वडा कार्यालय भवन	धरील्ल	वडा कार्यालय भवन	५००	२००	राम्रो
	मष्टा स्वास्थ्य चौकी	खिकाला	स्वास्थ्य चौकी	२२०	१२०	जिर्ण
	नौरा बर्थिङ्ग सेन्टर	नौरा	बर्थिङ्ग सेन्टर	४००	२००	राम्रो
३	वडा कार्यालय भवन	भाँगेतोला	वडा कार्यालय	६००	३००	राम्रो
	भाँगेतोला आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्र	भाँगेतोला	स्वास्थ्य केन्द्र	१२०	१००	राम्रो
४	भातेखोला स्वास्थ्य चौकी	भातेखोला	स्वास्थ्य चौकी	१००	८०	जिर्ण
५	वडा कार्यालय भवन	भारीकोट	वडा कार्यालय	१०००	३००	राम्रो
	भाडीकोट आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्र	भारीकोट	स्वास्थ्य केन्द्र	२००	१२०	राम्रो
	थला बर्थिङ्ग सेन्टर	थला	बर्थिङ्ग सेन्टर	१२०	८०	राम्रो

वडा नं.	भवनको नाम	भवन भएको स्थान	कार्यालयको नाम	क्षेत्रफल (वर्ग मि.)		अवस्थाराम्रो , ठिकै, जिर्ण
				जग्गा	भवन	
६	वडा कार्यालय भवन	रिलु	वडा कार्यालय	४५००	४००	राम्रो
	रिलु स्वास्थ्य चौकी	रिलु	स्वास्थ्य चौकी	७५०	३००	जिर्ण
७	वडा कार्यालय भवन	ठकुन्ना	वडा कार्यालय भवन	८००	४००	राम्रो
	ठकुन्ना आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्र	ठकुन्ना	स्वास्थ्य केन्द्र	४००	१२०	राम्रो
	लटौन बर्थिङ्ग सेन्टर	लटौन	बर्थिङ्ग सेन्टर	४००	१००	राम्रो

७.१.७. सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवन

यस गाउँपालिकाका विभिन्न वडामा गरी २३ वटा सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवनहरू रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

वडानं.	भवनको नाम	भवन भएको टोलको नाम	कार्यालयको नाम	क्षेत्रफलब.मि.		भवनकोअवस्था(राम्रो, ठिकै,जिर्ण)
				जग्गा	भवन	
१	कृषि उपज संकलन केन्द्र	कोटदेवल	संकलन केन्द्र	१२०	७५	राम्रो
	डुङ्ग्रि क्रिया घर	डुङ्ग्रि	क्रियाघर	३५	२५	राम्रो
	जिन्नाडा क्रिया घर	जिन्नाडा	क्रियाघर	२५	२०	जिर्ण
	रुपदेउलि क्रिया घर	रुपदेउली	क्रियाघर	३०	२०	राम्रो
	गलेचौर सामुदायिक भवन	गलेचौर	सामुदायिकभवन	४०	३०	राम्रो
	भण्डारी टोल क्रिया घर	भण्डारीटोल	क्रियाघर	३०	२५	राम्रो
	कोटदेवल सामुदायिक भवन	राउवाडा	सामुदायिकभवन	१००	५०	राम्रो
	महिला सामुदायिक भवन	द्वालबाडा	सामुदायिक भवन	१००	७०	राम्रो
२	कृषि उपज संकलन केन्द्र	धुरिल्ल	संकलन केन्द्र	३००	८०	राम्रो
	तुति सामुदायिक भवन	तुति	सामुदायिकभवन	०.५		राम्रो
	कृषि उपज संकलन केन्द्र	धुरिल्ल	संकलनकेन्द्र			राम्रो
	वाडेगाउँ सहकारी भवन	वाडेगाउँ	सहकारी भवन	०.५		राम्रो

	अधिकारी गाउँ सा. भवन	अधिकारी गाउँ	सामुदायिक भवन	१००	७५	
३	ओडेतोला सामुदायिक भवन	ओडेतोला	सामुदायिकभवन	१५०	१००	राम्रो
	गैरीगाउँ सामुदायिक भवन	गैरीगाउँ	सामुदायिकभवन	१२०	१००	राम्रो
	भिन्मड बाचनालय	भिन्मड	सामुदायिकभवन	१००	८०	जिर्ण
	भण्डारीगाउँ सामुदायिक भवन	दुनापाटा	सामुदायिकभवन	१३०	१००	राम्रो
४	कृषि उपज संकलन केन्द्र	बामन गाउँ	संकलन केन्द्र	२००	७०	राम्रो
५	लाम्पाटा सामुदायिक भवन	लाम्पाटा	सामुदायिकभवन	१५०	६०	राम्रो
६	कृषि उपज संकलन केन्द्र	रिलु	संकलन केन्द्र	२००	७०	राम्रो
७	कृषि उपज संकलन केन्द्र	दय	संकलन केन्द्र	२००	७०	राम्रो
	लटौन सामुदायिक भवन	लटौन	सामुदायिक भवन	४००	७०	राम्रो
	तल्ला ठकुन्ना सा. भवन	तल्ला ठकुन्ना	सामुदायिक भवन	३००	६०	जिर्ण
	मल्ला ठकुन्ना सा. भवन	मल्ला ठकुन्ना	सामुदायिक भवन	६००	७०	राम्रो
	दय सामुदायिक भवन	दय	सामुदायिक भवन	२००	७०	ठिकै

७.१.८. टाढाको वस्तीबाट सम्बन्धीत गापा नपाको केन्द्र पुग्न लाग्ने अनुमानित समय

यस गाउँपालिकाको सबैभन्दा टाढा रहेको साविकको रिलु गाविस हालको वडा नं ५,६,७ हो । यहाँबाट करीब ६ घन्टामा गाउँपालिकाको केन्द्र साविकको भातेखोलामा पुग्न सकिन्छ ।

बडा नम्बर	गापा केन्द्रसम्म पुग्नलाग्ने समय घन्टामा
१	१
२	१
३	३०मिनेट
४	१५ मिनेट
५	२.५
६	२
७	२.५

७.१.९. बसपार्क तथा बस विसौनी सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा हालसम्म यातायातका साधन सञ्चालनमा नआएकोले कुनै पनि प्रकारको बस विसौनी तथा बसपार्कका प्रबन्ध हालसम्म नभएको पाइएको छ ।

७.२. विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा

७.२.१.) इन्धन उपयोग विवरण खाना पकाउने इन्धनको आधारमा घरपरिवार(

गाउँपालिकामा प्रायजसो सबै घरपरिवारमा दाउरालाई खाना पकाउने मुख्य इन्धनको रूपमा दाउराको उपयोग गर्ने गर्दछन् । कूल २४४५ घरधुरी मध्ये ९९ प्रतिशत वा २५२१ घरपरिवारमा दाउराको उपयोग हुने गरेको देखिन्छ । अन्य घरपरिवार गोबर ग्याँस २ परिवारमा इन्धनको रूपमा उपयोग हुँदै आएको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडानं	जम्मा	ईन्धनकोप्रकार						
		काठ/दाउरा	प्रटोलियमग्यास	बिजुली	गोबर	बायोग्यास	स्ट्रोक	अन्य
१	५९४	५८९	५	०	०	०	०	०
२	४७५	४७१	४	०	०	०	०	०
३	३०९	३०३	६	०	०	०	०	०
४	२८५	२८४	१	०	०	०	०	०
५	२८५	२८४	०	१	०	०	०	०
६	२६४	२६२	२	०	०	०	०	०
७	३३३	३२८	४	१	०	०	०	०
जम्मा	२५४५	२५२१	२२	२	०	०	०	०

७.२.२.बत्ति बाल्ने इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार

यस क्षेत्रमा बत्तीको लागि उपयोग गरिने इन्धनको रूपमा बिजुली, मटितेल, सोलार लगायतका रहेका छन् । जस मध्ये सबै भन्दा कम २ घरपरिवारले मट्टितेलको उपयोग गर्ने गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी अन्य विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडानं	जम्मा	बत्तीकोप्रयोगको स्रोत				
		बिजुली	सोलार	मट्टितेल	बायोग्यास	अन्य
१	५९४	७८	५०३	१	०	१२
२	४७५	२६५	१९१	०	०	१९
३	३०९	७	२८५	०	०	१७
४	२८५	१०६	१४२	१	०	३६
५	२८५	४३	२४०	०	०	२

६	२६४	२४६	१६	०	०	२
७	३३३	२०७	९६	०	०	३०
कुलजम्मा	२५४५	९५२	१४७३	२	०	११८

७.३.३. जलविद्युत , सौर्य उर्जा, वायु उर्जाबाट विद्युत उत्पादन विवरण

यस गाउँपालिकामा रहेका ११ वटा लघु जलविद्युत आयोजनाबाट ३४६ किलोवाट विद्युत उत्पादन भइ रहेको छ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र .सं.	विद्युत उत्पादन आयोजनाको नाम	ठेगाना	क्षमता (वाटवा किलो वाट)
१	भौराडी छडा लघु जल विद्युत आयोजना	मष्टा १ कोटदेवल	२२
२	साईदुङ्गा लघु जल विद्युत आयोजना	मष्टा १ कोटदेवल	४५
३	डुङ्ग्री गाड खोलालघु जल विद्युत आयोजना	मष्टा १ डुङ्ग्री	१९
४	लाछ्मीगाडलघु जल विद्युत आयोजना	मष्टा २ लाछ्मीगाड	१८
५	दोगाडेगाड लघु जल विद्युत आयोजना	मष्टा २ तुती	४६
६	लाछ्मी गाड खोलालघु जल विद्युत आयोजना	मष्टा ३ र ४	२१
७	आग्रा लघु जल विद्युत आयोजना	मष्टा ४ आग्रा	१५
८	द्वारी गाड लघु जल विद्युत आयोजना	मष्टा ५ द्वारी	४२
९	तल्लो रिलुगाड लघु जल विद्युत आयोजना	मष्टा ६ रिलु	२२
१०	माथिल्लो रिलुगाडलघु जल विद्युत आयोजना	मष्टा ७ दय ठकुन्ना	३१
११	रिलुगाड लघुजलविद्युत पिको हाईड्रो पावर	मष्टा ७ लटौन	१२
जम्मा			३५८

७.३. सञ्चार तथा प्रविधि

७.३.१. उपलब्ध सेवा सुविधाको आधारमा घरपरिवारको विवरण)आधुनिक सुबिधामा पहुँच सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा उपलब्ध सेवा सुविधा हेर्दा २०२८ घरधुरीले रेडियो र २२१६ घरपरिवारमा मोबाइल जस्ता सुबिधाको उपयोग गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा नं.	सेवा सुविधाको विवरण											
	रेडियो	टेलिभिजन	ल्यान्डलाईन टेलिफोन	सधारण मोबाईल	स्मार्ट मोबाईल	कम्प्युटर ल्यापटप	इन्टरनेट	कार/जिप/भेन	मोटरसाइकल/स्कुटर	बाईसाइकल	ईलेक्ट्रिक प्यान	फ्रिज
१	५५५	३३	१५	५२६	४१०	९	३४९	९	२	१	१	०
२	४०६	१७	१	४४१	३१५	८	२४५	१	१	१	२	०
३	२३१	५	४	२४३	१६९	१	११३	२	१	१	०	०
४	२५७	२	२	२५७	२०२	१९	१५४	१	०	०	०	१
५	१९९	१	०	२२३	१२१	७	४८	०	०	०	०	०
६	१९१	२	२	२४५	१९४	५	८	२	०	०	०	०
७	२२९	१०	५	२८१	१८१	५	६१	२	४	०	०	०
जम्मा	२०६८	७०	२९	२२१६	१५९२	५४	९७८	१७	८	३	३	१

७.४.आवास तथा भवन

७.४.१.घरको जगको आधारमा घरपरिवार

गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका घरहरू जगको आधारमा हेर्दा सबै भन्दा उच्च संख्यामा ढुङ्गा, इटा र माटो प्रयोग भएका घरमा बस्ने घरपरिवार संख्या ९७.५२ प्रतिशत रहेको छ भने ढुङ्गा, इटा र सिमेन्ट प्रयोग भएकाको संख्या २.०८ प्रतिशत मात्र रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडानं.	जम्मा	घरको जगको प्रकार				
		माटो ईटा/ढुङ्गा	सिमेन्ट ढुङ्गा	सिमेन्ट ढलान पिल्लर	काठकोपिलर बाँस	अन्य
१	५९४	५६७	२१	६	०	०
२	४७५	४६९	६	०	०	०
३	३०९	३००	७	२	०	०
४	२८५	२७४	११	०	०	०
५	२८५	२८४	०	०	१	०
६	२६४	२६२	२	०	०	०
७	३३३	३२६	६	०	१	०
जम्मा	२५४५	२४८२	५३	८	२	०

प्रतिशत	१००	९७.५२	२.०८	०.३१	०.०८	०.००
---------	-----	-------	------	------	------	------

७.४.२ छानोको प्रकारको आधारमा घरधुरी

गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका घरहरूलाई छानाको प्रकारका आधारमा हेर्दा सबै भन्दा उच्च संख्यामा टायल वा स्लेटले छाएका घरहरूमा ९०.३३ प्रतिशत घरपरिवार बस्ने गरेको देखिन्छ । सबै भन्दा न्यून संख्यामा माटो, काठ, फलायक र टायलको घरमा बस्ने घरपरिवार संख्या १ मात्र रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडानं.	जम्मा	घरकोछानो							
		जस्ता पाता	सिमेन्टढलान	खरपराल	टाईल	ढुङ्गा/स्लेट	काठ/फल्याक	माटो	अन्य
१	५९४	१९	२०	३	१	५५१	०	०	०
२	४७५	१२८	४	०	०	३४२	१	०	०
३	३०९	१	७	३	०	२९८	०	०	०
४	२८५	८	७	०	०	२६०	०	०	१०
५	२८५	१६	३	३	०	२६२	०	१	०
६	२६४	६	०	१	०	२५७	०	०	०
७	३३३	३	१	०	०	३२९	०	०	०
जम्मा	२५४५	१८१	४२	१०	१	२२९९	१	१	१०
प्रतिशत	१००	७.११	१.६५	०.३९	०.०४	९०.३३	०.०४	०.०४	०.३९

७.४.३. घरको पर्खालको आधारमा घरपरिवार

यस क्षेत्रका घरहरूलाई घरको पर्खालको प्रकारका आधारमा हेर्दा सबै भन्दा उच्च संख्यामा ढुङ्गा, इटा र माटो प्रयोग भएका घरहरूमा ९६.११ प्रतिशत घरपरिवार बस्ने गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा	जम्मा	बाहिरीभित्तामा प्रयोग हुने सामग्रीहरू						
		माटोको जोडाई ईटा ढुङ्गा	सिमेन्टजोडाई भएको ढुङ्गा	काठ/फल्याक	बाँस	काँचोईटा	जस्ता/टिन	अन्य
१	५९४	५६३	२९	०	०	२	०	०
२	४७५	४५९	१५	०	०	१	०	०
३	३०९	२९९	९	१	०	०	०	०

४	२८५	२६८	१२	०	०	०	०	५
५	२८५	२७४	३	०	२	५	०	१
६	२६४	२६०	४	०	०	०	०	०
७	३३३	३२३	६	०	०	४	०	०
जम्मा	२५४५	२४४६	७८	१	२	१२	०	६
प्रतिशत	१००	९६.११	३.०६	०.०४	०.०८	०.४७	०.००	०.२४

७.४.४.शवदाह स्थल तथा समाधिस्थल सम्बन्धि विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र शव विसर्जनका लागि ५ वटा शवदाहस्थलहरु रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

स्थल	ठेगाना
सेतीनदी लाछीगाउँ दोभान	मष्टा ४
सुनिगाउँको दोभान	धमेना
मालिका घुम्का	मालिकागाउँ हरेना
च्यान डाँडा	चुचकोट
सेरुपयलआर्यघाट	मष्टा ५, किनाडा

द. सार्वनिक संघ संस्थाहरुको विवरण

द.१.१.संघ संस्थाहरुको विवरण

द.१.२ सहकारी संस्थाहरुको विवरण

क्र.सं	सहकारी संस्थाकोनाम	ठेगाना/वडा नं.	दर्ता मिति	दर्ता नं.
१	मालिका बचततथा ऋण सहकारी सं.लि.	७	८/४/२०६८	३१७
२	महिलाजनजागरण बचत तथा ऋण सहकारी सं.लि.	४	३/१०/२०६६	२०३
३	निलकमलमहिला बहुउद्देश्यीय सहकारी सं.लि.	१	७/२६/२०६५	६०/०६५-०६६
४	प्रगतीशिलकृषि सहकारी सं.लि.	५ ६ २ ७	८/२६/२०७०	४४५
५	नाननदेवकृषि सहकारी संस्था लि.	१	३/२९/२०७२	५३७
६	न्यू सेतीसाईपाल कृषि सहकारी संस्था लि.	५	३/१/२०७१	४६६

७	मष्टा सानाकिसान कृषि सहकारी संस्था लि.	२	१०/१५/२०६६	३८६
८	रिलु एकतासमाज बचत तथा ऋण सहकारी सं. लि.	५ ६ २ ७	९/२८/२०७०	४४७
९	सारकोर्यालाबहुउद्देशीय सहकारी सं.लि.	१	४/७/२०६९	३२२
१०	मुक्तहलिया कृषि सहकारी संस्था लि.	१	६/१/२०७१	४८४
११	कोटदेवलबचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	१	९/१९/२०६९	३५६
१२	भैरबबहुउद्देशीय सहकारी सं.लि.	२	६/६/२०६५	५६/०६५/०६६
१३	धलपुराबहुउद्देशीय सहकारी सं.लि.	६	२०६९/०४१८	४१२
१४	ग्रामिणजनविकास बचत तथा ऋण सहकारी सं.लि.	२	३/१२/२०६६	२९९
१५	एकिकृतकृषि सहकारी सं.लि.	४	१/२३/२०७२	६/५/१९०१
१६	श्री मष्टाकृषि उद्यम विकास सहकारी सं. लि.	२	८/६/२०७६	१
१७	कैलाशबहुउद्देशीय सहकारी सं. लि.	७	४/१८/२०७७	२
१८	श्री भवानीबहुउद्देशीय सहकारी सं. लि.	७	१०/९/२०७७	३
१९	आदर्श कृषिसहकारी संस्था लि.	७	५/१०/२०७८	४
२०	महिला हितसहकारी संस्था लिमिटेड	६ २ ७	१/१३/२०७९	५
२१	कुले मष्टाबहुउद्देशीय सहकारी संस्था	५,६	२/१८/२०७९	६
२२	भगवती कृषिसहकारी संस्था	६	२/२४/२०७९	७
२३	कालिकाबहुउद्देशीय सहकारी संस्था लि.	४	३/१०/२०७९	८
२४	काल भैरबबहुउद्देशीय सहकारी संस्था लि	६	४/१५/२०७९	९
२५	किमचौकाबचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	५	४/२३/२०७९	१०
२६	तपोवन कृषिसहकारी संस्था लि.	४	६/४/२०७९	११
२७	न्यू सेतीसाईपाल कृषि सहकारी संस्था लि.	५	३/४/२०८०	१२

८.१.३. हुलाक, पत्रपत्रिका, दुरसंचार र रेडियो स्टेसन सम्बन्धि विवरण

गाउँपालिकामा ३ वटा अतिरिक्त हुलाक कार्यालय र ४ वटा दुर सञ्चारका टावरहरू रहेका छन् । यी पूर्वाधारहरूले गाउँपालिकामा सञ्चार सुविधा उपलब्ध गराइ रहेका छन् । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

विवरण	नाम	ठेगाना
हुलाक	रिलु अतिरिक्त	मष्टा ६ ,रिलु

दुरसञ्चार टावर	रिलु अतिरिक्त	मष्टा १, कोटदेवल
	मष्टा हुलाक	मष्टा २, तिनगाउँ
	स्मार्ट फोन	मष्टा, ३
	लुम्बिनी नेटवर्क	मष्टा ,३
	एन सि एल नेटवर्क	मष्टा ५ ,रिलु
	नेपाल टेलिकम	मष्टा ६, रिलु
	नेपाल टेलिकम	मष्टा, १

९..पञ्जीकरण तथा अपाङ्ग सम्बन्धि विवरणहरु

९.१ आर्थिक बर्ष २०८०।०८१ को व्यक्तिगत घटना दर्ताको विवरण

यस आर्थिक बर्षमा सबैभन्दा जन्म दर्ता गर्नेहरुको संख्या ८१२ रहेको छ भने सबैभन्दा कम बसाई सराईकोमा सरि आउनेको संख्या १२ रहेको छ भने यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडानं.	जन्म	मृत्यु	विवाह	सम्बन्ध बिच्छेद	बसाईसराई	
					आएको	गएको
१	१४०	५८	४५	०	२	११
२	९६	६७	२५	०	०	६
३	११४	३०	१३	०	०	३
४	७८	३९	२८	०	२	४
५	१८५	१७	१६	०	१	३
६	११३	१९	११	०	०	१
७	८६	२६	६	०	७	६
जम्मा	८१२	२५६	१४४	०	१२	३४

९.१.२. आर्थिक बर्ष २०८०।०८१ को सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउनेको विवरण

यस आर्थिक बर्षमा सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने ३१७६ मध्येमा बालबालिकाहरुको संख्या १४६० र जेष्ठ नागरिकको संख्या १०८३ रहेको छ भने यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडानं.	जेष्ठनागरिक		दलितवर्ग		एकल महिला	पूर्णअपाङ्ग		अतिअशक्तअपाङ्ग		बालसुरक्षा अनुदान		कुल जम्मा
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	
१	१७०	७३	११	१४	९७	४	७	११	१४	८९	९५	५८५
२	१३५	७२	५	८	५१	२	६	९	२३	१५०	१६४	६२५

३	९५	५८	१९	२३	५६	१	३	११	१४	१२८	११४	५२२
४	६८	४६	४	१	३६	३	२	९	१२	८१	११६	३७८
५	६९	४०	७	७	३१	०	०	३	५	५४	७३	२८९
६	७८	४५	१०	५	४१	०	४	२	७	६१	८१	३३४
७	८१	५३	०	०	३४	२	४	७	८	१०९	१४५	४४३
जम्मा	६९६	३८७	५६	५८	३४६	१२	२६	५२	८३	६७२	७८८	३१७६

९.१.३.अपाङ्गता सम्बन्धि विवरण

यस गाउँपालिकामा हाल सम्म १९० जना मध्ये क वर्गको अपाङ्ग अर्था पूर्ण अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु ३८ जना छन भने सबैभन्दा कम अध्यम खाले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु छन । भने यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडा नं	अपाङ्गता संख्या	अपाङ्गताको प्रकार			
		पूर्णअशक्त अपाङ्गता (रातो रंगको)	अतिअशक्तअपाङ्गता (निलो रंगको)	मध्यमअपाङ्गता (पहेलो रंगको)	सामान्यअपाङ्गता (सेतो रंगको)
१	६७	१०	२८	१२	१७
२	६३	७	३१	११	१४
३	५२	५	२७	८	१२
४	४६	५	२३	७	११
५	२९	०	९	९	११
६	३२	४	१०	८	१०
७	४२	५	१६	८	१३
जम्मा	३३१	३६	१४४	६३	८८

परिच्छेद १०: संस्थागत र सुशासनको स्थिति

यस परिच्छेदमा संगठनात्मक तथा मानव संसाधनको विद्यमान अवस्था सेवा सूविधा सञ्चालन र नागरिक संगठन सम्बन्धी विश्लेषण तथा प्रस्तुत गरिएको छ

१०.१ संगठनात्मक तथा मानव संसाधनको अवस्था

गाउँपालिकाको संगठनात्मक अवस्था हेर्दा गाउँसभा गाउँकार्यपालिका विषयगत शाखा वडा कार्यालय र विषयगत समितिहरु रहेका छन् । गाउँपालिकामा १ जना प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत १ जना लेखापाल १/१ जना शाखा प्रमुख लगायत अन्य कर्मचारीहरु अन्य कार्यालय सहयोगीहरु रहेका छन् ।

१० गाउँपालिकामा रहेका सरकारी कार्यालयहरूको विवर.२.

यस गाउँपालिकामा सरकारी स्वामित्वका गाउँपालिका ६ वटा वडा कार्यालयहरू र अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरू रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार छ ।

क्र.सं.	सरकारी कार्यालय	नाम	स्थान	वडा नं	जनशक्ति (जना)	कार्यक्षेत्र
१.	स्थानीय तह	मष्टा गाउँपालिका	जैशीतोला	४	३४	वडा नं १ देखि ७
		वडा कार्यालय	कोटदेवल	१		वडा नं १ भरी
		वडा कार्यालय	धुरील्ल	२		वडा नं २ भरी
		वडा कार्यालय	भागेतोला	३		वडा नं ३ भरी
		वडा कार्यालय	भारीकोट	५		वडा नं ५ भरी
		वडा कार्यालय	रिलु	६		वडा नं ६ भरी
		वडा कार्यालय	ठकुन्ना	७		वडा नं ७ भरी
२	स्वास्थ्य संस्थाहरू	कोटदेवल स्वास्थ्य चौकी	कोटदेवल	१	८	वडा नं १ भरी
		मष्टा स्वास्थ्य चौकी	खिकाला	२	८	वडा नं २ भरी
		भातेखोला स्वास्थ्य चौकी	भातेखोला	४	८	वडा
		रिलु स्वास्थ्य चौकी	रिलु	६	८	वडा नं ६ मा
		ठकुन्ना आ. स्वास्थ्य केन्द्र	ठकुन्ना	७	६	वडा नं ७
		भाडीकोट आ. स्वा.केन्द्र	द्वारी	५	३	वडा नं ५
		भागेतोला आ.स्वास्थ्य केन्द्र	भागेतोला	३	४	वडा नं. ३
		जिन्नाडा आ. स्वा.केन्द्र	जिन्नाडा	१	३	वडा नं. १
		लटौन वर्थिङ सेन्टर	लटौन	४	२	वडा नं ७ लटौन
		नौरा वर्थिङ सेन्टर	नौरा	२	३	वडा नं. २
		आग्रा वर्थिङ सेन्टर	आग्रा	४	२	आग्रा बस्ती

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०८०

१०.३ वाणिज्य बैङ्क वित्तिय संस्था तथा सहरकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा १ वटा वाणिज्य बैङ्क र २६ वटा सहकारी संस्थाहरु रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

क्र.सं.	बैङ्क तथा सहकारी संस्थाको नाम	वडा नं.	लगानीको मुख्य क्षेत्र
१	राष्ट्रिय वाणिज्य बैङ्क	१	
२	महिला सहकारी	१	व्यापार उद्यम र कृषि
३	बहुउद्देश्यीय सहकारी	९	व्यवसाय तरकारी घरयासी,
४	कृषि सहकारी	१४	कृषि पशुपालन
५	बचत तथा ऋण सहकारी	३	कृषि व्यवसाय व्यापार

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०८०

१०.४ गाउँ कार्यपालिकाको विवरण

यस गाउँपालिकामा गठन भएको कार्यपालिका सदस्यहरुको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

क्र.सं.	नामथर	ठेगाना	पद	निर्वाचितराजनिती दल
१	ज्ञानबहादुर बोहरा	मष्टागा.पा.७	अध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस
२	हर्क धामी	मष्टागा.पा.३	उपाध्यक्ष	ने.क.पा. माओवादीकेन्द्र
३	रामचन्द्र रोकाया	मष्टा गा.पा.१	वडाअध्यक्ष	ने.क.पा. माओवादीकेन्द्र
४	प्रकाश कुमार खडका	मष्टागा.पा.२	वडाअध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस
५	धर्मराजधामी	मष्टागा.पा. ३	वडाअध्यक्ष	एकिकृत समाजवादी
६	उत्तमराजजोशी	मष्टागा.पा. ४	वडाअध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस
७	सुधन कठायत	मष्टागा.पा. ५	वडाअध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस
८	शिवराजबोहरा	मष्टागा.पा. ६	वडाअध्यक्ष	ने.क.पा. माओवादीकेन्द्र
९	धन बहादुरजेठारा	मष्टागा.पा. ७	वडाअध्यक्ष	ने.क.पा एमाले
१०	प्रकाशओखेडा	मष्टागा.पा. १	कार्यपालिकासदस्य	ने.क.पा. माओवादीकेन्द्र
११	शेर बहादुरसार्की	मष्टागा.पा. ३	कार्यपालिकासदस्य	एकिकृत समाजवादी
१२	गोमती खडका	मष्टागा.पा. ३	कार्यपालिकासदस्य	नेपाली काँग्रेस
१३	तुलछीद्वाल	मष्टागा.पा. १	कार्यपालिकासदस्य	नेपाली काँग्रेस
१४	देउकलाओखेडा	मष्टागा.पा. ५	कार्यपालिकासदस्य	नेपाली काँग्रेस
१५	झनी देविकामी	मष्टागा.पा. ४	कार्यपालिकासदस्य	नेपाली काँग्रेस

स्रोत: गाउँपालिका, २०८०

सन्दर्भ सामाग्री

- संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय गाउँ नगर वस्तुगत विवरण तयारी कार्यविधि २०७४ / केन्द्रिय तथ्यांक विभाग नेपालमा गरिवीको लघु क्षेत्र अनुमान २०७८, काठमान्डौ / केन्द्रिय तथ्यायंक विभाग थापाथली
Central Bureau of Statistics, (2014). *National Population and Housing Census 2011 (Village Development Committee/Municipality)*, Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
- Central Bureau of Statistics, (2014). *National Population Census 2011 (Household and Population by Sex Ward Level)*, Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
- Central Bureau of Statistics, (2014). *National Population and Housing Census 2011 (Usual Activity Performed in the 12 Month and Economic Activity)*, Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
- Central Bureau of Statistics, (2014). *National Population and Housing Census 2011 (Usually Active and Not Active Population and Living Arrangement of Children)*, Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
- Central Bureau of Statistics, (2016). *Statistical Year Book 2015*, Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
- National Planning Commission, (2014). *Nepal Human Development Report, 2014*. Kathmandu: GoN, National Planning Commission.